



PITYPANG MŰVÉSZETI ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA



2019



MOTTÓNK:

*„A gyermek felnevelése nem hasonlítható semmilyen feladatmegoldási művelethez. Nem hiszem, - hogy lehet tárgyilagosan, csak elvekkkel, elhatározásokkal nevelni, - hogy lehet tudatos felkészüléssel nekifogni, és adott pontig elvinni, végrehajtani.
A nevelés a gyerekekkel való természetes együttélés...”*

*Horgas B.- Levendel J.: ” Gyerekek között”
Gondolat 1977.*



Pedagógiai Programunk Nagy Jenőné „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” program adaptációja.

TARTALOMJEGYZÉK

Az óvoda jogi státusza, adatai	5
1. Bevezető	6
1. 1. Programunk alapelve	8
1. 2. Gyermekképünk	8
2. Programunk globális célrendszere	9
2. 1. Alapvető céljaink	9
2. 2. Általános nevelési feladataink	9
2. 3. A programunk rendszerábrája	12
3. A nevelés kerete	13
3. 1. Egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztési program	13
3. 2. Az érzelmi, erkölcsi nevelés és értékorientált közösségi nevelés	19
3. 3. Az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	25
3. 4. A program ajánlott napirendje	26
4. A program tevékenység keretei	28
4. 1. Néphagyományörzés, jeles napok	28
4. 2. Művészeti jeles napok	32
4. 3. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink	33
5. A program tevékenységei	34
5. 1. Játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás	34
5. 2. Verselés, mesélés	44
5. 3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	51
5. 4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	56
5. 5. Mozgás	61
5. 6. A külső világ tevékeny megismerése	69
5. 7. Munka jellegű tevékenységek	74

6. Gyermekvédelmi munka az óvodában	77
7. Kiemelt differenciált fejlesztések	80
7. 1. A gyermekek egyéni fejlesztése	80
7. 2. A gyermekek tehetség gondozása	81
8. A partnerkapcsolatok intézményi rendszere	83
8. 1. Közvetlen partnereink	83
8. 1. 1. Óvoda és a család	83
8. 1. 2. Óvoda és a bölcsőde	85
8. 1. 3. Óvoda és az iskola	85
8. 1. 4. Óvoda és a művészeti iskolák	85
8. 1. 5. Az óvoda és a fenntartó	86
8. 2. Közvetett partnereink	86
8. 2. 1. Óvoda és a közművelődési intézmények	86
8. 2. 2. Óvoda egyéb kapcsolatai	86
9. A program erőforrásai	87
9. 1. Személyi feltételeink a program megvalósításához	87
9. 2. Speciális tárgyi feltételek a program megvalósításához	88
10. A program tervezése, ellenőrzése, értékelése	91
10. 1. A program szakmai működését tervező dokumentumai	91
11. Érvényességi rendelkezések	93
12. Legitimációs záradék	94
13. Felhasznált törvénytár	95
14. Felhasznált szakirodalom	96

Az óvoda jogi státusza, adatai

Az óvoda neve, székhelye:	Pity pang Művészeti Óvoda 1039 Budapest Hunyadi u.8-10.
Telefonszáma:	3 887 – 353 E-mail: hunyadi-o@kszki.obuda.hu
1. Telephely:	1039 Budapest Czetz János u.25.
Telefonszáma:	3 883 - 347
2. Telephely:	1038 Budapest Ürömi u. 02.
Telefonszáma:	3 689 – 050 E-mail: uromi-o@kszki.obuda.hu
3. Tagóvoda:	Gyöngyforrás óvoda 1031 Budapest Dósa u. 4.
Telefonszáma:	3 882 – 448 E-mail: dosa-o@kszki.obuda.hu
Az alapító okiratának száma:	355 /2015.(V.14.)
Az óvoda OM azonosítója:	034266
Az óvoda, fenntartója:	Budapest Főváros III. ker. Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat 1033 Budapest Fő tér 3.
Az óvoda irányító szerve:	Budapest Főváros III. ker. Óbuda-Békásmegyer Önkormányzat Képviselő-testülete 1033 Budapest Fő tér 3.
Az intézmény működési területe:	Budapest Főváros III. ker. Óbuda- Békásmegyer kijelölt körzete
Az intézmény típusa:	közszolgáltató költségvetési szerv, közoktatási közintézmény - Óvoda
Az intézmény jogállása:	Jogi személy, meghatározott előirányzatok felett önálló döntési joggal rendelkezik, részjogköre van intézményi vagyon működtetésének körébe tartozó feladatoknál.
Az intézmény tevékenysége:	Az ellátandó alaptevékenység szakfeladatok szerint: 851000 Óvodai nevelés intézményeinek, programjainak komplex támogatása 091120 Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének, ellátásának szakmai feladatai
Az óvoda befogadóképessége:	420 gyermek
Az óvodai csoportok száma:	15 csoport
Az intézményben működő közhasznú alapítványok:	„Csillaghegy az Ovisokért” Alapítvány 1039. Budapest, Hunyadi u.10. „Meseforrás” Alapítvány 1031. Budapest, Dósa u. 4.

1. BEVEZETŐ

A Budapest III. ker. Pitypang Művészeti Óvoda vezetőjeként – az alkalmazotti közösség nevében - köszöntöm mindazokat, akik érdeklődnek intézményünk Pedagógiai Programja iránt.

Reméljük - mint óvodánk nevelőmunkáját jól ismerő, illetve a későbbiekben megismerő – szülőként programunkat olvasva megtalálja a lehetőséget arra, hogy gyermeke intézményünkben egészségesen, biztonságban fejlődjön.

Intézményünkben a gyermekek ellátása a lehetőségekhez mérten azonos elvek, célok alapján történik.

A **Hunyadi utcai törzsóvoda**, a **Czetz János utcai telephely** Csillaghegy Dunapart felé eső részén, főútvonalaktól távol, családi házakkal, kertekkel övezett környezetben található, mely ideális hely a gyermekek számára. Mindkét épülethez jól felszerelt játszóudvar tartozik. A szülők túlnyomó többsége jó anyagi körülményekkel rendelkezik, elhanyagoló nevelés nem jellemző.

Az **Ürömi utcai telephelyünk** Csillaghegy hegyfelőli részén helyezkedik el, forgalmas utak mellett. Mivel az óvoda elhelyezkedése nem kedvező, a közelben felépült lakóparkokban nagyon sok kisgyermekes család vár a hegyfelőli rész óvodaellátásának megoldására

A **Gyöngyforrás Óvoda - tagóvoda** Budapest III. kerületének kiemelt zöldövezetében, a Római parton helyezkedik el. Az épület a forgalomtól távol eső helyen áll, kiemelkedő nagyságú, ősfás, parkszerű kerttel körülvéve.

A **gyermekek** nevelése vegyes csoportokban történik. A Hunyadi óvodában **5**, a Czetz János utcai óvodában **3**, az Ürömi utcai épületben **3**, a Gyöngyforrás Óvodában **4** gyermekcsoport működik. Jelenleg a négy épületben **368** gyermek részesül óvodai nevelésben.

Mindennapi munkánk során azt tapasztaljuk, hogy a gyorsan változó világunkban a családok rohanó életritmusának következtében, sok esetben a megélhetésért, a napi szinten tartás elérése miatt, egyre több, a sajátos nevelést igénylő gyermek (magatartászavaros, beszédfejllettségi problémával küzdő, mozgásfejlődésében megkésett, stb.).

Nagy öröm számunkra, hogy - a szülők ez irányú igényeit is kielégítve - logopédus, gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, illetve pszichológus is segíti az óvodapedagógusok ez irányú nevelőmunkáját.

A Hunyadi – Czetz óvodákban 1999 szeptemberében adaptáltuk Nagy Jenőné „**Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel**” programot. A nevelőtestület számára kiemelt nevelési feladattá vált a művészeti nevelés, a néphagyományok ápolása.

A művészet szeretete, ismerete esetleg valamelyik művészeti ág művelése már óvodás korban elkezdődik. Az esztétikum már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre.

E gondolat jegyében kívánjuk nevelőmunkánkkal felhívni a szülők figyelmét is a külső világ, a szülőföld, a helyi hagyományok, a nemzeti, családi, tárgyi kultúra tevékeny megismerésére, védelmére, a művészeti nevelés fontosságára.

A program bevezetése óta eltelt közel 20 év, mely az idők során, a mindennapok gyakorlatában bizonyította működőképességét.

Idő közben – a húsz év tapasztalatát, a törvényi előírásokat és a szerző igényeit figyelembe véve – néhány területen módosítottuk programunkat.

A programbeválás vizsgálatának folyamatában a nevelőtestület összetétele jelentősen nem változott, az óvodapedagógusok többsége az adaptálás időszakában is az intézményünkben dolgozott.

Az elmúlt években minden óvodapedagógus azonosulni tudott az adaptált program szellemiségével, elfogadta nevelésfilozófiáját, egyetértett gyermekképével, célkitűzéseivel.

Ez a program a művészeti nevelés tekintetében megőrzi a tradicionális értékeket. Arra készíti az óvodapedagógusokat, hogy az egész napi óvodai életet még differenciáltabban, az egyéni szükségleteket, képességeket fejlessze, a gyermeki önállóságot támogatva alakítsa ki és szervezze meg a harmonikus fejlődés érdekében.

A partneri igényfelmérésben a szülők maximális elégedettségüket fejezték ki, mely az érzelmi - erkölcsi – értékorientált - esztétikai – intellektuális érzelmek fejlesztése terén elért eredményeinkben mutatkozik.

2002 szeptemberétől az **Ürömi utcai telephellyel**, 2009 augusztusától a **Gyöngyforrás Tagóvodával** bővült intézményünk. Mivel az új óvodák nevelési programja nagyon sok elemében hasonlóságot mutatott, az ott dolgozó óvodapedagógusok úgy döntöttek, hogy a továbbiakban ők is ezzel a „művészeti programmal” kívánják dolgozni., kiegészítve az alapelveket az óvodák helyi sajátosságaival , az egészséges életmódra, a környezettudatos magatartásra neveléssel.

Köszönöm az alkalmazotti közösség minden tagjának, hogy - a gyermekeink mindenek felett álló érdekeit figyelembe véve – a programunkban megfogalmazottak alkalmazásával nevelik és fejlesztik a hozzánk járó gyermekeket. Mindezek megvalósítása az általuk kialakított esztétikus, kulturált környezetben folyik.

A program eddigi megvalósításában a nevelőtestület tagjai aktívan részt vettek, szeretném megköszönni munkájukat, töretlen elkötelezettségüket.

Köszönetet mondunk a szerzőnek, programalkotóknak és az OMNE Egyesületnek a program módosításához nyújtott segítségért.

Budapest, 2019.május 31.

Gombos Albertné
Óvodavezető

1. 1. Programunk alapelve

- Szeretetteljes, biztonságérzetet adó, érzelemgazdag óvoda megteremtése, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, a hátrányok kiegyenlítésének elősegítése során, hogy
- gyermeki tartást, önállóságot, s ebből az önállóságból fakadó
- egészséges öntudatot, kibontakozási és önmegvalósítási lehetőséget ad a gyermeknek.
- A gyermekek mindenek felett álló érdekét kívánjuk érvényesíteni.

Kiindulási pontjaink:

A nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Minden gyermek a saját képességrendszerének figyelembe vételével nevelhető, fejleszhető, nevelik, fejlesztik a társas kapcsolatok, az óvoda összes dolgozója.

Ezért a felnőttek tetteikkel sugározzák a feltétel nélküli szeretetet, s azt, hogy *„Tisztellek Téged, fontos vagy nekem, csakis Rád figyelek, és segítek Neked, ha szükséged van a segítségemre.”*

Minden gyermek ismerje és tudja meg a testi, lelki, szellemi értékeit, de azt is érzékelje, hogy mik a hiányosságai. Ezt fogja fel természetesen, minden lelki feszültség nélkül.

1. 2. Gyermekképünk

Célunk: A gyermekek alapvető jogainak és szükségleteinek figyelembevételével olyan szeretetteljes nevelés biztosítása – az eltérő fejlettség elfogadása mellett –, melynek következtében a gyermekeink rendelkeznek az alábbi tulajdonságokkal:

- Vidámak, tudnak nevetni, felfedezni, csodálkozni,
- Érzelmileg gazdagok, kiegyensúlyozottak,
- Figyelmesek, segítőkészek embertársaik iránt;
- Kreatív gondolkodás jellemzi őket,
- Kitartóak, önállóak,
- Testileg edzettek,
- Vonzódnak az élményekhez, meséhez, zenéhez, alkotó tevékenységekhez,

2. PROGRAMUNK GLOBÁLIS CÉLRENDSZERE

2. 1. Alapvető céljaink:

- Az óvodások nyugodt, élményekben gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése a magasabb rendű érzelmek kibontakoztatásával, az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- Sokoldalú, igényes képességfejlesztés segítségével a személyiség fejlődésének biztosítása, elősegítése.
- Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés – valamennyi tevékenységi forma keretében valósuljon meg.
- Komplex élmények biztosításával erős érzelmi kötődés kialakítása a gyermekek és a művészetek között.

2. 2. Általános nevelési feladataink:

Az óvodások testi, lelki szükségleteinek kielégítése az érzelmi - erkölcsi-szociális – értékorientált - esztétikai, és az intellektuális érzelmek differenciálódásával.

❖ Az érzelmi – erkölcsi - szociális és értékorientált érzelmek alakításának feladatai:

- Érzelmi biztonságot nyújtó, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családias légkör megteremtése állandó értékrend mellett.
- Az óvodapedagógus tegyen meg mindent annak érdekében, hogy a gyermekek az óvodánkat megismerhessék, ezáltal érzelmi kötődés alakulhasson ki, hogy olyan tulajdonságok alapjai indulhassanak el bennük a felnőttek mintáján keresztül, mint a hűség, becsület valamihez, amely megalapozhatja majdan a lojalitást, empátiás érzeteket környezetükhöz, óvodájukhoz, gyermektársaikhoz, az óvoda felnőtteihez.
- A gyermekek nyitottságára építve segítjük a gyermekeket, hogy megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek hazaszeretetét és a szülőföldhöz és családjához való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a jóra, szépre, azok megbecsülésére;
- Olyan óvodai élet biztosítására törekedjenek, melyben sok a közös élmény, a

közös tevékenység. A közös együttlétek, a közösen végzett munka öröme, a hagyományok, a csoportot összetartó szimbólumok, jelek, erősítsenek meg olyan erkölcsi tulajdonságokat, mint az együttérzés, együvé tartozás, önzetlenség, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, szerénység, önállóság, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, állhatatosság, szabálytartás, igazságosság, igazmondás, a közösen végzett munka öröme.

- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességének fejlődését, testi harmóniájának kialakulását;
- A gyermek - gyermek, felnőtt - gyermek viszonyában mutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a helyi viselkedéskultúra szokásainak interiorizálását, konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést, önértékelést. A gyermek legyen képes a környezetben lévő emberi kapcsolatokban vegye észre a jó cselekedeteket, de a rosszat is tudja érthetően kifejezni;
- Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő-képességek megerősítése segítse a barátkozást, hogy minden gyermek megtalálhassa társát a csoportban;
- Az erkölcsi, szociális érzékenység fejlődése segítse a gyermek én-tudatának egészséges alakulását és engedjen teret a gyermek önkifejező törekvéseinek;
- a gyermekek az óvodapedagógusok segítségével fogadják el egymást és tudjanak alkalmazkodni ahhoz is, hogy valamiben különböznek egymástól;
- A szociális érzékenység kialakulása segítse a másság elfogadását.

❖ **Esztétikai érzelmek alakításának feladatai:**

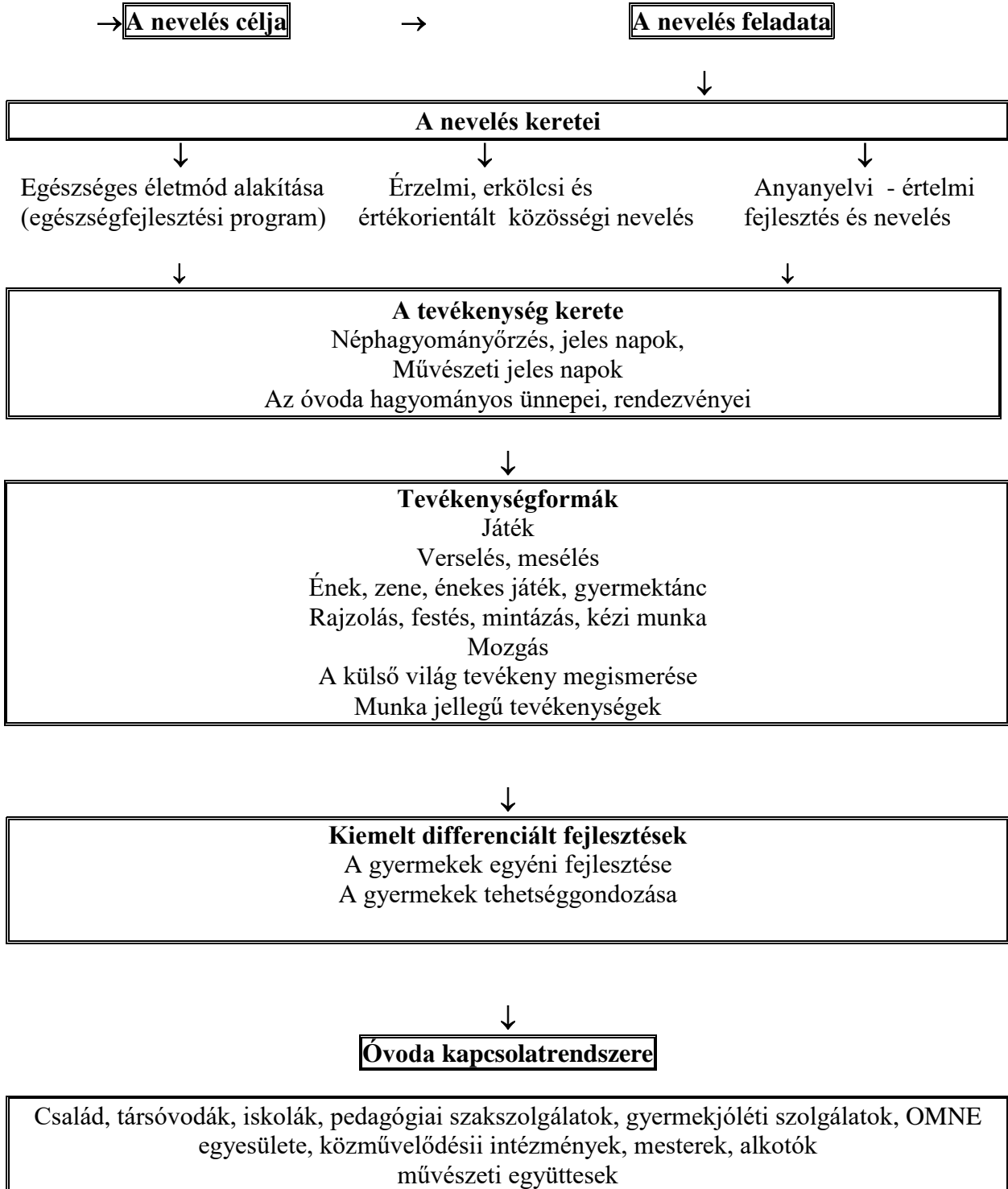
- Egyéni igények figyelembevételével esztétikus, higiénikus gondozás elősegítése, az esztétikus megjelenés igényének kialakítása.
- Harmonikus, esztétikus, összerendezett közös mozgások, énekes játékok, gyermektáncok segítségével elő a gyermekek jó tartásának kialakulását, az esztétikus, finom mozdulatainak megjelenését.
- Az esztétikus környezet biztosítása segítse a gyermekek szép iránti igényének kialakulását, a szép környezet felfedezését, felismerését és megóvását.
- Az ízlésformálás jelenjen meg az óvoda mindennapjaiban, hogy kialakuljon a gyermekekben az esztétikum iránti érdeklődés a művészetek és a természeti, tárgyi, emberi környezetben egyaránt.
- A művészeti tevékenységeken keresztül teremtsék meg a szépre rácsodálkozás, gyönyörködtetés lehetőségét, a művészetek komplexitásával létrehozható katartikus élményeket, pillanatokat, hogy a gyermekekben megerősödjön az élménybefogadó képesség.
- A gyermekekben alakuljon ki kötődés a szűkebb környezetükhöz, Középső - Óbudához, szülőföldjükhöz, (a projektpedagógia segítségével a lokálpatriotizmus érzésének kialakítása).

- Képesek legyenek a tárgyi - emberi - természeti környezetben észrevenni a szépet és a csúnyát.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek esztétikai ítéletének.
- A népművészet formanyelvén a program tevékenységi keretként az óvodapedagógusok építsék be a tematikus tervekbe, a napi tevékenységekbe a hagyományőrzést, a népszokásokat, a jeles napokat.

❖ **Az intellektuális érzelmek alakításának feladatai:**

- Az óvodapedagógus a gyermekekkel fedeztesse fel az anyanyelvünk szépségét, a gyermekek leljék örömeiket abban, ha érthetően el tudják magyarázni mondanivalóikat, kérésüket. A meghitt beszélgetések erősítsék meg a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét, kifejezőkészségét és a gazdag nem verbális közlések megjelenését is;
- Az anyanyelvi nevelés során a felnőttek helyes mintaadással, szabálykövetéssel gyakorolják a mindennapok során a kommunikáció különböző formáit az óvoda nevelőtevékenységének egészében;
- Az intellektuális érzelmek tudatos támogatása segítse a gyermekek érdeklődésének felkeltését, tudásvágyának kialakulását, a szűkebb-tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását. Örüljön és legyen büszke sikereire és eredményeire;
- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze a pszichikus funkciókat: az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást - különös tekintettel a kreatív képességeik megerősítésére;
- A kíváncsiságot felkeltő vizsgálódások, kísérletezgetések, kutakodások, problémafeltáró és – megoldó helyzetek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze a gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását és a gyermekek alkotásvágyát;
- A kreatív önkifejezés segítse a gyermekeket abban, hogy érzéseiket, tapasztalataikat, gondolataikat szóban, mozgással vagy képi eszközökkel szabadon kifejezhessék, s a felnőttel együtt vegyék észre a környezet által spontán adódó helyzet- és jellemkomikumokat;
- A tanköteles korú gyermekeket az iskolára történő felkészítés során a majdani iskolába történő beilleszkedéshez, elsősorban a cselekvéses megfigyelés tartalmi megvalósítására helyezzük a hangsúlyt a tevékenységekben (pld. Gergely-járás, Balázsolás, iskolára felkészítő projektek, átjárhatóság megteremtése műhelyekbe, szakkörökbe)

2. 3. Programunk rendszerábrája



3. A NEVELÉS KERETEI

3.1. Egészséges életmód alakítása, egészségfejlesztési program

Az egészséges életmódra nevelés **célja**: a gyermekek egészségének megőrzése, az egészséges életvitel igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermekek gondozása, testi- lelki szükségletének biztosítása, igényes gondozása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése,
- A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása,
- A gyermekek fejlődéséhez, szükséges egészséges, esztétikus környezet megteremtése, a környezettudatos magatartás megalapozása, és annak védelme, az egészségfejlesztési program megvalósítása,

Tartalma:

A fejezet tartalmazza a 20/2012 EMMI rendelet 128 § szerinti teljes körű egészségfejlesztést.

❖ **A gyermekek igényes gondozása, testi-lelki szükségleteinek biztosítása, szabad mozgásigényük fokozása, kielégítése:**

Az óvónő az óvodai felvételi után készítsen a gyermekekről **anamnézist**. Ezzel elindítja az ismerkedés folyamatát. Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi, biológiai – fiziológiai, mozgásszükségleteinek kielégítése alapozza meg a gyermekek jó közérzetét, ami minden egyéb tevékenység végzéséhez szükséges.

A növekedés, fejlődés üteme minden egyes gyermeknél másképpen alakul. Ezért az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt **végezzen megfigyeléseket**- testsúly, testmagasság, láb, kéz stb.,- **összehasonlító mérésekkel** segítse az egyéni sajátosságok feltárását. Nagyobb gyermekek ismerkedjenek meg belső tulajdonságaikkal és a nagycsoportos korúak az óvodapedagógusokkal, hogy mit ismernek, mire képesek, mit tudnak és midehhez hogyan viszonyulnak. A **mérések, megfigyelések gyűjteményét** a projekteket követően a külső világ tevékeny megismerésének terében helyezzük el.

A gyermekek **gondozásának** záloga az óvónő és a gyermekek meghitt, megértő viszonya, a természetes **testközelség megléte**. A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel közelednek hozzájuk, és

tapintatot, elfogadást közvetítenek. Ilyen feltételek mellett ismerhetők meg a gyermekek igényei, családból hozott szokásai.

Az óvónő a fokozatosság betartásával törekedjen arra, hogy a gyermekek egyre önállóbban elégítsék ki szükségletüket. Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés szervezettségét az óvodába lépés pillanatától biztosítsa az óvónő. A befogadás ideje alatt minden gyermekkel, a dajkák bevonásával együtt végezze a teendőket, hogy megtanulhassák a fogásokat, testápolási szokások sorrendjét.

Az egy csoportban dolgozó óvónők, dajkák bevonásával állapodjanak meg a szükségleteket kielégítő szokások pontos menetében az azonos gyakoroltatás érdekében.

A fejlődés egyik feltétele a **táplálkozás**, mely az elhasznált energiát pótolja és a további testépítést, biztosítja. A gyermekek a napi háromszori étkezéssel tápanyagszükségletük 3 /4 részét az óvodában kapják.

Ezért az óvoda kísérelje figyelemmel a gyermekek étrendjét, közvetítse véleményét, észrevételét a főzőkonyha felé, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. Az egészséges táplálkozás érdekében minden délelőtt friss gyümölcsöt vagy zöldséget fogyasztanak a gyermekek, a szülők egyetértésével és támogatásával.

A mindenkori étlapot kifüggesztjük a szülőknek.

Az **étkezési szokásokat** az óvónő úgy alakítsa ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon, jól szervezeten, lehetőleg éljenek a folyamatosság és/ vagy a rugalmas napirend differenciált módszerével.

A gyermekeknek különböző étkezési szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával fogadják el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására.

Biztosítsák, hogy a nap bármely szakában ihassanak, ezért az egész nap folyamán jellel ellátott pohár és kancsó álljon a gyermekek rendelkezésére az udvaron is, ahol nincs ivókút.

A **testápolás** a gyermekek tisztaságigényének kialakítását szolgálja.

Az óvónő a gyermekek ápolása közben teremtsen interakciót, hogy a gyermekek kívánsága, kérése alapján tudjon segíteni. Vigyázzon arra, hogy ne sűrgesse a gyermekeket, mindig teremtsen nekik elegendő időt önmaguk igényes kiszolgálásához.

Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvodai és a családi gondozási szokások összehangolása segít az azonos elvek betartásában. Különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC

használatához a felnőttek teremtsék meg a feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, önállóan végezhesék ezeket a teendőket.

A csoportos óvónők döntsék el, hogy mikortól mosnak fogat a gyermekek, amely függ a technikai feltételektől és a csoport fejlettségi szintjétől. Kívánatos lenne, hogy legalább a szájoélesztésre minden csoportban sor kerülne.

Nyári időszakban az udvaron tartózkodás, napfürdőzés során kiemelt jelentőségű az egyéni érzékenységnek megfelelő UV sugárzás, valamint a szúnyog és rovarcsípés elleni védelem.

Az óvoda nevelőtestületi szinten, kidolgozott egészségügyi és egészségmegőrző szokásokat dolgozott ki, a szülők a kihelyezett kiírásokról tájékozódhatnak az egészséges életmód alakításának gyakorlatáról.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermeket, ezért az óvónő hason a szülőkre, hogy többretegűen öltöztessék gyermekeiket.

Ennek kialakításában a szülők lehetnek a partnerek, akiket fontos meggyőzni a praktikus, ízléses öltözködés előnyéről. Az öltözködés területén is legyenek kimunkálva az állandó szokások, amelyeket az önállóság fokozása érdekében a gyermekeknek vizuálisan is láthatóvá tesszük abban a térben, ahol a műveletek folynak. Így fokozhatóvá válik a gyermekek önállósága, mert magukat is irányítani tudják ezen a területen is.

Az óvoda különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit. Figyeljenek a hallás, látás problémával küszködő gyermekekre, hogy szemüvegük, készülékük gondozott legyen. A bőrápoláshoz, fogápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC-használatához a felnőttek teremtsék meg az intim feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, egyre önállóbban végezhesék azokat.

A mindennapi **szabad mozgás** nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. A gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg gyakorolják a sokféle mozgásfejlesztő eszközön.

Emellett a néhány percig tartó szervezett mozgásos tevékenységek/ mozgásos játékok, énekes játékok, gyermektáncok/ jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését.

Fontosnak tartjuk, hogy gyermekeink évszaktól függetlenül minél több időt töltsenek a szabad levegőn mozgással, edzéssel. Gyakoriak a séták, kirándulások, a szabadban történő tapasztalatszerzési lehetőségek.

A rövid ideig tartó, szervezett mikrocsoportos séták is hozzájárulnak a gyermekek mozgásszükségletének kielégítéséhez.

A gyermekek **alvásiigényének** egy részét az óvoda elégíti ki. Az alváshoz tiszta levegőre van szükség, ezért lefekvés előtt alapos szellőztetéssel teremtsük meg a feltételeket.

A nyugodt pihenés feltétele a kényelmes ágy, csend, nyugalom és biztonság. Elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatók dúdolása kondicionáló reflexként hat.

Ha lehet, minden alkalommal éljük át az altató hatására kialakult szendergés állapotát, ehhez IKT eszközök is használhatóak. Az óvodapedagógus készítsen olyan hangfelvételeket, amelyen sokszor felvett, ugyanaz a klasszikus vagy népi altatódal található. Amennyiben a zene fokozatosan halkabban szólal meg, segít a gyermekeket altatni.

A gyermekeknek különböző az alvásigénye. Egyórás nyugodt pihenés után az **óvónő tegye lehetővé, hogy a nem alvó (5-6-7 éves) gyermekek felkelhessenek, és csendes tevékenységet folytathassanak.** Nyári hónapokban az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetősége csak akkor pihenni, ha külön igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

❖ **A gyermekek egészségének védelme, betegségmegelőzése, edzettségének biztosítása:**

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, elkülönítve gondozza a felnőtt mindaddig, míg szülei meg nem érkeznek. Ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén. A fertőzések terjedését a gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekezzenek gátolni.

3-4 éves gyermekeknél gyakran előfordul alvás közben, hogy bepisilnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, ezért a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek.

A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszegényítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

4-5 éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást. A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a prevenciós fejlesztő tornák, a mozgási igény kielégítése segít a gerinc deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennapi edzési **lehetőségük** van. Erre legtöbb alkalmat a **szabadban tartózkodás** biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét.

Ezért mindennap - ha lehet kétszer is - tartózkodjanak a szabadban. Esős időben a fedett teraszokon tartózkodás ad légfürdőzést a gyermekeknek.

A gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében az óvónő szervezzen **napi kocogó-futó mozgásos percek**et. Pl.: kezdhetjük a délelőtti levegőzést szervezett kocogással. Ehhez viszont szükséges, hogy minden gyermeket felmérjen az óvodai futópályán, hogy milyen távot tud futni úgy, hogy ne legyen megterhelő számára, hanem kellemesen elfáradjon. amikor minden gyermeknek megállapítottuk az optimális futótávját, akkor a gyermekekre lehet bízni annak teljesítését.

A felnőttekkel végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot, állóképességet.

A gyermekek a **víz edző hatását** is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetén, az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak.

Lehetőség szerint szervezzen az óvónő az 5-6-7 éves gyermekeknek uszodalátogatást.

További edzési lehetőség: kerékpározás, rollerezés az udvar erre kijelölt helyén.

❖ **A gyermekek fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges egészséges környezet biztosítása:**

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét. A mindennapi pozitív példák, a gazdag tárgyi környezet, ha megfelel az egészségügyi előírásoknak és esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, jó alapot ad az óvodai-nevelőmunkához.

Kiemelt feladatunknak tekintjük a környezetvédelmi szokások megerősítését és a környezettudatos magatartás kialakítását. Ezeket az elveket a csoportnaplóban külön rögzítjük (pld. édes víz gazdaságos használata, csapok elzárása; folyékony szappan használata - csak egy cseppet használunk, csoportszoba rendszeres levegőztetése, levelek összegereblyézése, komposztálás, szelektív hulladék -, valamint a hasznosítható anyagok gyűjtése, meghiúsított tárgyak javítása.)

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere az **óvodaudvar**. Az udvar akkor tölti be funkcióját, ha a gyermekek szinte egész napjukat kint tölthetik.

Az óvoda udvarát úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják óvónőjüket. Az udvaron legyen árnyékos és napos játszó rész. Legyen füves, homokos, és betonos rész is. Az udvar esztétikai szépségét adja a sok virág, cserje, ízlésesen kialakított gyermek veteményes kert. A mozgásfejlesztő eszközök különböző típusú mozgásokhoz adnak lehetőséget. Minden csoport rendelkezzen homokozóval. A labdás játékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére, ahol a labdát eldobhatják, elkaphatják, guríthatják vagy pattogtathatják, esetleg labdajátékot játszhatnak.

Az óvoda udvarán legyen olyan rész, ahol a gyermekek énekes - dramatikus játékokat játszhatnak és bábozhatnak. Az udvaron a gyermekeknek legyen biztosítva a higiénikus tárolással elkészített ivóvíz. Az udvar rendben tartásába vonjuk be a gyermekeket, a játékok és egyéb fejlesztőeszközök tisztántartásában, lemosásában minden alkalommal vegyenek részt a nagyobb gyermekek.

Az óvoda épületét a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósításának figyelembevételével az óvónők esztétikusan rendezzék be.

A több funkciót betöltő **csoportszobát** tegyék alkalmassá a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az étkezésre, az alvásra és a pihenésre.

A csoportszoba barátságossá, otthonossá, esztétikussá tétele az ízlésközvetítés miatt, valamint a gyermekek jó közérzetének biztosítása miatt is fontos. A természetes világítás kihasználása céljából az ablakot hagyjuk szabadon, csak olyan függönnyt használjunk, ami nem veszi el a fényt.

A mozgásos tevékenységeket mindig nyitott ablaknál végezzék a gyermekek. Fűtés idején a száraz levegő enyhítésére párologtató szükséges. Erős napsütés ellen a csoportszobát világos függönnyel vagy redőnyök használatával védjük.

Az óvodapedagógusok a művészeti tevékenységekhez alakítsanak ki elkülönített tereket, kuckókat a csoportszobában. Tervezzenek meg egy esztétikus, igazi mesebirodalmat, amely a személyes percek, napi meséléseknek, dramatikus játékoknak, bábozásnak a színtere.

Alakítson ki mesesarkot, ami a személyes perceknek, napi meséléseknek, drámajátékoknak ad színteret. Legyen olyan sarok vagy csoportszoba rész, ahol a gyermekek összegyűjthetik a mikrocsoportos séták alkalmával talált „kincseket”.

Az **öltözők** berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége biztosítson minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltözéshez. Minden gyermeknek legyen külön ruha - és cipőtartó szekrénye vagy polca.

Az öltözőben a szülők részére legyen egy esztétikus hirdetőtábla, ahol havi időszakokra lebontva tájékoztatást kapnak a csoportnevelési - fejlesztési elképzeléseiről, eredményeiről.

A **mosdó**ban megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. Minden gyermeknek legyen elkülönített törölközője, fogmosó felszerelése, fésűje.

A gyermekek által használt helyiségekben **vizuális jelek** segítsék a szokások beidegződését.

A programhoz egy olyan helység, szabad terület szükséges, ahol az „**ovi-galéria**” megrendezhető. A gyermekek szemmagasságában kiállított alkotások megfelelő megvilágításban szolgálják az alkotásokra történő rácsodálkozást.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a kulturált testápolás, étkezés, a helyes öltözködés, testedzés, szabad mozgásos lehetőségek, alvás szokásait, és az eszközök használatának módját;
- a közvetlen környezetének rendjét, ápolását és védelmét;
- a szokásokat megerősítő, segítő, vizuális jelek jelentéstartalmát;

A gyermek képes:

- önállóan, igényesen ellátni az egészségügyi teendőit;
- vigyázni, rendben tartani az egészséges életmódhoz szükséges eszközöket;
- önállóan annyi ételt szedni, amennyit el tud fogyasztani;
- a hőmérsékletnek megfelelően, önállóan öltözködni;
- eligazodni, önmagát kontrollálni az egészségügyi szokásokat mutató vizuális jelek segítségével;
- gondozni, védeni, alakítani, szépíteni a környezetét;
- pihenés alatt nyugodt, csendes játékra, hogy ne zavarja alvó társait;

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- igénye a gondozottság, ápoltság;
- örül, ha igényesen elvégzi a gondozási feladatait;
- észreveszi, és érzéseit elmondja a környezete tisztaságával, ápoltságával kapcsolatban;
- szereti, védi és érdeklődik a közvetlen természeti, társadalmi környezet iránt;

3. 2. Az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés

Az érzelmi, erkölcsi és értékorientált közösségi nevelés és társas kapcsolatok kialakításának célja a gyermekek egyéni tulajdonságainak, képességének kibontakoztatása a közösségen belül, a közösség értékeinek és a normáinak tiszteltetésben tartásával.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a beszoktatástól az óvodáskor végéig, ahol a gyermekek társas aktivitásában a lojalitás, az empátia megalapozása folyik.
- A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése a társas kapcsolatok létrehozása érdekében.
- A gyermek nyitottságára építve segítse a szűkebb és tágabb környezet megismerését, a nemzeti identitástudat, a **keresztény kulturális értékek megélését** az óvoda mindennapjaiban.

Tartalma:

❖ Az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családi légkör megteremtése a befogadástól az óvodáskor végéig:

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. **Családias légkörben** kialakul a gyermek érzelmi kötődése társaihoz, felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtése, cselekvésre, játékokra ösztönöz. A gyermekek élettere legyen barátságos, otthonos, amit elsősorban az óvónő tervez meg, de adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek ötletei, elképzelései is érvényesüljenek.

Mozoghassanak a gyermekek szabadon a csoportszobában, mosdóban, ezzel is fokozható az otthonosság érzése.

Minden óvodai csoportnak legyen **hagyomány, szokásrendszere, jelképrendszere, szimbóluma**, ami sajátos, egyéni színezetű légkört biztosít és mélyíti a gyermekek összetartozását. Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvónő minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját játékait, a sétákon gyűjtött „értékeit” teheti.

A gyermek érkezésekor az óvoda öltözőiben, folyosóján halk zene segítse a nyugalmat árasztó hangulat megteremtését.

Az új gyermekek **befogadásának** időszaka szeptembertől decemberig tart, amely időszak meghatározza a gyermekek kialakuló érzelmi kötődését az óvodához. Az óvónő a szülőkkel közösen teremti meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez.

Óvodánkban nagyfokú körültekintéssel tervezzük meg a 3-4 éves gyermekek befogadását. A gyermekek szüleikkel együtt ismerkedhetnek már tavasszal, nyáron az óvodával. Az óvodapedagógusok a nyári családlátogatások során megismerkednek a családokkal és azzal a környezettel, ahol a kisgyermek él. A családlátogatás során igyekeznek minden olyan információt megtudni, ami fontos és hasznos lehet a beszoktatás során, ilyenkor tájékoztatják a szülőket a lehetséges befogadási formákról.

Ha lehetséges fokozatos időcsökkentéssel vegyenek részt a szülők ebben a folyamatban. A gyermekeknek a szülői együttlét biztonságot ad, az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, szokásait. A beszoktatás során behozhatják a gyermekek azokat a tárgyakat, amelyekhez ragaszkodnak.

A befogadás folyamatában a csoport mindkét óvodapedagógusa és csoportos dajkája részt vesz, és gondosan előkészíti ezt az időszakot. Az óvodapedagógusok a gyermek jelét úgy válogassák ki, hogy ahhoz értékes mondókát, verset vagy gyermekdalt tudjanak kapcsolni. Így még vonzóbbá válik a gyermek óvodás jele. Legyen ez a gyermek első művészeti élménye, amit az óvodapedagógus naponta elmond, elénekel, hogy a befogadás végére a gyermek is megtanulhassa.

Az intézménybe érkező, hazájukat elhagyni kényszerülő családok **gyermekének fogadását** követően, **kiemelten kezeljük** a nyelvi fejlesztésüket, a magyar nyelvi kommunikációjuk kialakítását, annak érdekében, hogy a szükségleteiket teljes körűen ki tudjuk elégíteni. Társaiknak lehetőséget biztosítunk arra, hogy a más nemzetből érkező gyermek kultúráját megismerhessék (pld. nemzetiségi bemutatkozó tábla, szülők meghívása nemzeti nap alkalmából).

Az **„Engedjétek, hogy szeressünk Benneteket!”** program szeretetet és meglepetéseket tartogató mindennapi tevékenység, melyet az újonnan érkező kiscsoportos gyermekeknek szerveznek a nagycsoportos óvodások az óvodapedagógusuk támogatásával. E program segíti a gyermekeket abban, hogy megismerhessék, megszerethessék a kicsiket, és kialakulhasson közöttük a társas érzelmi viszony.

A gyermekek akármilyen érzelmi állapotban érkeznek az óvodába, nagyon fontos, hogy minden gyermek megkaphassa a személyes ráfigyelést, a **személyes perceket**. Ezért érdemes egy **„Megérkeztem!” táblát** készíteni a csoportnak, amelyre a gyermek felteheti a jelét. Ezzel minden gyermekkel tudatja, hogy „Én már itt vagyok, és várom, mi-minden történik velem ezen a napon”. Az óvodapedagógus minden gyermeket figyeljen meg, hogy milyen érzelmi pozícióban érkezik az óvodába. Ha valami problémát érzékel, akkor több időt szánjon a személyes percekre, hogy oldani tudja a gyermek feszültségét. Ilyen esetben alkalmazza az Adler-i céltételezés elméletét, és segítsen a gyermeknek megtalálni.

A gyermekek az óvodában állandó értékek és normák szerint élnek, hogy megtanulhassák az erkölcsös viselkedés alapjait, közösségi szokásokat, erkölcsi tulajdonságokat. Ezért a nevelőtestület közösen fogalmazza meg, hogy az óvodájában **„Hogyan viselkedik egy Pitypang Művészeti Óvodás?”** Ezt a kis viselkedésgyűjteményt tegyék ki a csoportok a folyosóikra, hogy a szülők is megismerkedhessenek az óvoda viselkedéskultúrájának szokásaival, melyet folyamatosan interiorizáljuk a gyermekekben az óvodai élet mindennapján.

A **lefekvésnél** az új gyermeket különös szeretettel vegye körül az óvónő. A nyugalmas légkör megteremtése érdekében üljön le közéjük, és altatódalokat dúdolgasson nekik. Az óvónő különös türelemmel, tapintattal, mutassa be a testápoláshoz, étkezéshez használatos tárgyakat. Mutassa meg azok használatát.

Már a befogadás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a tevékenységet, amit sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékosan gyakoroltasson az óvónő természetesen figyelembe véve a gyermekek egyéni képességeit, tempóját, szokásait.

A gyermeknek legyen lehetőségük minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül szerveződjenek különböző tevékenységek egyénileg, párban és kisebb csoportokban.

A **családi légkör** megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását. Mindehhez gazdag, tevékenykedtető óvodai élet szükséges. A gyermekek minél többet tevékenykedjenek a közvetlen és tágabb környezetükben, hogy szülőföldjükhöz való kötődésük elinduljon. A hagyományos ünnepeinket, rendezvényeinket úgy szervezzük meg, hogy a gyermekeket minél kevesebbet szerepeltessük betanított szerepekben, direkt módon. Az óvoda ünnepnapjaiban az ünnepek jelképei, szimbólumai, a pedagógusok élményközvetítései domináljanak.

A szocializáció szempontjából meghatározó közös élmények átélése az óvodáskor végéig biztosítják a gyermekek együttműködését, amiben formálódik egymáshoz való viszonyuk, elősegítve erkölcsi tulajdonságaik, akaratuk, szokás és normarendszerük megalapozását. A gyermekeknek legyen lehetősége minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran átélhessék a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot. Így egy időben, egymástól függetlenül különböző motivált cselekvések alakulnak ki egyénileg és csoportosan is, ahol a gyermekek képesek alárendelni spontán aktivitásukat a közös tevékenységnek.

A pedagógiai munkát segítő szakemberekkel történő együttműködés során elősegítjük a nehezen szocializálható, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, kiemelt figyelmet igénylő gyermekek hatékony ellátását, nevelését.

Az osztott csoportok minél több programot szervezzenek a kicsik és a nagyok együttműködtetésére.

A vegyes csoportok viszont segítsenek abban, hogy az azonos korú gyermekek is folytathassanak külön tevékenységeket.

Feladatunk az egyéni képességekhez igazodó tevékenységi tartalmak megfogalmazása és megvalósítása.

❖ **A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő, kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése:**

A gyermek pozitív kapcsolata csak úgy alakul ki, ha jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk-biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt, - és gyermekközössége. Ebben kiemelkedő szerepe van az óvónőnek, aki irányítója és egyben társa a gyermekeknek.

A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet határokkal együtt. A határokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudja felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvónő az egész csoport előtt álló feladatokat, minden gyerek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve - érthetővé, vonzóvá tudja tenni. A gyermekek neveléséhez először meg kell teremteni a jó kapcsolatot, a szülőkkel, nagyszülőkkel, hogy kellő bizalom alakulhasson ki az együttneveléshez.

Bizalmas kapcsolatban a gyermekek egyéni jellemzőit megismerheti az óvónő, ami elengedhetetlen feltétele az egyéni nevelésnek.

Az óvónő segítse a gyermekeket abban, hogy, elfogadják eltérő képességű társaikat.

Hassa át a közösségfejlesztő pedagógiai munkát az odafigyelés a meghallgatás, a saját érzések elmondása, mások érzésének meghallgatása, elfogadása, hogy a gyermekek örömteli optimizmusa fejlődhessen.

Az óvodapedagógus a nevelésben legyen célirányos, elemezze, vizsgálja a gyermekek társas kapcsolatát, viselkedését. Használjon minél több játékos eszközt az egyéni jellemzők kimutatásához. Az érzelmi nevelés területén az óvodapedagógus működjön együtt a csoportos dajkával, igényelje segítő, tevékeny jelenlétét, kiemelten az egészséges életmód kialakításában, a játéktevékenység irányításában.

A felnőtt-gyermek, kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:

1. A felnőtt próbálja átélni, megérteni, - elsősorban azonosulással követni - a gyermeket.
2. Parancsolás helyett igyekezzen kérdezni.
3. A gyermekek mágikus képzeletét vonja be a pozitív szociális kapcsolatok, szokások kialakításába.
4. A felnőtt magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.

5. A felnőtt biztosítson a gyermekek tevékenységéhez nagy szabadságot, a határok pontos megjelölésével, a többszöri „határátlépéseknél” vezessen be konzekvenciákat.
6. A nevelőközösség alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolást.
7. A felnőtt segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.
8. A felnőtt nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult konfliktusok feldolgozása során. A konfliktusoldó megbeszéléseket kellő figyelemmel, kivárással hallgassa meg, hogy véleményt tudjon mondani a történekről úgy, hogy a gyermekek felelősségérzete erősödjön.
9. A felnőtt bátorítson minden gyermeket, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakulhasson. A bátortalan gyermekek nevelésekor a felnőtt minél többször örüljön a kisebb előrelépésnek, fejlődésnek.
10. Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet az agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.
11. A felnőtt-gyermek kommunikációjában világos, egyértelmű, konstruktív megfogalmazás jelenjen meg a kívánság megnevezésével, az ok kiemelésével. A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélőtárs megbecsülése, megértése, a kompromisszumkeresés. Mellőzendő a megbántás, hibáztatás, kritizálás, kioktatás, kiabálás, panaszkodás, prédikálás.
12. A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege és az a szemlélete, ami a sikert észre véteti, és a sikertelenséget segít elviselni.
13. Tilalom helyett a felnőttek adjanak a gyermekeknek választási lehetőséget, hogy önálló döntéseket hozhassanak, és képessé váljanak a változásra. A felnőtt örömeivel jelezze dicséretét, csak félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.
14. A felnőtt használja fel a humort (helyzet és jellemkomikumot) a szeretetkapcsolat kialakításához. A humor a feszültséget feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- az óvodát, társait és a körülötte lévő felnőtteket;
- a közösségi élet szokásszabályait /köszönés, udvarias megszólítás, megköszönés, tudakozódás, a csoport jelképrendszerét, szimbólumait, hagyományait stb./;
- a csoportban kialakított konfliktuskezelés szokásait;
 - saját képességeit, és azt természetesen fogadja el;

A gyermek képes:

- a viselkedés helyes szokásszabályainak betartására;
- felismerni, ha társainak segítségre van szüksége;
- együtt érezni a közösség tagjaival;
- konfliktusos helyzetben társával egyezkedni;
- leküzdeni a felmerülő akadályokat, megvigasztalni társát;
- a közösségért dolgozni;
- a sikertelenséget elviselni, a sikernek örülni;
- önállóan dönteni, választási lehetőség esetén;
- a rábízott egyéni feladatokat önállóan, a szabályok betartásával megoldani.

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez. Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra;
- a gyermekeknek igényükké válik a viselkedés és helyes cselekvés szokásszabályainak betartása, egymást is megkérik a szabályok betartására;
- a felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival;
- konfliktus helyzetekben társaikkal egyezkednek;
- segítőkész társaival, együtt érez a közösség tagjaival, érdeklődik társai, barátai iránt;
- csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják.
- felelősségteljesen végzi a rábízott feladatokat, tevékenységeket;
- figyelmesen meghallgatja a felnőttek, társai közléseit.
- szavak nélkül is érti környezete jelzéseit, érzéseit;
- a közösségért szívesen dolgozik, bízik önmagában, képességeiben;
- elfogadja a másképpen fejlődő gyermekeket, értékeli a sajátos nevelési igényű társainak sikeres próbálkozásait;
- örül saját és mások sikereinek;
- élvezi, érzi a humoros helyzeteket;
- boldogan várja az iskolába lépést;
- tudja saját képességét – külső-belső tulajdonságait, tudja értékeit, de azt is meg tudja fogalmazni, mik a számára nehezebb tennivalók;

3. 3. Az anyanyelvi -, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az anyanyelvi nevelés az óvodai nevelő tevékenységünk egészét áthatja. Tervezése, fejlesztésének lehetősége valamennyi tevékenységi területen megjelenik.

3. 4. A program ajánlott napirendje

A napi életritmus kialakítása alapvető feltétele a testi-lelki harmónia megteremtésének.

Ezért az óvodapedagógusok átgondoltan alakítsák ki a gyermekek napirendjét. A kialakított napirendet értelmezzék a szülőkkel együtt, hogy ők is segíthessenek a gyermekeiknek a napirend elfogadásában. Az egyes korcsoportok napirendjének tervezésénél vegye figyelembe a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet. Az egész nap során érvényesüljön a folyamatosság, a rugalmasság.

Az óvónő teljesítse a gyermekeknek azt az alapvető igényét, hogy személyes kapcsolatot tudjanak felvenni vele, szenteljen elegendő figyelmet minden gyermekre.

A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek 2 óra, a nagyobbaknak 1,5 órára rövidül, majd a legnagyobbaknál az egy órás pihenés után megszűnhet.

Ezért az óvodapedagógusok gondolják végig, miként oldják meg a nagycsoportosok pihenési időkeretben megengedett játéklehetőségeit. Hogyan tudnak olyan helyet teremteni, ahol tevékenykedni tudnak, és nem zavarják az alvó társaikat.

A napirendben külön időpontot (pontokat) jelölünk meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire.

A napirendben meghatározásra kerül a különböző tevékenységek időpontja, hogy a szülők rá tudjanak kérdezni a gyermekek tevékenységben való részvételükre, együttműködésükre, és az aznapi eredményeikre, teljesítményeikre.

A napirendben tudatosan nem határozzuk meg a kis létszámú tehetséggondozó műhelyek időpontjait, mert azt különbözőképpen szervezzük meg, évenként, a gyermekek beválogatását követően. A szervezés során figyelünk arra, hogy a kialakított napirendben, zavartalanul beilleszthető legyen ez a tevékenység is.

A kialakított intézményi gyakorlatunk alapján a testi-kinesztetikus műhelyek foglalkozásait a délelőtt során, az udvari játék időkeretében, a környezeti, matematikai-logikai, nyelvi, térbeli-vizuális műhelyek foglalkozásait pedig a délutáni, pihenő idő első órájában szervezzük meg.

A napirend során végzett közös tevékenységek során a csoportban dolgozó felnőttek használják ki az együttlét során a gyermekek beszéd- és kommunikációs képességeinek fejlesztési lehetőségét, tálcán kínálják a szövegprodukción, szövegbővítés, a beszéd prozódiai elemei (hangsúly, hanglejtés, szünettartás stb.) gyakorlásának lehetőségeit.

Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez:

/ szükség szerint, korcsoportonként, évszakokként módosítható./

Időtartam

Tevékenység

6:00-10:30

JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN

Személyes percek, szabad játék

- Zenés, mozgásos percek
- Játékba integrált egyéni és mikrocsoportos tevékenységek:
- Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka
 - Ének-zenei készségfejlesztés, gyermektánc
 - A külső világban szerzett élmények, tapasztalatok rendszerezése
 - Részképességek fejlesztése egyéni formában
 - Testápolási teendők
 - Tízórai
 - Verselés, mesélés

10:30-12:00

JÁTÉK A SZABADBAN

Mikrocsoportos tapasztalatszerzés
Énekes játék, gyermektánc az udvaron
Edzés: kocogás, futás

12:00-13:00

Ebéd

Testápolási teendők

13:30-15:15

Pihenés, alvás mesével, altatódalokkal

Tehetségigéreték gondozása - Műhelymunkák

15:15-16:15

Testápolási tevékenységek

Uzsonna

16:15-18:00

JÁTÉK A CSOPORTSZOBÁBAN

Részképességek fejlesztése egyéni formában

Egy héten egyszer – a frontálisan szervezett mozgásos játékok miatt – a játékban megvalósuló mikro csoportos fejlesztés időtartama csökken.

4. A PROGRAM TEVÉKENYSÉG KERETEI

4.1. Néphagyományőrzés, jeles napok:

A néphagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvónők érezzék feladatuknak, ezért legyen az óvoda természetes közege a hagyományőrzésnek. Az óvónők ismerjék a népszokások eredetét, azok lényegét, jelképeit, azokat jelenítsék meg ünnepkörök kialakítása során építsék be a gyermekek nevelésébe mindazon értékeket, amelyet a helyi környezet megőrzött. Az óvodapedagógusok törekedjenek arra, hogy a mondókák, népmesék, népdalok, néphagyományok megismertetése során, az egyszerű szavak mögötti lelkeséget is átadják, mellyel el tudják indítani a gyermekek nemzeti identitásának, önazonosságának felépítését.

Az óvodapedagógus teremtse meg azt a miliót, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves részeként jelen legyen a hagyományápolás.

A népszokásokkal, néphagyományokkal kapcsolatos ismeretek segítsék a dalok, mondókák, versek befogadását, a zenei képességek és a vizuális kifejezőkészség fejlődését.

❖ A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban:

Verselés, mesélés:

Ölbeli játékok, népmesék, mondókák, közmondások, időjósítások, névcúfolók, rigmusok, találós kérdések.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc:

Mondókák, dúdoló, énekes gyermekjátékok, népdalok, gyermektáncok, hangszerese népzene.

Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka:

Sodrások, fonások, szövések, gyöngyfűzés, agyagozás, mézeskalácssütés.

A külső világ tevékeny megismerése:

Találós kérdések, népi jóslások, időjósítások, jeles napok, népszokások.

Mozgás:

Ügyességi és sport játékok.

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezesse be, amelyhez az óvónő a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységet.

A hagyományok ápolása közben történő együttjátás, tervezgetés, együttmunkálkodás örömtelivé, izgalmassá teszik a várakozás időszakát. Maga az ünnep nem lehet erőltetett, betanított forma, hanem vidám hangulatú, felszabadult együttlét kell, hogy legyen.

Az óvodánkban ajánlott jeles napok nevelési évnél megfelelő, időrendi sorrendje

Az őszi jeles napjai	
Őszi ovigaléria megnyitója	szeptember második hete
Szüret	szeptember 29-től október 15-ig
Őszi ovikoncert	november harmadik hetében
Márton napi köszöntő (választható)	november 11.
A tél jeles napjai	
Téli ovigaléria megnyitója	november negyedik hete
Advent	november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig
Mikulásvárás	december 6.
Karácsonyvárás	Advent első napjától december 24-ig
Farsang	vízkeresztől hamvazószerdáig
Téli ovikoncert	március első vagy második hetében
A tavasz jeles napjai	
Tavaszi ovigaléria megnyitója	március harmadik hete
Húsvét	tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltésre következő vasárnap
Május elseje	május 1.
Pünkösöd	húsvét utáni 50. nap
Tavaszi ovikoncert	május utolsó hete

- **A hagyományörzés ajánlott óvodai tartalmai**

Az óvodapedagógusok a hagyományörző jeles napokat projekt rendszerűen tervezzék meg, évszakokra bontva. Az évszakokat ovigaléria szervezésével nyissák meg, és ovikoncerttel zárják le, ezzel is keretet adva az évszakok ciklikus változásának.

A hagyományok ápolása közben a gyermekekkel történő tervezgetés, együtt munkálkodás, együtt játszás, örömtelivé, izgalmassá, tegye az előkészületeket a jeles napra. Maga az ünnep, a külsőségeivel együtt, ne legyen merev, erőltetett, ne legyen begyakoroltatott, hanem vidám hangulatú, felszabadult, boldog együttes tevékenység a csoportot irányító felnőttekkel és szülőkkel együtt. Minden népi jeles napon hangozzanak el a jeles napra jellemző népi rigmusok, szólások, közmondások, mondókák, gyermekdalok az óvodapedagógusokkal közösen felidézve a múlt hangulatát.

Az őszi jeles napjai

➤ A gyermekeknek ajánlott szüreti tevékenységek

A **legkisebb óvodások** hallgassanak mondókákat, énekeket a szüretről és a gyümölcsökről. Szüleikkel együtt, kedvük szerint vegyenek részt a szüreten és a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, kóstolják meg a mustot és a szőlőőrzésről játszanak énekes játékot a nagyokkal.

A **nagyobb óvodások** ismerjenek meg egyszerű szüreti énekes játékokat. Gyűjtsék, válogassák az őszi gyümölcsöket. A szüret előkészítésében vegyenek részt: süssenek süteményt, pogácsát. A szüreten vegyenek részt, játszanak a nagyokkal népi játékokat, préseljék a szőlőt, kóstolják a mustot, népzeneire próbálgassák a táncos mozdulatokat.

A **legnagyobb, nagycsoportos óvodások** szervezzék meg a szüretet az óvodapedagógusok segítségével az óvoda udvarán. Díszítsék fel gyümölcsökkel a helyszínt. Szemezzék, préseljék a szőlőt. Ismerjék a szüretelés eszközeit. Tudjanak verset, mondókát, énekes játékot a szőlőről. A szüreti mulatságban kínálják meg a vendégeket süteménnyel, pogácsával. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékokat az óvodapedagógusokkal együtt. Készítsenek a termésekből egyszerű hangszereket (pl. dióhéj-pencergető).

A tél jeles napjai

➤ A gyermekeknek ajánlott karácsonyi ünnepkör tevékenységei

A **legkisebb óvodások** ismerkedjenek meg az advent jelképeivel (koszorú, adventi naptár). A naptár alapján mindennap készüljenek egyszerűbb feladatokkal az otthoni karácsonyra. Rövid mondókákat, éneket vagy verset mondogassanak a Mikulást, a karácsonyt várva. A szüleiknek, családtagjaiknak készítsenek egyszerű ajándékot. Az ültetett Luca-búzát folyamatosan kísérik figyelemmel. A karácsonyi népszokásokkal ismerkedjenek meg az óvodapedagógusok segítségével, készítsenek egyszerűbb fenyődíszeket az otthoni karácsonyfára.

A **nagyobb óvodások** az adventi naptár és a koszorú elkészítésében segítsenek. Naponta nézzék meg, mi a feladatuk az adventi naptár szerint. Tegyék vízbe a cseresznyeágot, ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszeket

nehezebb technikával. Mikulásra és karácsonyra tanuljanak egy ünnepi köszöntő verset, éneket, hogy otthon el tudják mondani a családjuknak. Egyenek almát, mézes diót, gyűjtsék meg a felnőttekkel a gyertyát.

A **legnagyobb csoportos óvodások** készítsenek az óvodapedagógussal adventi naptárat, koszorút. A kijelölt feladatokból naponta bontsanak ki egyet és oldják meg azt. Tanuljanak kotyoló mondókát, verset, éneket a Mikulásnak és a karácsony köszöntésére. Luca napján kotyoljanak a kisebb gyerekeknek, a többi csoportnak. A gyermekek készítsenek asztaldíszeket, öntsenek gyertyát. Az ünnepi készülődés étkezési szokásait ismerjék meg: süssenek tököt, vágják gerezdekre az almát, törjenek diót, süssenek mézeskalácsot. Szüleiknek, családtagjaiknak készítsenek karácsonyi ajándékot, csomagolják be azokat, hogy az otthoni ünnepen mindenkit meg tudjanak ajándékozni. Ismerjék meg a betlehemezés dramatikus játékát.

➤ **A gyermekeknek ajánlott farsangi tevékenységek**

A **legkisebb óvodások** egyszerű technikával díszítsenek papíralarcot, tanuljanak farsangi mondókákat, figyeljék meg a nagyobb óvodások tevékenységeit, vegyenek részt a farsangi mulatságban, utánozzák a nagyobb társaikat és a felnőttek táncos mozdulatait.

A **nagyobb gyermekek** díszítsenek farsangi álarcot, öltözzenek jelmezbe, vegyenek részt farsangi játékokban, tanuljanak egyszerű farsangi éneket, vagy mondókát az ünnep köszöntésére. Hallgassanak tréfás mesét, éneket, verseket. Gyűjtsenek képet a farsangról és díszítsék vele környezetüket.

A legnagyobb, nagycsoportos óvodások tanuljanak farsangi énekeket, mulatságba hívogató mondókákat. Segítsenek jelmezük, maszkjuk elkészítésében, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Hívogassák a kicsiket a mulatságba. Vegyenek részt ügyességi játékokban. Gyűjtsenek képeket a farsangról, azokat rendezzék albumba.

A tavasz jeles napjai

➤ **A gyermekeknek ajánlott húsvéti tevékenységek**

A legkisebb gyermekek ismerkedjenek a húsvét jelképeivel, tanuljanak a locsolkodáshoz mondókákat, az óvodapedagógus segítségével fessenek tojást. Ismerkedjenek a locsolkodás szokásaival, vegyenek részt játékokban. Fogadják szeretettel a kiszézőket, komálókat.

A **legnagyobb gyerekek** tegyenek nagyobb sétát az óvoda környékén. A csoporttermüket díszítsék fel tavaszi virágokkal, húsvéti képekkel. Az ablakokat is díszítsék ki húsvéti motívumokkal. A locsolkodáshoz, komáláshoz, komatál-küldéshez tanuljanak verset, énekes játékot, a vendégeskedéshez süssenek az óvodapedagógus segítségével pl. húsvéti kalácsot. A fiúk locsolják meg a lányokat az óvoda dolgozóit, a lányok pedig készítsenek hímes tojást különleges technikával.

➤ **A gyermekeknek ajánlott Május elsejei tevékenység**

A **legnagyobb óvodások** a *májusfa díszeit* készítsék el, a felnőttek segítségével tegyék a fiúk a májuszára. Az óvoda összes „lakója” táncolja körbe a kidíszített fát, tavaszi énekes játék közös éneklésével. A fiúk rendezzenek erőpróba versenyeket (pl. kötélhúzás, fára mászás). Készüljenek a *pünkösdőlésre* az óvodapedagógusok közreműködésével. A **kisebb óvodások** figyeljék a nagyok készülődéseit.

4.2. Művészeti jeles napok

➤ **Évszaki ovigalériák**

Az óvoda kérjen fel egy környezetében alkotó művészt, vagy kézművest, hogy mutassa be alkotásainak azon néhány darabját, amelyek tükrözik művészetét, és a gyermekekhez is közel lehet vinni. A kiállítások anyagai tükrözzék elsősorban az évszakok és a jeles napok jellegzetes jegyeit, tartalmait. A kiállítás berendezése során az alkotások a gyermekek szemmagasságában kerüljenek elhelyezésre. A kiállítás megnyitóján a gyermekek ismerjék meg a kiállított alkotásokat. A rendezvényt az óvoda úgy szervezze meg, hogy a művészetek eszközeivel: zenével, táncsal, énekkel tegye még gazdagabbá a galéria megnyitóját, mutassa be az alkotó személyt is a gyermekeknek.

Az ovigaléria ünnepélyes megnyitójára minden csoportból hívjanak meg a gyerekek szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák, miként fogadják be a gyermekek az esztétikai szépségű kiállított alkotásokat. Az ovigaléria program levezetését mindenkor egy óvodapedagógus irányítsa, hogy kellően motiválttá tegye – interaktív módon a résztvevő gyermekeket.

A kiállított tárgyak egy negyedévig megtekinthetők, mindennap megcsodálhatók.

➤ **Évszaki ovikoncertek**

Az évszaki ovikoncertek zenei anyagait úgy válogassa ki az óvoda a szereplő előadók segítségével, hogy azok kapcsolódjanak a jeles napok és az évszakok

jellegzetes tartalmihoz, melyek az óvodások számára befogadhatók, élményt adók. Az óvoda igyekezzen minél gazdagabb hangszer arzenállal megismertetni

A gyermekeket. A koncertre az óvoda hívjon meg szülőket, nagyszülőket, hogy láthassák az óvoda összes gyermekének művészeti élménybefogadását. A koncertek levezetését mindig az óvodapedagógus irányítsa, interaktív módon. A koncertek rövidek és élvezhetőek legyenek.

4. 3. Hagyományos ünnepeink és rendezvényeink

- **Március 15.**

Nemzetünk legnagyobb hazafias ünnepét egy kéthetes rákészülési idő előzzön meg. Az óvodapedagógusok élmény- és tapasztalatszerző sétákat szerveznek. Meglátogatják az óvoda közelében lévő emlékhelyeket, együtt szervezzék meg az óvodások ünnepi felvonulását, megemlékezési napját. Készítsenek az ünnepre kokárdákat, zászlókat, díszítsék fel a csoportszobát, nemzeti színű kellékekkel. Gyűjtsenek képeket, könyveket, verseket, zenei alkotásokat, amelyek az ünnepre emlékeztetnek. A gyermekek ismerjék meg Kossuth Lajos, Széchenyi István és Petőfi Sándor nevét.

- **Anyák napja**

Az óvodapedagógusok az anyák napjára minden gyermeket önállóan felkészítenek, a kisebb gyermekek mondókákat, rövid verseket, a nagyobbak verset, éneket tanuljanak. Az óvodapedagógus többféle ajándéköttel lehetővé teszi, hogy a gyermekek eldönthessék, melyik ajándékot készítenék el legszívesebben édesanyjuknak, nagymamáiknak. Az anyák nap előtt minden csoportban berendeznek az óvodapedagógusok a gyermekekkel közösen egy meghitt, szép sarkot, ahol az édesanyák egyenkénti köszöntése megtörténik.

- **Évzáró és gyermeknap**

Ezek az ünnepek az örömről és a boldogságról szólnak. A gyermekek korosztályonként 3-5 perces közös játékkal /pl. játékos mondóka, énekes játék, gyermektánc, zenés kreatív játék, mozgásos játék, mesefeldolgozás stb./ készüljenek, melyet az évben a gyermekek a legjobban szerettek. A közös játékban a csoport minden tagja vegyen részt. Ekkor történik meg az iskolába menő gyermekek elbúcsúztatása, gyermeknap ügyszéki játékkal, kedves megvendéglésekkel.

- **Egyéb rendezvények**

Az óvodánk számos egyéb rendezvényt tart, a gyermekcsoportokban dolgozó óvodapedagógusok, szervezhetnek további hagyományörző programokat, környezeti neveléssel kapcsolatos napokat.

• **Zöld jeles napjaink**

Cél: a környezet védelmére, megóvására nevelés, a fenntarthatósághoz kapcsolódó szokások kialakítása,

- ❖ **Állatok Világnapja** – a gyermekek ismerkedjenek meg a felelős állattartás, állatgondozás szerepével,
- ❖ **Víz napja** – a gyermekek végezzenek vizes tevékenységet az óvónők együttműködésével, ismerkedjenek meg a víz fontosságával,
- ❖ **Föld napja** - A hozott magokat, palántákat az óvónő segítségével ültessék el a kertben vagy a cserepekben.
- ❖ **Madarak, fák napja** – a gyermekek kiránduljanak az erdőbe, ismerjék meg az erdő élővilágát, szerepét az ember életében,

5. A PROGRAM TEVÉKENYSÉGEI

5. 1. Játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás

A játék a gyermekek leghatékonyabb és legfontosabb alaptevékenysége. Önálló, céltudatos, szabadon választott tevékenysége, mely biztosítja számára a szabad önkifejezés lehetőségét. **A belülről indított és vezérelt játék-tevékenység célja a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése.**

A játékban megélt intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok, élmények többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyai és ötletei valósulnak meg, bontakoznak ki. Továbbá célja, hogy minél sokrétűbb tájékozódó, tapasztalatszerző, érzelmekkel gazdag tevékenységgé váljon a játék, s a játékban megvalósuló tapasztalatszerzés.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A játéktevékenységhez szükséges feltételek biztosítása (derűs alkotó légkör, hely, idő, eszközök, élmények, tapasztalatszerzés)
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása, a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevételével,
- A gyermekek szókincsének, beszédképességének, kommunikációjának fejlesztése, gazdagítása a játékszituációkban,
- Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása szituációktól függően,

A játék tartalma:

❖ A játékhoz szükséges feltételek biztosítása:

Derűs, alkotó légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvodapedagógus, ahol a gyermekek szabadon dönthetnek abban, hogy kivel játszanak, milyen játékot választanak, milyen témát dolgoznak fel, milyen eszközökkel alkotnak, milyen helyet választanak, és mennyi ideig tartson a közös cselekvés.

Az óvodapedagógus csak annyi szabályt vezessen be a játéktevékenységbe, amely segíti a nyugodt, oldott légkör fenntartását, az alkotó cselekvést, a sokféle játékszituáció meglétét, s az elképzelések valóra váltását.

A különböző típusú játékokhoz nélkülözhetetlen helyet, teret a gyermekek szükség szerint önállóan, vagy az óvodapedagógus segítségével alakítsák ki.

A bútorokat és a felszereléseket úgy kell elhelyeznünk, hogy minél több szabad területhez jussunk. A játszócsoportok elválasztása egymástól fontos feladat (**kuckók kialakítása**). A megosztott térben elhelyezett eszközökkel a játékok sokkal tartalmasabbak. Legyenek a csoportszobában állandó és ideiglenes játszóhelyek. Készen kell lennünk a játék fejlődéséből adódó helyigények kielégítésére, sőt hozzá kell szoktatnunk a gyermekeket, hogy önállóan alakítsák ki maguknak a játékhoz szükséges helyet, rendezzék át ennek érdekében a csoportszobát.

A programunkban – a művészeti nevelés jelentős szerepe miatt – kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt **mesesarok**, amely egyúttal a dramatikus játéknak, a bábjátéknak, a mesekönyvek nézegetésének a helye is. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek kincses ládája is.

A rajzolásnak, festésnek, barkácsolásnak legyen meg a **„rajzos alkotótere”**, állandó helye. Az ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök álljanak a gyermekek rendelkezésére játékidőben is.

A művészeti nevelés kiemelt szerepe miatt állandó tere van a zenei képességeket fejlesztő **„zenei kuckónak”** is, ahol a gyermekeknek biztosítottak a zenei játékhoz a dallam- és ritmushangszerek, énekes könyvek, zenei albumok, amiket szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó tapasztalatszerzések során összegyűjtött tárgyak, termékek, növények, képek, a kincseket őrző **„környezetünk értékei”**, **térben** kapnak helyett, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek el a különböző szempontok alapján. Ide kerülnek a környezeti projekttevékenység

gyűjtőmunkái, amit a szabad játéktevékenységben minden gyermek alkotó módon felhasználhat.

Az óvodapedagógusok **kisméretű építőteret/tereket** biztosítanak a gyermekek részére, ahol egyedül, párban, hármasban együttműködve, közös alkotásokat tudnak létrehozni. E terekben annyi építőkockát találnak a gyermekek, amennyit be tudnak építeni a tervezett alkotásukba.

A gyermekek rendelkezésére áll még egy kisméretű **családi szoba**, ahol néhányan megtervezhetik a „családi” játékot: a főzést, étkezést, a gyermekek gondozását, altatását. E teret a gyermekek családi fotói díszítik, hogy a szülők mosolyára vágyó gyermekek, napközben is megpillanthassák a szüleiket.

Egyéb **szerepjátékoknak** nincs állandó helye, mert azt a gyermekek saját fantáziájuk szerint, a csoportterem bármely szabad részében, önállóan megtervezhetik, felállíthatják. Az összegyűjtött szerepjáték-kellékeket, szerepjátékonként, játéktartó dobozokban tárolják, hogy könnyen szállítható legyen. Így elérhető, hogy fodrászos, kozmetikus, gyógyszerész, gyümölcsboltos, háziorvos, újabbnál újabb feltételű játékot szervezhessen, építhessen ki a „vevők” szolgálatára.

A csoportok játékterei növelhetőek a **párhuzamos játékterek** létrehozásával, az arra alkalmas folyosókon, öltözőkben, ahol az óvodapedagógus biztosítani tudja annak közvetett ellenőrzését. A páros játékokat (pl. társasjáték, kártyajáték, sakkjáték, célba dobó játék) differenciáltan, az 5-6-7 évesek vehetik igénybe, akik a szabálytartásukat többszörösen bizonyították. Jó célt szolgál a differenciált altatáshoz is, mert e játékterekbe egyórás pihenés után kiengedhetők azok a nagycsoportos korú gyermekek, akinek nincs szüksége a délutáni alvásra.

Az **óvoda udvarán** a gyermekek játéktere lényesen megnövekszik, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak kint a jó levegőn. Az időjárás függvényében az óvodapedagógus segítse az udvari szerepjátékok kibontakozását is (pl. népi játékok, mozgásos játékok, közlekedési játékok, dramatikus játékok, ügyességi és sport játékok stb.) feltételének megteremtésével. A jó idő beálltával az udvaron kialakított mese, rajzos, zenei terek, kihelyezett asztalok lehetővé teszik a teljes délelőtti szabadban tartózkodás lehetőségét.

A **játékhoz szükséges időt** a folyamatos napirend, a játékba integrált tanulásfelfogásunk jól szolgálja. A gyermekek az óvodába történő beérkezését

követően szabadon választott játékokkal játszhatnak egybefüggően, a játékok elrakása nélkül, több órán keresztül.

A művészeti programunk lehetővé teszi, hogy a kisebb gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, étkezés, alvás idejét.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek az óvodapedagógus biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot, hogy olyan értékes tulajdonságok, mint az állhatatosság, kitartás képessége, kialakulhasson bennük.

A kreativitásra ösztönző játékeszközök olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek gazdagítják a gyermekek elképzeléseit, képzeletét. Az óvodapedagógus a játékhoz olyan eszközöket biztosítson, melyek ízlésesek, praktikusak, a gyermekek alkotóképességét fejlesztőek, színesek és jó minőségűek.

Ugyanakkor a játékokhoz a gyermekek használják fel a természet kincseit, terméseit, mert kiváló kiegészítői lehetnek a szerepjátékoknak illetve a játékok által biztosított különböző gyermeki képességek kibontakozásának.

Az is sokat ért, ha a gyermekek a környezetükben lévő tárgyakat, eszközöket, anyagokat, ruhadarabokat be tudják építeni szerepjátékukba, építő-, konstrukciós-, művészeti játékaikba, mert ez által elvonatkoztatva eredeti használatától, mára is képesek lesznek azt felhasználni.

A gyermekeknek fontos lenne azt is, hogy ők készítsenek maguknak játékot, például hangszereket termésekből, selyem maradékanyagból királyi palástot a meséhez, vastag kartonból házakat, bungalókat, társasjátékokat, egy projektfejlesztő eszközként, amellyel begyakorolhatnák mindazt, amit a projektben élményként, ismeretként elsajátítottak.

Az óvodapedagógusok félkész játékot készítő módszerei sem maradhatnak el, mert az ilyen játékeszközök, jól fejlesztik a gyermekek találékonyságát, rugalmasságát, a felhasználhatóság sokrétűségét.

A kisebb gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Legyenek a teremben gyakorlójátékok, melyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióit, másodsorban a hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek, amelyek ösztönzik a gyermekeket az élmények, tapasztalatok többszöri átélésre, harmadsorban pedig a művészeti neveléshez szükséges kellékek, eszközök.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekeknek bővítsa az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, félkész játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, és a logikai, értelmi képességfejlesztő játékokkal.

A játékokat nem elég beszerezni, azokat folyamatosan gondozni kell, elsősorban tisztán tartani a gyermekek bevonásával. Érdemes ehhez a hét utolsó délutánját felhasználni, hogy hétfőre vasalhatóvá váljanak a kimosott babaruhák, leplek, átváltozás kellékei, és megszáradjanak a fertőtlenített konstrukciós építőjátékok. Kiváló munkafeladatok ezek a gyermekeknek, amelyek egyben a játékok gondozására, megbecsülésére, tisztántartására nevelik őket.

Az óvodapedagógusok dolgozzák ki a játékok helyét, és a kisebbek segítése érdekében a játékpolicokon jelölik piktogramokkal azokat, hogy ők is keresve megtalálják mindennek a helyét. Így fejleszhető önállóságuk, és egyben csökkenthető a játékelrakás időkerete. Érdemes évszakonként cserélni a játékokat, nagy öröm a gyermekeknek új játékokkal megismerkedni, illetve újra találkozni régóta nem látott kedvenc játékaikkal.

Az új szerepjátékok bevezetését mindenkor előzze meg élmény- és tapasztalatszerzés, hogy a gyermekek mély kötődése kialakulhasson az új szerepjáték témájához, valamint a helyszínen látott és megfigyelt munkamozzanatok beépüljenek a játékokban, mert azok teszik hitelessé a gyermekeket a szerepek megformálásában.

❖ A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, gazdagítása, a gyermekek egyéni igényeinek, sajátosságainak figyelembevételével

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a fajta manualitás, amely a játékeszközök rakosgatásával érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**. Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait. Az udvaron is biztosítsa az óvodapedagógus a gyermekeknek a gyakorló játék lehetőségeit, erre a legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, amelyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgathat.

Az óvodapedagógus segítse a gyermekek játékát tovább fejlődni. Már a legkisebekenél is megjelenik a szerepjáték. Az óvodapedagógus vállaljon szerepet a játékban, hogy a különböző szerepek megformálása minta legyen a közös cselekvésekhez. A kicsik játékában kapjon teret a feltételek biztosítása a családi játékhoz, a fodrászos, orvosos, kalauzos stb. játékokhoz. A gyermekek szerepvállalását indirekt módon segítsék a pedagógusok, hogy a „mintha” helyzetek minél gyakrabban megjelenhessenek.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a dramatikus játéknak, a bábozásnak. A mesék megelevenítésében legyen résztvevő az óvodapedagógus, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához.

A **bábjáték** először az óvodapedagógus előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak egy „szeretett” bábja, akinek a gyermekek szívesen elmondják a sikereiket, örömeiket, bánatukat. Ezt a bábót emeljék ki központi helyre a többi közül, hogy a gyermekek megkülönböztetett szeretettel játszhassanak vele, simogathassák, szeretgethessék.

A gyermekek a **konstrukciós játékokban** minél gyakrabban éljék át az „én készítettem” alkotás örömét, mely a sokféle formájú játékelemből kialakított forma-, szín- és térváriált gazdagságot eredményezze.

A többi játékfajtaához kapcsolva, jelenjen meg a **barkácsolás**, elsősorban az óvodapedagógus által barkácsolt kellékek készítésével, amit a gyermekek aktív bevonásával hoz létre.

Az óvoda gyermekeknek biztosítson olyan nyugalmas, kissé elszeparált színpadszerű udvarrészt, ahol szabadon kezdeményezhetik az egyszerű szabályokhoz kötött népi játékokat, énekes játékokat, ügyességi játékokat.

Az óvodapedagógus ajánljon fel **szabályjátékot**, amit a gyermekek könnyen elsajátítanak, szabályait betartanak és szívesen, önállóan is kezdeményeznek. Ilyenek a **logikai játékok, társasjátékok, mozgásos, ügyességi játékok**, amelyek kiválóan fejlesztik a gyermekek matematikai alapképességét.

A szerepjátékokat és a dramatikus játékokat a gyermekek kiegészíthetik építő, konstrukciós játékokkal. Ilyen különleges kapcsolások, később bonyolultabb, különlegesebb eredeti alkotásokat, felhasználási formákat hozhatnak létre.

❖ **Az óvodapedagógus játéksegítő, játékirányító metódusainak alkalmazása**

Az óvodapedagógus játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek nyugodt játéka esetén, vagy ha érezhető, hogy a gyermekek problémamegoldók, az óvodapedagógus irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A kiscsoportosok esetében – ha szükség van rá – az óvodapedagógus legyen játékot kezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játék helyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó.

Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények. Avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák, egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás testi épségét, nyugodt játékát.

Az óvodapedagógus a játéktevékenység éves formanyomtatványa szerint negyedévenként tervezze meg a játéktevékenység fejlesztésének lehetőségeit, valamint minden befejezett fejlesztési szakaszt elemezzen, értékeljen, és fejtsse ki reflexióit az eltelt időszakról.

❖ **A gyermekek beszédképességének fejlesztése játékszituációkban:**

A játék számtalan lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszéd kialakítására.

Modellértékűek az óvodapedagógus szerepvállalásai a szókapcsolatok, nonverbális jelzések, hanglejtés, hangsúly, hangerő, hangszín tekintetében.

A beszédre való igény kialakítását két résztvevős beszédhelyzetek teremtésével tudjuk megvalósítani. (Módszeresen törekedve arra, hogy minden gyermekre sor kerüljön.)

Ezeket a két résztvevős beszélgetéseket soha ne erőltesse az óvodapedagógus. Ha a gyermek valamilyen okból nem hajlandó részt venni bennük, nyugodtan beszéljünk hozzá válaszreakció kényszerítése nélkül. ***A gyermeknek éreznie kell, hogy az óvónő reá szánt ideje mindenképpen és csakis az övé!*** (személyes percek gyakorlata)

A beszédképesség fejlesztésénél nagyon fontosak az előre megtervezett, mindennap jelenlévő anyanyelvi játékok, melyeket az óvónő kezdeményez. Ezek a játékok teret adnak az artikuláció, a szókincs, a kifejezőképesség fejlesztéséhez.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a játéktevékenység csoportban elfogadott szabályait
- a játékok helyét, a játékok megóvására vonatkozó tudnivalókat,

A gyermek képes:

- önállóan, érdeklődésének megfelelő játékot választani,
- önállóan eldönteni, hogy kivel és mivel játszik,
- szerepjátékot, konstrukciós játékokat játszani, bábozni, meséket megeleveníteni, építményeket létrehozni, barkácsolásban részt venni, különböző szabályjátékot a csoportban elfogadott norma szerint játszani,
- elmélyülten, állhatatosan több napon keresztül egy azon játéktémában részt venni,

- önállóan megteremteni a kitalált játékhoz szükséges helyet és eszközt,
- kreatív játéktevékenységet folytatni, a játékhoz félkész eszközöket készíteni az óvodapedagógus segítségével, és azt felhasználni,
- az együttműködés normáit betartva, együtt játszani kisebb csoportokban, a társaival

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy

- kíváncsi mások kreatív játéktevékenységére,
- élvezettel hoz létre bonyolult építményeket, konstrukciókat, és abban tud gyönyörködni,
- játéktevékenységekben együttműködő, segítő, figyelmes társ,
- interakciója színes, kedves, kulturált és érthető
- sokszor jelét adja annak, hogy kijátszotta magát, és boldog a játéktevékenység végén,
- szüleinek gyakran beszél a játékélményeiről,
- igénye a több napon keresztül tartó játéktémában való elmélyülés,

Tevékenységekben megvalósuló tanulás

A játékba integrált tapasztalatszerzés azt jelenti, hogy az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységek a játékidőbe ékelődnek, tagozódnak, úgy, hogy nincs közben játékelrakás. Így a gyermekek a tevékenységek befejezése után, igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz vagy újat kezdeményezhetnek.

Az óvodai tapasztalatszerzés célja: a gyermekek ismereteinek, képességeinek, tanulásához való viszonyainak pozitív formálása, bővítése, rendezése.

A művészeti program szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek a tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általuk fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása a játékon keresztül fejlődik a legtöbbet. A gyermekek örömmel és teljesen önként, spontán tanulnak.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszára épülő ismeretszerzését is magában foglalja.

Az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvodapedagógus a főszereplő, aki tetteivel, a legerősebb hatással van a gyermekekre. Később felerősödik a társak hatása is.

Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez.
(3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas)

	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖR-TÖK	PÉNTEK
Délelőtti játékba integrált tapasztalatszerzés	Verselés, mesélés, Ének, zene,	Zenés, mozgásos percek, Verselés, mesélés Rajzolás, festés mintázás, kézimunka	Verselés, mesélés,	Zenés, mozgásos percek, Verselés, mesélés	Verselés, mesélés, Mozgás
Udvari játékba integrált tanulás	Énekes játék, gyermektánc	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése	
Délutáni játékba integrált tanulás	Egyéni fejlesztések Tehetség-gondozás	Egyéni fejlesztések Tehetség-gondozás	Egyéni fejlesztések Tehetség-gondozás	Egyéni fejlesztések Tehetség-gondozás	Egyéni fejlesztések Tehetség-gondozás

A tevékenységekben megvalósuló tanulás formái:
(A 3-6-7 éves korosztálynak egyaránt alkalmas.)

Kötelező	Mozgás Énekes játék, gyermektánc az udvaron, vagy tornateremben
Közvetve kötelező	Verselés, mesélés
Kötetlen	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka Ének, zenei képességfejlesztés A külső világ tevékeny megismerése, Egyéni fejlesztések

A tevékenységekben megvalósuló tanulás munkaformái:

Együttes, közös tevékenységek	Mozgás Verselés, mesélés Zenés, mozgásos percek, Énekes játék, gyermektánc Futás-kocogás
Mikro csoportos	Ének, zenei képességfejlesztés
Kis létszámú csoportos	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka A külső világ tevékeny megismerés
	tehetséggondozó műhelyek
Egyéni fejlesztés	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

A tevékenységekben megvalósuló tanulás gyermekenkénti időkeretei:

	Verselés, mesélés	Ének, zene, énekes játék, gyermek- tánc	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Mozgás,	Zenés, mozgásos percek	A külső világ tevékeny megisme- rése
3-4 évesek	Naponta 5-10'	Heti 1x 10-15'	Heti 1x 10-15'	Heti 1x 10-15'	Heti 2x 3-4'	Heti 1x 10-15'
4-5 évesek	10-15'	15-20'	15-20'	15-20'	4-6'	15-20'
5-6-7 évesek	15-20'	30-35'	30-35'	30-35'	5-6'	30-35'

A 3-4 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 35'

A 4-5 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 45'

Az 5-6-7 évesek napi szervezett tanulási időkerete max. 65'

Tehetségműhelyek hetente egy alkalommal szerveződnek 5-6-7 éves gyermekeknek, időkerete:30'

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, testi-lelki állapota, érdeklődése, és kíváncsisága befolyásolja.. Az óvodapedagógus az eljárásait változtatatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően

kombinálja. Az óvodapedagógus törekedjen módszertani kultúrájának gazdag kiművelésére.

Ilyen módszerek lehetnek:

- Játékosság (egyik legfontosabb)
- Felfedezés, ráébredés lehetőségének biztosítása;
- Vizsgálódás
- Séták során a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemeztetés, rendszerezés alkalmazása;
- Megfigyelés, beszélgetések,
- Spontán szerzett élmények figyelembevételé;

Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez:

- A gyermekek boldog, önfelédtt viselkedését a dicséret, a bátorítás, a pozitív megerősítés eredményezi.
- Az óvodapedagógus a gyermekek értékelése során törekedjen mindennap arra, hogy mindegyik gyermek kapjon valamilyen pozitív megerősítést tevékenysége során.
- Az óvodapedagógus alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést, mindig a konkrét, jó cselekedetet emelje ki.
- Jutalmazásnál -a tárgyi jutalmazást kerülve - alkalmazza az alábbi módszereket:
 - Szóbeli dicséret a csoport és a szülők előtt egyaránt;
 - Simogatás, testközelség;
 - Különböző gesztus, pillantás, mimika, mely a nemkívánatos magatartás megszüntetésében is segítsen;
- **A büntetést teljes mértékben kerüljék az óvodapedagógusok a tanulás folyamatában,** mivel az visszaszorítja a gyermek kíváncsiságát, érdeklődését; a motivációt.
- Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minden gyermek reálisan ismerje meg testi, lelki szellemi értékeit, de azt is tudja, hogy melyek a hiányosságai.

5. 2. Verselés, mesélés

A tevékenység célja: a gyermekek erkölcsi- szociális, esztétikai és intellektuális érzelmeinek gazdagítása, személyiség – fejlődésük, pozitív személyiségjegyeik megalapozása a csodákkal teli meseélményekkel, mesefeldolgozásokkal, és a mondókák, versek zeneiségével, rímeinek csengésével. A mindennapi mesélés, mondókázás, verselés, és a mesefeldolgozásokban megjeleníthető művészetek komplexitása gazdagítsa a gyermeki szabad önkifejezés lehetőségét, a lelki harmóniát, amelyben a belső képalkotási folyamatuk megerősödik, óvodás szemléletük, világképük formálódik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása
- A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása mesélés, verselés minőségének fejlesztéséhez,
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése az irodalom eszközeivel

Tartalma:

❖ **A felhasznált irodalmi anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő összeállítása:**

Az óvadás gyermekeknek bemutatható, megtanítható irodalmi alkotások között elsődlegesen a népköltészet csodái, mely a magyar népi kultúra gyökereit hordozza magában. A népi gyermekköltészet remekei közé tartozik az ölbeli játék, népi mondókák, népi altatók, népi játékok, találós kérdések, közmondások, népmesék, amelyek mély érzelmet váltanak ki a gyermekekből. A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása az óvodapedagógusok feladata. Az irodalmi anyagok kiválasztásában érvényesíteni kell a pedagógiai, pszichológiai, módszertani elveket, ha azt szeretnénk, hogy e tradicionális gyöngyszemek tovább éljenek az óvodában és a gyermekek nagyon megszeressék és játsszák a mindennapjainkban.

A népi mondókák minden műfaji csoportja kedvelt az óvodáskorban. A kisebbekre mégis a legerőteljesebben az **ölbeli játékok** hatnak, melyet a szeretett óvodapedagógusaikkal és a nagy társaikkal együtt játszhatnak el.

Az **egyszemélyes mondókák**: a napcsalogatók, esőüdvözlők, nyelvgyakorlók, nyelvtörők, állatcsalogatók is a kicsik kedvencei. Ebből is legyen nap mint nap élménye a gyermekeknek! A csoportos játékok dramatikus jellegű, párbeszédes műfajainak is ők az élvezői.

Az irodalom gazdag tárához tartoznak a **népi altatók** is, amely szívesen mondogatott az alvás előtt, a ritmikus szövege miatt. Ezek fokozzák a gyermekek ritmus iránti érzelmeit, és kialakítják a versszeretetüket. A nagyobb óvodásoknak is vannak mondókáik, ilyenek a kiolvasók.

A **kiolvasók** is meghatározott funkciójú mondókák, csak ezek mindig a játékok előtt, a játékokkal szoros kapcsolatban fordulnak elő.

A gyermekek kiszámolással döntenek el, ki legyen hunyó, ki a kergető stb. Ez a döntés a szerencsén múlik, ezért szívesen elfogadják a gyermekek.

A **talalós kérdések** mindig lelkesítik a nagyobb óvodásokat. A művészeti programunk szorgalmazza a **közmondások** megismerését. Az óvodapedagógusok negyedévenként egy-egy közmondás jelentéstartalmát is megismertetik a gyermekekkel, amelyiket a környezetük is használ. Így azt is megtanulják, mikor mondhatják egymásnak, testvérüknek, szüleiknek a nép bölcsességét.

Az óvodáskor személyiségfejlesztésének másik nélkülözhetetlen népköltészeti műfaja a népmese, amely a teljes óvodai életet behálózza. A népmese csodás elemekkel átszőtt alkotás, amelynek élménygazdagító és ízlésfejlesztő ereje megkérdőjelezhetetlen. Hatása, sikeressége az óvodapedagógus hozzáállásában rejlik. Hiszen ha az óvodapedagógus lelkesen és tudatosan készül a mese előadására, szívében viszi magával a gyermekeknek, lélektől lélekig tud hatni. Minél többször megismétli a mesét, annál mélyebb hatással van a gyermekekre, s ha még azt is felvállalja, hogy feldolgozza a mese mondanivalóját, a gyermekek kiélhetik szabad önkifejezésüket. Az eredményes mesefeldolgozásokat az tükrözi vissza legjobban, ha a gyermekek a szabad játékukban újra játsszák, újra átélnek a mesét. A mese kiválasztásához figyelembe kell venni a gyermekek fejlődépszichológiai, érési sajátosságait, a gyermeki érdeklődés szakaszosságait.

A 3-7 éves gyermekeknek szóló irodalmi műfajok között helyet kapnak a **műköltészeti alkotások: a klasszikus és kortárs mesék, reális történetek és lírai vagy epikus elemeket tartalmazó gyermekversek**. Az óvodások életkori sajátosságaikból adódóan igénylik azokat a reális történeteket is, amelyek róluk, az óvodáról, személyekről, környezetükről, eseményekről szólnak. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei is. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb meséken, novellisztikus-realisztikus meséken át, épüljenek be a klasszikus tündérmesék a tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásait napokon keresztül izgatottan várják.

Az óvodapedagógus a nagyobbaknak olvasson bátran lírai műveket is, mert a gyermekek már megérik a költői képek érzelmi kifejező erejét. A gyermekverseknek is nagy az érzelemformáló ereje. Az érzelem, meghittség, játék, ismeret, amelyet a vers ad, minden más érzelemtől, játéktól, ismerettől különbözik. A kisgyermek versélménye elsősorban a ritmushoz kötődik, és nem a vers tartalmához.

Az óvodapedagógusok évente, évszakonkénti lebontásban tervezzék meg az irodalmi anyagukat, hogy a sok lehetőségből a legszínesebb, leggazdagabb tervezettel rendelkezzenek a gyermekek „AH” élményeinek biztosításához.

❖ **A 3-6-7 éves korban kedvelt hagyományos és új művészeti komplex tartalmi formák, munkaformák és módszerek biztosítása a verselés, mesélés dramatikus játéktevékenység minőségének fejlesztéséhez:**

Az óvodába kerülő 3 éves gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, **ölbeli játékokhoz** tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, a felnőtt közelségében átélt fizikai kontaktus, sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában.

A befogadás időszakában legyen minden gyermeknek a jeléhez kiválasztott „**én mondókám, én versem**” saját irodalmi anyaga, amit albumokba téve nézegethetnek vagy nyaklánc formában magukra ölthetnek. A gyermekeknek annyiszor mondjuk el, ahányszor kéri a saját mondókáját vagy versét. Ez az első irodalmi élményük az óvodában.

Az óvodapedagógus teremtsen minél több lehetőséget a vidám rímusok korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvodapedagógusokkal együtt sokszor ismételik az **állathívogatókat, napcsalogatókat**, de sohase keltse ez bennük a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá őket a mese figyelmes végig hallgatására. Hogy ezt elérjük, egy új tartalmi feldolgozást vezettünk be. Egy mesét kéthetes mesefeldolgozásban hozunk közel a gyermekekhez. Első héten a mesehallgatásé a főszerep, a második héten pedig a mese feldolgozásé.

A tevékenység szervezett tanulási formája a **közvetve kötelező forma**, amely azt jelenti, hogy sohasem kötelezzük a gyermekeket, hogy egyszerre üljenek be a mesetérbe. A motivációhoz, a kezdeményezéshez használjuk a mese-ceremónia eszközeit (gyertya, meseszignál). A mese mélyítése érdekében mindennap történik valami. Például, minden nap megérkezik egy szereplő, s annak jelképes szimbólumai, amelyeket az óvodapedagógus elhelyez a mesekosárba /mesetarisznyába, meseasztalra/, hogy ott legyenek a gyermekekkel, elővehessék és játszhassanak velük. A második hétre már tudják a gyermekek a mese történetét, ismerik a szereplőket, tudják, hogy mi a szerepük a mesében, milyen tulajdonságokkal rendelkeznek.

A második héten az óvodapedagógus a gyermekekkel együtt kijelöli a mese színtereit, és egyszerű szimbólumokkal meghatározza azokat, valamint a helyszíneken történetet minden gyermek kipróbálhatja.

A naponta előkerülő eszközökkel gazdagodik a mese. A mese tovább élése érdekében a mese kellékeit a mese-térben helyezzük el, hogy a gyermekek a szabad játékukban is elővehessék, magukra ölthessék és eljátszhassák. Vannak mesék, amelyeket a gyermekek sokáig játszanak, de vannak olyanok, amelyek kevesebb időt élnek meg a gyermekek szabad játékában. Ezek pedagógiai tanulságként felhasználhatók, elemezhetők, hogy vajon miért lehet ez.

Az óvodapedagógus a mese feldolgozásához használja a dramatikus játék módszereit, amelyek mélyítik a mese erkölcsi mondanivalóját, és segítenek a gyermekeknek megszólalni a mese feldolgozásában. Ezek a módszerek erősítsék tovább a gyermekek mesetudatát, meseélményét, és ne legyenek öncélúak, a meséhez nem illő dramatikus játékok. A mesében a legfontosabb, hogy minden gyermek szereplője legyen a mese történetének, és ne kívülállóként lássa és hallgassa a társai játékát. A kiscsoportos gyermekek lehetnek virágok, bogarak, növények a mesében, akiknek nem feltétlen kell megszólalni, de részesei lehetnek a mese csodájának. Ez igazi beleélő lehetőséget, aktivitást ad nekik és kibontakozási lehetőséget, hogy később eljuthassanak a mese bármely szereplőjének eljátszásához. E kéthetes meseformához olyan meséket kell kiválasztani, amelyek sokszereplősek és több helyszínen játszódnak és az éves meseválogatás közben már az óvodapedagógus belelátja a megvalósítás, feldolgozás lehetőségeit. Törekedjünk arra, hogy a mese „AH” élményt tudjon biztosítani minden gyermek számára.

Az óvodapedagógus a vers, mese, dramatikus játék illusztrálásához csak olyan kellékeket használjon, amelyek elősegítik a képzeleti képek előhívását, s a meséhez való erős kötődés kialakulását.

A dramatikus játékok lényegét alkotó „mintha”-szituáció létrejöttében, megélésében az egész személyiség részt vesz, külső és belső feltételeivel együtt. A dramatikus játék a valóságból és az irodalomból merített témák és történések megjelenítése, mely fokozza, a gyermeki aktivitást, mélyíti az ön- és emberismeretet, kibontakoztatja a reprodukív és produktív fantáziát. A gyermekek a szerepjátékaikban kettős tudattal elevenítik meg a szereplőket. Ezek alkotó fantáziájuk segítségével kelnek életre, amelyhez különböző típusú dramatikus játékokat alkalmazunk. Ilyenek a kapcsolatteremtő játékok, azonosulásra építő lazító játékok, koncentrációs gyakorlatok, érzékelő gyakorlatok, mimes-improvizatív helyzetgyakorlatok stb.

A másik kiváló **mesefeldolgozó módszer a bábjáték**, amelynek lényege az élettelen anyaggal az élet valóságának ábrázolása, megjelenítése. Olyan szereplési forma, amelyben pozitív hatások dominálnak, mint az önbizalom növelése, a fantázia kiszélesítése és a közösségi élmény. A bábozáskor csak a báb jelenik meg a színpadon, s nem a gyermek. Így a bábjáték során a félszeg, gátlásosabb gyermekek is szívesen szerepelnek. A komplex nevelő hatásokat a

bábjáték módszere tökéletesen biztosítja, mert erős ingerhatású az azonosuláshoz, s megmozgatja a gyermekek képzeletét. A gyermeket a bábjátékra is meg kell tanítani. Meg kell ismertetni őket a bábok különböző fajtáival, a bábmozgatás megoldásaival és a bábkészítéssel. A mesesarokban szükség van különböző fajtájú bábokra és bábparavánra, hogy a gyermekek szabad játékukban is elővehessék kedvenc bábfiguráikat. Legjobban azokat a bábokat kedvelik, amit ők készítenek. Ezért az óvodapedagógus minél gyakrabban tervezzen olyan kéthetes mesefeldolgozást, melyben a második héten a bábkészítéstől a mese bábos feldolgozásáig mindent átélhet a gyermek. Ezek fogják ösztönözni őket, hogy maguktól is bábkészítőkké, díszletkészítőkké váljanak.

A könyvek megszerettetése érdekében a gyermekek a nyugodt mesetérben lapozgassanak leporellókat, színes képeskönyveket, s hozzák el otthonról kedvenc könyveiket is, hogy megmutathassák egymásnak.

A kisebb óvodások ismerjenek meg 10-12 ölbeli játékot, mondókát, verset és 8-10 új mesét egy nevelési év alatt. A meséket dolgozzák fel a kéthetes megismerési folyamatban, hogy később is minél többször ismételhessék. A tervezett mondókákon, verseken és meséken túl az alvásidőben, olvassanak fel a gyermekeknek egy-egy népi altatót, verset vagy rövid mesét, hogy nyugodtan álmra hajthassák a fejüket. Ezzel is gazdagíthatjuk a gyermekek irodalmi élményét. A nagyobb gyermekek már kevesebbet alszanak, nekik tervezhetünk folytatásos mesét is.

A nagyobb óvodásokba kialakul a mese, vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvodapedagógusok meséit. A gyermekek arcán megjelenik a belefeledkező áhítat, figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, kiolvasók ismételtetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához. A nagyobb gyermekek ismételgessék az előző években tanult verseket, meséket is, valamint tanuljanak 5-6 mondókát, 6-8 verset és 10-15 mesét dolgozzanak fel.

A versek tanulását megelőzi a mikro csoportos formában történő versválasztás, kiválasztás a megajánlott versek közül. A verstáblájukon jelölik a jelükkel, hogy melyik verset választották ki maguknak. A verseket az óvodapedagógussal egyenként ismételtetik, hogy a szövegfonetikai hatáselemeket, és a magyar hanglejtést alkalmazni tudják. Az óvodapedagógus ne szavaltassa a gyermekeket egyszerre. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, a magyar beszédhangsúlyozására.

A nagycsoportos korú gyermekek fantáziája, szövegelemelkezete egyre jobb. Ezért az óvoda adjon a gyermekeknek próbálkozási alkalmat a **mese önálló**

elmondására. Ilyen az óvodapedagógus által kezdett mese folytatása, amely lehet egy jól ismert mese is, amit közösen mesélünk el egy labda továbbadásával, de lehet egy új mese kitalálása is. A közösen kitalált meséket nevezzük el „**mi mesénk**”- nek.

❖ **A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versek, mesék, dramatikus játékok segítségével:**

A nyelvi – kommunikációs képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, bábozás és a dramatikus játékok. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a helyes ejtést, tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. A népi mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes kiejtése, megfelelő artikulációja, a hangkapcsolatok törvényszerűségei. A gyermekek a mesékből, versekből sok új fogalmat ismerhetnek meg. A bábjátékban, dramatikus játékban a gyermekek kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket. A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására, önálló versmondásra.

❖ **Beszédhibák megelőzése, javítása anyanyelvi játékokkal, gyakorlatokkal.**

Az anyanyelvi játékok a nap folyamán bármely tevékenységhez kapcsolódva, bármikor alkalmazhatók. A gyermekek számára ezek a gyakorlatok nem beszédhiba-javító módszerek, hanem érdekes, játékos, néha humoros szituációt teremtő mozzanatok legyenek.

(Pl.: hangutánzó, fűvási, hallási, artikulációs, szókincsfejlesztő, ajak – nyelvgyakorlatok)

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, verseket, meséket
- mesélés, bábozás, dramatikus játékok szokásait, szabályait,
- a mikro csoportos és egyéni verstanulás kialakított szokásait, szabályait,
- a vershez, meséhez kapcsolódó hívó képeket,

A gyermek képes:

- a hívóképek alapján önállóan felidézni az egyszerűbb verseket, rigmusokat,
- a meséket helyes artikulációval és jó szövegfonetikai hatáselemekkel elmondani
- figyelmesen mesét hallgatni,
- meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással kifejezni,

- aktívan, cselekvően részt venni a mesefeldolgozásban,
- a „mi mesénk” megkezdett gondolatmenetét folytatni,
- az átváltozás eszközeit, díszleteket, a félkész játékeszközöket használni,
- elfogadni önmagát, társait különböző szerepekben,
- mesék jeleneteit rajzban kifejezni,
- egyszerű bábokat készíteni,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- örömmel ismételteti a verseket, rigmusokat,
- várja, igényli a mesehallgatást,
- örömmel mesél, bábozik, dramatizál az óvoda kisebb gyermekeinek,
- ötletei vannak a mesefeldolgozáshoz, amely láthatóan boldoggá teszi őt,
- a kitalált mesék „AH” örömmel töltik el,
- mosolyra derül helyzet- és jellemkomikumokon, szójátékokon,

5. 3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A tevékenység célja: a zenei anyanyelv megismertetése, megszerettetése az ölbéli játékokon, közös éneklésen és a közös énekes gyermekjátékokon-táncon keresztül, amely a zene szép magvával felkelti a gyermekek zenei érdeklődését.

Az érzelemgazdag tevékenységen keresztül a gyermekek zenei képességfejlesztése is megvalósul, mely utat nyit a zenéhez való mélyebb, pozitív viszonyulás kialakulásához.

A gyermekek jussanak, minél több olyan zenei élményhez, amely a nemzeti, nemzetiségi, etnikai hovatartozás figyelembevételével is formálja a gyermekek zenei ízlését, és nagymértékben befolyásolja esztétikai fogékonyságát.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő kiválasztása,
- A 3-6-7 éves korban megtervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel,
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása,
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a zenei tevékenységek segítségével,

Tartalma:

❖ A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekeket „csak tiszta forrásból” tápláljuk, neveljük, hogy megismerhessék saját zenei anyanyelvüket.

A zenei anyagok kiválasztása több szempont alapján történik. Elsők között szerepel az életkornak és a csoport fejlettségének megfelelő zenei anyagok kiválasztása, melybe beletartozik a zenei hangkészlet, dallamfordulatok, játékformák tudatos megválasztása. Ezt követi az évszaknak megfelelő zenei anyagok összegyűjtése, mivel a tervezésünket az évszakok és a jeles napok tartalmi köre határozza meg.

A **kisebb gyermekeknek** kezdetben **ölbeli játékok** szereznek igazi örömet, zenei élményt, amelyet a felnőttekkel együtt szemtől, szemben. Legyenek ezek között arc-, kéz-, ujj-, lábjátékok és lovagoltatók, amelyben a gyermekek elsősorban a mozdulatokat és a ritmikusság jelenlétét élvezik. A szeretetkapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme e tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény.

Az ének-zenei nevelésünkben is megjelenik „**az én mondókám, éneke**” személyes művészeti ajándék, amit az óvodapedagógus a befogadás első napján ajándékozik minden egyes gyermeknek. A saját éneküket olyan sokat énekeltetik az óvodapedagógusokkal hogy a féléves befogadás végén ez az első mondókája/éneke a gyermeknek, amit el tud önállóan énekelni/mondani a szüleinek, nagyszüleinek.

A kisebb gyermekekben a **mondókázás** is nagy örömet vált ki, amelyben a ritmus, lüktetés, hangsúly, szöveg, mozgás, hanglejtés közvetít erős érzelmet a közös játékban. Ezeket álló helyzetben, vagy ülve mondogatják, figyelve egymás játékos mozdulatait.

A **kisebb gyermekeknek** egyszerű 2-3-4 hangból álló olyan gyermekdalokat válasszunk ki, amelyek 2-4 motívumból állnak. A gyermekdalokhoz is igyekezzon az óvodapedagógus mozdulatokat kitalálni, mert akkor élvezetesebb a gyermekeknek a játék. E gyermekdalokat rendszerint jeles napokra, ünnepek köszöntésére tanulják a gyermekek. Egy-egy komponált gyermekdal megtanítása elég erre a célra, inkább ismételjük az előző évben tanult ünnepi köszöntőket is.

A gyermekek legkedveltebb zenei anyaga az énekes játékok, amelyeket a kicsik állókörben, játékos mozdulatokkal már el tudnak játszani.

Vegyes csoportban arra is lehetőség van, hogy akár kétféle játékkal játszunk egy játékot. Így az óvodai korosztályok mozgásképeségét figyelembe tudjuk venni.

A nagyobb gyermekeknek is teremtsen az óvodapedagógus továbbra is olyan helyzetet, hogy minél gyakrabban játszhassanak ölbeli játékokat, és mondogathassanak mondókákat a kisebb gyermekekkel együtt. Ők már képesek arra, hogy nehezebb pentaton vagy dúr hexachord hangkészletű, dallamfordulatokat megtanuljanak, és a nyolcad, negyed ritmusértékeken túl a szinkópát és a triolát is megismerhessék. Az énekes játékok mozgás anyaga is összetettebb lehet. A megismert csigavonalat, hullámvonalat, szerepcserére épülő játékokat, felválthatják a leánykérő-lakodalmas, kapus, hidas játékok és az alakoskodó, huncutkodó, egymást megtréfáló játékok.

A zenehallgatáshoz az óvodapedagógus olyan műveket válogasson, amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését a nemes, értékes zene iránt. Az óvodapedagógus elsősorban élethelyzethez, szituációkhoz kapcsolva tervezze meg a zenei élményközvetítést. A negyedévenként megszervezett ovikoncertek is azt szolgálják, hogy zenei élményhez jussanak a gyermekeink, amit az óvodában mindenképpen a zenéhez legjobban értő óvodapedagógus tervezzen meg és vezessen le.

Az óvodapedagógusok zenei élményként minél többször énekeljenek népdalokat, hiszen az óvodai zenehallgatás gerince is a népdalkincs, mert mesélő, párbeszédese, cselekményes, a gyermeki lélekhez közelálló.

❖ **A 3-6-7 éves korban tervezhető zenei képességek fejlesztése kreatív, játékos módszerekkel**

A **kisebb óvodások** tanuljanak meg 5-6 mondókát, ölbeli játékot és 10 énekes játékot. A **nagyobb óvodások** néhány mondóka mellett akár 20 énekes játékot is megismerhetnek egy év alatt. ezek adják az alapot a képességek fejlesztéséhez.

Az éneklés az egyik legfontosabb kodályi irányelv, amire nagyon oda kell figyelni. Az **éneklési készség fejlesztése** a gyermekek utánzási vágyán alapszik. A tiszta éneklés kialakulása igen hosszan tartó folyamat, amelyben a sok ismétlés hozhat eredményt. Ehhez a teljes óvodai időszakra szükség van. A készségfejlesztést szolgáló dallamokat, hallás útján tanítunk az óvodában. Ezért fontos, hogy rövid, kis hangterjedelmű dalokat és játékos, tréfás énekmotívumok többszöri utánzását várjuk el a gyermekektől. A tiszta éneklést segíti, ha a dalokat megfelelő hangmagasságon énekeljük.

Az óvodapedagógus **mutasson példát tiszta éneklésével**, és az egyöntetű, középerős, jó artikulációs énekével, s a buzdító értékelésével. A gyermekek tiszta éneklését nagymértékben segíthetjük, ha minél többet énekeltetjük őket

egyenként. **Szokjanak hozzá, hogy bátran, bármikor meg tudjanak szólalni énekelve.**

A hallásfejlesztés énekléssel indul, és arra épül. A három év alatt tanult zenei anyagok alkalmasak az akusztikus és belső hallás fejlesztésére. Az akusztikus hallás fejlesztése során zenei fogalompárokot vizsgálhatunk a gyermekekkel. Ezeken keresztül megismerik a **magas, mély relációt**. A magas és mély hang különbséget a kisebb gyermekek oktáv távolságban vizsgálják, míg a nagyobbak a kvint és terc távolságokat figyelik meg. A különbséget térben, függőleges irányban érzékeltetjük. Az érzékeltetéshez az óvodapedagógusok lehetőleg kis hangterjedelmű dalokat válasszanak. A gyermekek legkedveltebb játéka a hallásfejlesztés területén, a dalok dallamvonalának kézzel való követése, bemutatása.

A kötött jellegű, szervezett énekes gyermekjátékot a délelőtti levegőzés előtt az udvaron, vagy a tornateremben tartjuk, ahol elég hely áll rendelkezésre a közös játékhoz. Ebben a formában csak énekes játékot játszunk, minden didaktikai feladat nélkül, hogy semmi se szakítsa meg az önfelelt, élmény teli közös játékot. Az új játékokat utánzásos tanulás szerint sajátítják el a gyermekek, az óvodapedagógusok mintája alapján.

❖ **A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása:**

A zenei nevelés szervezeti formája **kötetlen és kötött jellegű elemekből áll.**

A gyermekek zenei képességfejlesztése mikro csoportos formában működik a zenei kuckóban, ahol a gyermekek 6 fős csoportban együtt játszanak. Az óvodapedagógus ezzel a munkaformával a gyermekek egyéni képességeit figyelembe véve, eredményesebben tud fejleszteni.

Kezdeményezzen az óvónő az udvaron minél több énekes játékot.

Az óvodapedagógus a zenehallgatást kapcsolja a különböző tevékenységekhez. Teremtsen a délutáni órákban is módot, arra hogy a gyermekek kedvük szerint hallgassanak néhány perces kórus művet, hangszerekkel megszólaltatott klasszikus műzenét.

Az óvodapedagógus a zenehallgatási lehetőségeket kapcsolja a különböző tevékenységekhez, olyan helyzethez, szituációhoz, ahová illik.

A programunkhoz **évszaki hangversenyek** társulnak, amelyek az évszakok befejezéseként szerveződnek.

Az óvodapedagógusok a zenei tevékenységeket éves terv készítésével gondolják végig, amit évszakok szerint bontanak.

❖ **A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, énekes játékokkal, dalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal:**

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételtetése segítse a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését.

A mondókák, énekek szövegének hangleadése, hangsúlya, ritmusa, hangerejének utánzása éreztesse meg a nyelv kifejező erejét, szépségét. Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segítse a magán- és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játékok adjanak alkalmat a szókincs bővítésére.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

A gyermek ismeri:

- a három nevelési évben hallott mondókákat, énekeket, énekes játékokat,
- az egyenletes lüktetés, dalritmus, motívumhangsúly érzékeltetésének csoportban alkalmazott formáit,
- a hallásfejlesztés és ritmusfejlesztés eszközeinek használatát,
- a zenei tevékenységek elfogadott szokás - és szabályrendszerét,

A gyermek képes:

- az énekes játékot lendületesen, harmónikus mozdulatokkal játszani,
- gátlások nélkül, egyedül énekelni,
- zenét elmélyülten hallgatni,
- a zenei fogalompárokat megkülönböztetni,
- ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni,
- az egyenletes lüktetést, a dalok ritmusát és a motívum hangsúlyát összekapcsolni,
- egyenletesen járni, alkalmazkodni társaikhoz,
- Finom, kifejező mozdulatokra,
- bármelyik társát elfogadni, választani a különböző szerepekben,
- a hívóképek alapján felidézni a mondókákat, az énekes játékokat és a műdalokat,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- élvezettel játszik énekes játékokat, melyben képes cinkosságot vállalni,
- szívesen énekel egyedül és kisebb csoportokban társaival,
- élvezettel hallgat értékes, neki való klasszikus zenét,
- örömet leli a ritmusok, dallamok, játékok rögtönzésében,
- gátlások nélkül dudorászik, énekel a csoportban,
- szereti és élvezi a mikro csoportos zenei képességfejlesztő játékokat,
- „AH” élménye megmutatkozik az ovikoncerteken,

5. 4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

A tevékenység célja: a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad kreatív önkifejezése. A gyermekek tér, forma, szín képzetének gazdagítása, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása. Az ovigaléria programja adjon mindennapi lehetőséget a műalkotásokkal való találkozáshoz, hogy művészeti élményben részesüljenek mind a gyermekek, felnőttek, szülők az óvodában.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A gyermeki alkotó - alakító tevékenység feltételének megteremtése.
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése - a gyermekek megismertetése az eszközök használatával, a rajzolás, festés, mintázás és kézi munka különböző technikai alapelemeivel, eljárásaival,
- A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása
- A gyermekek nyelvi képességének alkotó alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Tartalma:

❖ A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése:

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek.

Az alkotó-alakító tevékenységhez külön helyet kell választani, **művészeti alkotósarkot, teret**, a mozgó gyerekektől védve. Az eszközöket megfelelő mennyiségben elérhető helyen tároljuk. Az eszközök biztonságos kezelését, **az eszközök helyes fogását**, egyenként tanítja, és folyamatosan ellenőrzi az óvodapedagógus.

Az óvodapedagógus által irányított rajzos tevékenységekhez mindenkor biztosítsa az élmény- és tapasztalatszerzést, ezen belül a pontos, részletes megfigyelés lehetőségét, hogy a gyermek inspirálva legyen az élményeinek, tapasztalatainak vizuális kifejezésére.

A gyerekek oldott, kellemes légkörben szívesen kapcsolódnak be az alkotó munkába, az elrontott, sikertelen lépéseket javíthatják, minden lelki feszültség nélkül újra gondolhatják, módosíthatják.

A különféle technikák gyakorlásához, alkalmazásához biztosítjuk a feltételeket a **mindennapi, szabad játékban** is. A gyermekek az alkotás folyamataiban használjanak köpenyt, vagy kötenyt, hogy óvják a tiszta ruhájukat.

A művészeti, alkotótérben az óvodapedagógus hozzon létre egy olyan nagyságú minigalériát, a gyermekek szemmagasságában, ahová minden gyermek alkotását ki tudják helyezni a rajzos, alkotó tevékenységek befejezése után. A pedagógus biztosítson ebben a helyzetben olyan légkört, hogy a gyermekek szívesen beszéljenek alkotásaikról, és ki tudják fejezni örömeiket a saját és társaik által létrehozott produktumairól. Elemi célunk ezzel, a gyermekek látási érzékenységének, megfigyelésének fejlesztése és az érzelmi nyitottságuknak formálása.

A gyermekek alkotási folyamatában az óvodapedagógus mindig üljön a gyermekek közé, és érthetően jelölje ki **azt az izgalmas, élményteli témakört**, amelyből kiemel és javasol inspiráló témákat (legalább kettőt) a gyermekeknek, hogy választani tudjanak, melyiket tudnák megalkotni a témák közül. A kitalált témákhoz az óvodapedagógus legalább **kétféle eszközt és kétféle technikát** is ajánljon, hogy a különböző korú gyermekek képességüknek megfelelően választhassanak az ajánlatokból. Ebben a folyamatban ne járjunk a gyermek előtt, ne vezessük kézen fogva. Engedjük, hogy megálljon, megfigyeljen, próbálkozzon, és annak örüljön a pedagógus, ha ő talál rá a helyes útra. Arra is ügyeljen, hogy a gyermek ne legyen magára hagyva, hanem mindenkor pozitív támogatást követést kaphasson. Egy ilyen alkotási folyamat nem sématanítás, hanem óvó, féltő nevelés, melynek az eredménye a tanulás és végeredménye pedig a sokkal magasabb szintű alkotás, ráadásul örömmel és belső motivációval.

❖ **A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító, formáló tevékenységek tartalma, minőségének folyamatos, differenciált fejlesztése**

Az **óvodába kerülő gyermekeknek** lehetőséget kell biztosítanunk arra, hogy **játszva ismerkedjenek** az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés lehetőségeivel az első félévben.

A kisebb óvodások fokozatosan ismerkedjenek a képalkotással, melynek célja a vizuális nyelv, a képi megjelenítés elemeinek (vonal, folt, szín) kompozíciós eljárásainak megismertetése. Alkossanak, tevékenykedjenek vastag színes ceruzával, zsírkrétával, krétával, karcolással, nyomhagyással, festéssel. Az óvodapedagógus próbálja a nagyfelületű alkotásaikat összekapcsolni gyermekdalokkal, mondókákkal, versekkel. vagy akár díszletként felhasználni a mesékhez, a művészeti élmény gazdagítása érdekében.

Óvodáink udvara lehetőséget biztosít arra, hogy már az őszi időszakban (befogadástól kezdve) a gyerekek sokat játszhassanak, építhessenek a homokozóban. Gyurkálják, simítsák, gömbölyítsék, karcoljanak bele, készítsenek nyomatokat.

A gyerekek kezdetben tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban**. Ismerjék meg az agyag, gyurma, lisztgyurma alakíthatóságát nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcolva stb.

Az óvodapedagógus **egyéni differenciálással támogassa** a gyermekeket a fejlettségüknek megfelelő ötletekkel, és a technikák, eszközök kiválasztásában is, adjon nekik jó tanácsokat.

Az óvodapedagógus a nagyobb gyermekek alkotó-alakító tevékenységét gazdagítsa, bővítse tovább. A gyermekeknél megjelenő szándékos képalakító tevékenységet segítse élményeikhez, tapasztalataikhoz kapcsolható témakörön belüli témajavaslatokkal, s ezekhez legkifejezőbb, lepraktikusabb technika kapcsolásával járuljon ahhoz, hogy sikeressé tegye a gyermekek tervezett, kis létszámú csoportos rajzos tevékenységeit. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az **emberábrázolás**, a környezet, a tárgyak, a cselekvések saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rost írónokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. Használjanak textilt, fonalat, felhasználás közben gyűjtsenek tapasztalatot az anyagokról.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek alkalmazzanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

Az óvodapedagógus gazdagítsa a technikai megoldásokat és az eszköz-lehetőségeket, pl. batik, kollázsok, plakettek, domborművek, viaszkaré, lenyomatok, kollázsok, montázsok, monotípiák, díszítések, márványozás stb. alkalmazásával.

A **festés** is megannyi lehetőséget kínál a képalkotáshoz, pl. festés ujjal, festés tenyérrel-talppal, festés nyomhagyással összegyűrt ronggyal, puha- és /vagy keménypapírral, ecsetnyomokkal, festés vizes lapra, festés fésűvel, festés folt összenyomással stb. A **képalakító alkotás** során a gyermekek minél többször

alkossanak közös kompozíciót, hogy a társas együttműködésük, társas kapcsolataik, társas érzelmeik fejlődhessenek egymás irányába.

A **plasztikai munkák** során a nagyobb óvodások legyenek képesek a formák tagolására, és jelenjen meg az agyag, homok mellett a sólisztgyurma, gipsz, gyertya (viasz), papírmasé a kasírozáshoz. A nagyobb gyermeke körében alakítsuk ki az ajándékkészítés igényét. Bízassuk őket, hogy ünnepekre, vendégek fogadására készítsenek ajándékot. Legyen természetes számunkra, szüleik, barátaik, az óvoda vendégei, az óvoda legkicsibbjeinek megajándékozása. Éljük át minél gyakrabban az ajándékozás örömét.

Tudjanak játékukhoz kellékeket, valamint alkalmi, egyszerű tárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, a plasztikus munkák létrehozásához pedig gallyakat, drótokat, terméseket.

Az építés során próbálkozzanak a tér variálásával, az építés részletezésével. Használjanak ehhez, pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, térelválasztó elemeket, berendezési tárgyakat, különböző nagyságú műanyag és fából készült lapokat. Ezekből képesek lesznek pl. búvóhelyeket, mobil színpadot, drámajátékhoz szükséges egyszerű díszleteket stb. készíteni. Az óvodapedagógus több napon át tartó építés lehetőségét is biztosítsa a gyermekeknek.

A nagyobb gyermekek nagyon kedvelik a kézimunka technikáit: a papírvarázs játékokat göngyölegből, dobozokból, a precizitást követelő ORIGAMI játékokat, a bábkészítést papírból, és egyéb anyagokból, a természet kincseiből létrehozott tárgyakat, a gyöngyfűzést, fonás-szövést, nemezelést stb. Az óvodapedagógus segítse a gyermekeket játékok, bábok, játékkellékek készítésében is.

Az óvodapedagógus az óvodai szinten megrendezésre kerülő ovigaléria programot támogassa ötleteivel. A kiállítást minél többször látogassa meg a csoportjával, kisebb csoportokba, hogy a műalkotással találkozás lehetőségeit kihasználja, és sok új megfigyeléssel gazdagítsa a gyermeke vizuális látását. A gyermekek lehetőség szerint találkozzanak az alkotókkal, hogy megismerhessék hogyan készítették az alkotásaikat. Legyenek büszkék óvodájuk galériájára, invitálják szüleiket, nagyszüleiket is a látvány megtekintésére.

❖ A tevékenység differenciált szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékban, egyénileg, párban, kis csoportokban megjelenő szabad játékfajta. A gyermekek teljesen önállóan döntenek el, mit szeretnének készíteni. Ezek a szabad játékok lehetőséget adnak

ahhoz, hogy a tervezett tevékenységeken tanult eszközfogásokat, technikákat a gyermekek ismételhessék, begyakorolják és alkotási képességeiket tovább fejlesszék.

Az óvodapedagógus egy héten egyszer **tervezett és tudatosan irányított kis létszámú, kötetlen formájú** rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységet szervez. Az óvodapedagógus élmény előkészítő munkája, és a csábító eszközök motiválják a gyermekeket az alkotó-alakító tevékenységre. Az egyéni segítségnyújtás, tanácsadás, hibázás lehetőségének folyamatos biztosítása érdekében egyszerre csak maximum 8 gyermek vegyen részt a tevékenységben. Az óvodapedagógus teremtsen meg annak a lehetőségét is, hogy **minden gyermek** ilyen formában megalkothassa a választható témákból, választható eszközökkel a képi-plasztikai, kézimunka, tárgykészítő elképzelését. A gyermekek jelenítsék meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia- és élményviláguk mutatkozik meg.

Az óvodapedagógus a nevelési év elején dolgozza ki az éves tervezetét, hogy átgondolt legyen, és minél kreatívabb, érdekesebb alkotások születhessenek.

❖ A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység során:

A gyermekek beszédképességének fejlődése sok esetben analóg a rajzkészség fejlődésével. A rajz, festés, mintázás, kézimunka tevékenységben tudnunk kell, hogy hol juthatnak szerephez a nyelvi- kommunikációs eszközök, és hol feleslegesek. Felesleges a részletező, hosszadalmas megbeszélés, magyarázat, a gyermek alkotása mesélje el, amit a téma felidéz benne. Az eszközök használatához viszont konkrét, pontos, az eljárás helyességét indokoló, rövid szóbeli magyarázat szükséges.

Tevékenység közben engedjük monologizálni, társával halkan társalogni a gyermekeket. Kommunikatív jelzésekkel ösztönözzük a további munkára, és éreztessük meg vele, hogy számíthat véleményünkre, kérheti a segítségünket. Adjunk lehetőséget, hogy a gyermek beszéljen alkotásáról. Kérdezzük meg, mit láthatunk a rajzán, de ne túlozzuk el az ötletadást.

Jól irányított kérdésekkel, éreztessük meg a gyermekkel, hogy önállóan dönthet a kapott ötletek felhasználásáról.

A gyermek nyelvi képességének fejlesztése szempontjából elengedhetetlen a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységéhez kapcsolódóan az óvodapedagógus beszédének modellértéke: konkrétsága, érthetősége, tömörsége, egyszerűsége, ugyanakkor a szemléletessége is.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka eszközeit, technikáit,
- a tevékenység csoportban elfogadott szokás- és szabályrendszerét,
- a tevékenység eszközeinek rendeltetésszerű használatát és gondozását,

A gyermek képes:

- egyéni módon meg jeleníteni élményeit, tapasztalatait, elképzeléseit,
- részletező, formagazdag, színeket egyéni módon alkalmazó képalkotásra,
- közös téralakításra, építésre,
- beszélgetni saját és társai alkotásairól, és alkotásait elhelyezni a minigalériában,
- az ovigalériában elemezni, értékelni az alkotásokat ízlése szerint,
- önállóan és csoportosan játékokat, ajándékokat, kellékeket készíteni a közösség javára,
- emberábrázolásra, a mozgást rajzaiban érzékeltetni, térben jelenség szerűen ábrázolni,
- gondozni és vigyázni az alkotáshoz szükséges eszközeire,
- a különböző technikák alkalmazására és ötvözésére,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- alkotásaihoz ragaszkodik, örül az egyénileg és a közösen elkészített kompozícióknak,
- szívesen alkot, szívesen működik együtt téralakításban, építésben,
- rácsodálkozik a környezetében felfedezett tárgyakra, ruhákra, épületekre, szép alkotásokra,
- örömmel beszélget alkotásairól, szívesen megfogalmazza értékítéletét,
- szívesen dolgozik a különböző, érdekes technikákkal,
- gyönyörködni tud saját és mások alkotásaiban,
- „AH” élménye visszatükröződik az arcán, az ovigaléria programjain,

5. 5. Mozgás

A tevékenység célja: a gyermekek természetes mozgáskészségeinek kialakítása, formálása az óvodai mindennapi életükben biztosított lehetőségekkel, és az irányított, rendszeres, tervezett tevékenységekkel, melyben motoros képességeinek, s ezen belül a kondicionális (erő, állóképesség, gyorsaság), koordinációs (téri tájékozódás, mozgásészlelés, egyensúlyozás- és ritmuskészség) fejlesztése játékos formában valósul meg.

Cél továbbá olyan tevékenység biztosítása, amely örömtelivé, sokszínűvé, változatosabbá teszi – a művészetek eszközeivel – az irányított mozgást, mozgásos játékot. A gyermek komplex személyiségfejlesztését, pszihomotorikus készségeinek fejlődését szolgálja úgy, hogy megmaradjon a gyermekek mozgás iránti érdeklődése, szabad mozgáskedve, és élményé váljon számukra a mozgásos tevékenység.

Az óvodapedagógus feladatai:

- A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében,
- Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel,
- Különböző szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgás-szükségletének kielégítéséért, differenciált fejlesztéséért,
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenység keretében,

Tartalma:

❖ A 3-6-7 éves korban tervezhető mozgások, mozgásos játékok biztosítása a gyermekek harmonikus, összerendezett, ritmikus mozgásának kialakítása érdekében:

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér, mozgásfejlesztő eszközök állnak rendelkezésünkre.

Egyik épületünkben sincs tornatermünk, ezért a jó időben a mozgást a szabadban tervezzük.

A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget ad az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. Az óvodapedagógus a mozgásos tevékenységeket, s azok eszközeit mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoport összetételéhez alakítsa ki.

A gyermek természetes mozgáskészségeinek kialakulását, fejlődését az óvodapedagógus három - négyéves óvodai tanulás során tudja biztosítani.

Ezek az alapkészségek a következők:

- A **helyváltoztató mozgások** a *járások, futások, irányváltoztatások, megállások, szökdelések, ugrások és érkezések, csúszások, kúszások*, magas ismétlésszámmal eredményesen fejleszthetők.
- A **stabilitási helyváltoztató mozgáskészségek:** a *lendítések, körzések, hajlítások és nyújtások, tolások és húzások, emelések, testsúlymozgatások és támaszok, gurulások és átfordulások, dőlések és esések*,

egyensúlyozások, függések és lengések folyamatos fejlesztéséről az óvodapedagógus gondoskodik.

- A **finommotoros mozgáskészségek**: a gurítások, dobások, elkapások, rúgások, labdaátvételek kézzel, lábbal, ütések eszközzel, labdavezetések kézzel, lábbal fejlesztése az óvodapedagógus tudatos munkájával formálható, alakítható.

A különböző korosztályú gyermekek különböző szinten végzik ezeket a mozgásokat a saját képességüknek megfelelően, ezért fontos az egyéni differenciált segítség minden gyermeknek, hogy fejlődni tudjon.

Az óvodapedagógus fejlessze:

- a gyermekek **kondicionális képességét**, ezen belül a **gyermekek erejét**. Ehhez a következő mozgások adnak megfelelő fejlesztési lehetőséget: *szökdelések, távol- és magasugrások helyből és nekifutással, fel – és leugrások szerekre, szerekről.*
- A **test általános erejét** fejlesztik: kúszások, mászások, csúszások, nyuszi ugrás, a dobások és minden kéziszer gyakorlat sok ismétléssel.
- A gyermek **alap állóképességét** fejlesztik a *hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások, minden hosszabb ideig tartó futást tartalmazó játék, és hosszabb ideig végzett kúszások, mászások, csúszások.*
- A gyermekek **reakciógyorsaságát** jól fejlesztik a *futógyakorlatok feladattal járásból, futásból, akusztikus jelre irányváltoztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvételével.*

Az óvodapedagógus formálja a **gyermekek koordinációs képességeit**, ezen belül a **téri tájékozódásukat** a következő mozgásos feladatokkal: *átbújásokkal, minden támaszgyakorlat irányváltoztatással, járások, futások irányváltoztatással, célbadobásokkal, labdagyakorlatokkal.* A gyermekek koordinációs képességfejlesztését szolgálja a **mozgásérzékelés**, vagyis a **kinesztetikus képességek fejlesztése**, melyet minden kéziszer gyakorlat elősegít.

Az óvodapedagógus alakítsa a gyermekek **egyensúlyozási képességét**, *keskeny felületen végzett járásokkal, futásokkal, természetes támaszgyakorlatokkal, nyusziugrással, gurulás és test hossz tengelye körül, gurulóátfordulás előre, hátra mozgáselemekkel.*

A gyermekek koordinációs képességének fejlesztéséhez hozzátartozik a ritmusképesség fejlesztése, mely kiemelten fontos programunkban. Ezért az óvodapedagógus sokat foglalkozzon a mozgásos tevékenységben is ezzel a fejlesztéssel, mely az egyszerű ciklikus mozgások, járásgyakorlatok ritmusának tartását jelenti akusztikus jelekre vagy zenére.

❖ **Az irányított, mozgásos tevékenység gazdagítása a művészetek eszközeivel:**

Az óvodapedagógus az irányított mozgásos tevékenységeket építse fel, hogy a gyermekek változatos mozgásos élményeket éljenek át. A gyermekek az irányított mozgásos tevékenység során öltözzenek át egy olyan pólóba, amelybe ha leizzadnak, a foglalkozás végén levetethetik.

A **tevékenység kezdetét a zene jelzi**, amelyre a gyermekek folyamatosan bekapcsolódnak, és különböző **járásgyakorlatokat** végeznek az óvodapedagógust utánözva. Ezeket a járásgyakorlatokat úgy állítsa össze, hogy a gyermekeknek érdekes, változatos legyen. Az óvodapedagógus variálja a járásgyakorlatokat azzal is, hogy a járáshoz különböző eszközöket, (padokat, különböző alacsony és magas gátakat, kéziszerket, stb.) használ.

A **zenés járásgyakorlatok mozgáselemei** lehetnek: pl. egyenletes járás, helyben járás, párban járás kézfogással, járás térdemeléssel, járásdobbantással a motívum első negyedére (motívumhangsúly), hátra felé járás, járás különböző kartartásokkal, speciális járások, járás különböző alakzatokban- csiga, hurok, hullámvonalban, járás tárgyak kerülésével, járás kettős körben, stb.

A zenés járásgyakorlatokat a gyermekek utánzásos tanulással végzik, követik az óvodapedagógus mozgását.

Futás, futógyakorlatok a gyermekek kondicionális képességét fejlesztik. Ezen belül a gyermekek alap állóképessége fejlődik, pl. hosszabban tartó lassú és közepes iramú futások segítségével. A gyermekek **reakciógyorsaságát** a futógyakorlatok faladattal, futásból, akusztikus jelre irányváltoztatások, megállások, különböző testhelyzetek felvétele fejlesztik. A **koordinációs képességeken** belül a gyermekek téri tájékozódását jól fejleszti a futás irányváltoztatással, egyensúlyozási képességüket pedig a keskeny felületen végzett futások fejlesztik a legjobban. Mindemellett gyakoroljuk a futásnemeket: gyorsfutást, az egyenletes futást, helyben futást, begyorsuló futást, váltakozó iramú futást. A futás feladattal sok gyakorlási lehetőséget ad a gyermekeknek pl. tempóváltással, különböző alakzatban futással, irányváltoztatással, akadályok kerülésével / vagy átlépéssel.

A **futójátékok** sok örömet adnak a gyermekeknek, amelyeket az óvodapedagógus bátran kombináljon. ebből is gyűjtsenek össze vagy 10-15 félért, hogy a gyermekeknek változatos játékokat tudjanak felajánlani. A futójátékokat próbálják olyan kooperatív játékokká alakítani, ahol egymás

segítése felszabadítja a gyermekek átváltozását. A kooperatív játékokból nem esik ki senki, nincs kirekesztés, nincs győztes és vesztes helyzet, a mozgásöröm áll a fókuszban.

A **zenés gimnasztikai blokkok** a mozgások, mozdulatok esztétikájára, és a mozgások ritmikusságának fejlesztésére koncentrálnak. Az együtt végzett **nyakgyakorlatok** (*fejbiccentés előre - oldalra, fejfordítás jobbra – balra*), kargyakorlatok (*karlendítés, forgatás, hajlítás, karkeresztelés*), **törzsgyakorlatok** (*hajlítás, fordítás, körzés, döntés*) és a **lábgyakorlatok** (*szökdelések, guggolások, lábemelések, lendítések, körzések, nyújtások*) gazdag mozgáselemeket adnak a zenés gimnasztikai gyakorlatok összeállításához.

A zenés gimnasztikának szépségét meghatározza a jó zene kiválasztása, és az esztétikus kézi eszközök használata, amely lehet kendő, szalag, nagyobb zsebkendő mindkét kézen, fabot, párna, zászló, babzsák, labda és a gyermekek és felnőttek által készített egyéb kézre húzható díszített kesztyű. Az óvodapedagógus válogasson a klasszikus zene gyöngyszemeiből határozott stílusú menüetteket, táncokat. különösen jó, ha ezek zongorán szólalnak meg. A zenei betéteket maximum 5 percesekre tervezze. Ezekből is minden óvodapedagógus készítse el az IKT eszközeit, hogy ezeket bármelyik tevékenységhez felhasználhassa, és bármikor a rendelkezésekre álljanak.

A **fő fejlesztési terület** meghatározása és a gyakorlatok pontosítása után az óvodapedagógus találja ki a gyakorláshoz szükséges **keretjátékot**, hogy a gyermekek átváltozhassanak, és játéknak éljék meg a többszöri ismétléssel járó gyakorlást. A fő fejlesztés gyakorlatát egészítse ki a **kiegészítő mozgáselemekkel** is, hogy egyszerre, a teljes csoportot úgy tevékenykedtethesse, hogy minden gyermek folyamatosan tudjon mozogni. A kiegészítő mozgások, feladatok egyszerűek legyenek, amelyeket a gyermekek készség szinten ismernek. Az óvodapedagógus a tornaszereket nagy körben helyezze el a tornateremben, udvaron vagy a csoportszobában, amely jól érzékelteti a gyermekekkel a gyakorlás fontosságát. Az óvodapedagógus az új vagy nehéz fő gyakorlatnál úgy helyezkedjen el, hogy a gyermekeknek egyéni instrukciót, segítséget tudjon adni, ha szükségét látja.

a pedagógus pontosan gondolja át a szervezési feladatokat, mert azon sok múlik. A jó szervezés eredményesebbé teszi a gyermekek mozgásfejlesztését.

A **mozgásos játék** egyetlenegy mozgásos tevékenységből sem maradhat ki, mert a játék lételeme minden óvodás gyermeknek. az óvodapedagógus olyan játékokat gyűjtsön össze és találjon ki, ahol a gyermekek kooperatívak tudnak lenni. Alakítsa át a régi testnevelési játékokat, mert azok zöme versenyzetetésre

épül. A verseny életkori alkalmazása problematikus. Komoly stressz- és szorongáskeltő hatású, folyamatos kudarcélménnyel terhelt.

A **levezető, mozgásos fantáziajáték a mozgástevékenységben** arra szolgál, hogy a felfokozott mozgásos állapotba került gyermeket megnyugtassa, és az élménymegosztás létrehozását biztosítsa. A gyermekek között olyan kommunikációs szeretetteljes légkört teremtsen, amelyben szívesen elmondják egymásnak, mit éreztek a varázsjáték alatt, majd azt is elemezhetik, hogyan érezték magukat a mozgástevékenységben, és mi tetszett nekik a mozgásos együttlétben a legjobban.

❖ **A különböző mozgásos szervezeti formák alkalmazása a gyermekek mozgásszükségletének és mozgásfejlesztésének biztosításáért:**

Az óvodapedagógus a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és délutáni udvari játékokban, valamint a séta során biztosítja. Ezekben az időszakokban sokféle mozgásos tanulási lehetőség tervezhető.

Az **irányított mozgásos tevékenységet** az óvodapedagógus mindhárom korosztálynak heti egy alkalommal szervezi meg, differenciált formában, mindenkinek kijáró egyéni segítségnyújtással. Ebben az együttes tevékenységben minden gyermek részt vesz. A tevékenység fő részét forgószínpad szerűen, kiegészítő mozgáselemekkel dúsítva, hogy gyakorlás közben senki se várakozzon. A két óvodapedagógus az irányított tevékenységhez éves tervezetet készít, melyből hetenként elkészíti a tevékenység vázlatát *(a fejlesztendő képességekből induljon ki, és azokhoz rendelje a mozgásanyagot)*.

A tevékenység szervezése sokféle lehet, főleg vegyes csoportok esetében. Íaz óvoda létrehozhat egy kisebbek és egy nagyobbak csoportját, ahol a gyermekeket képességszint szerint csoportosítja, de kiemelheti csak a kics csoportos korú gyermekeket főleg akkor, ha a csoportban nagyobb létszámmal vannak a három éves gyermekek.

A program **mindennapi testedzés ajánlata: a kocogás, futás** mindhárom korosztály részére. Az óvodapedagógus a futás mennyiségét a gyermekek képességéhez igazítva, a gyermekekkel egyenként megbeszélve tudatosítja, és feljegyzi a csoportnaplóba. Minden gyermek tudja, hogy ő mire képes, és mennyi kört fut az optimális, egészségfejlesztő testmozgásának biztosításához. a kocogást, futást ebéd előtt szervezzék meg, az óvodapedagógusok szeretetteljes

irányításával. a gyermekeknek joguk van, ha elfáradnak vagy rosszul érzik magukat, kevesebbet futni vagy nem futni, amit megbeszél a felnőttekkel.

Hetente legalább kétszer „**zenés mozgásos percek**” megszervezése ajánlott, ahol az óvodapedagógust utánozva, 3-5 perces időtartamú népzene, a magyar folklór változatos térformáinak és lépéseinek alkalmazásával táncolhatnak a gyermekek, és készülhetnek a jeles napok táncbéli programjaira. különböző időkeretben zenére mozoghatnak.

Az utánzásra alapuló mozgás anyagát az óvónő gimnasztikai elemekből építse fel. A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgásszükségleteinek kielégítését.

Az óvoda a lehetőségekhez mérten szervezzen **speciális mozgásfejlesztéseket** azoknak a gyermekeknek, akik gerincdeformitásban szenvednek, vagy lábboltozat erősítő tornára van szükségük.

Az **5-6-7 éves gyermekeknek**, akik tehetségigéretük szerinti beválogatáson túljutottak és a mozgásos területen, átlagon felüli adottságokkal rendelkeznek, az óvoda szervezzen minden héten, heti egy alkalommal **téri, kinezetikus tehetségműhelyeket**. a műhelyvezető a programját úgy állítsa össze, hogy ráépüljön az óvodai fejlesztésre, de ugyanakkor magasabb szintű erő- és állóképesség fejlesztést, koordinációs képességfejlesztést biztosítson a gyermekeknek. A mozgás területén az óvoda szervezhet pl. labdajátékok, zenés gimnasztika, zenés – improvizáció és sportágankénti műhelyeket. E differenciált tevékenységekbe vonják be a különböző sportszervezeteket. A tehetséggondozó műhelyvezetők az óvodai szinten szervezett, tervezett műhelyeket, heti rendbe beépített időkeretben tartják.

Az óvodapedagógus kiemelt feladata a differenciálás, mivel a gyermekek alapkészségei között nagy különbségek mutatkoznak, és a vegyes csoportban mindhárom korosztállyal számolni kell. A gyermek mozgása mindenkor visszatükrözi, hogy hol jár a mozgás fejlődése, ezért megfogalmazható, hogy elsőképpen ő differenciál, mert minden mozgásgyakorlatot csakis a saját képessége szerint tud kivitelezni. ezek a kiinduló pontok a differenciálásban. Az óvodapedagógus differenciálást alkalmaz, ha különböző nehézségi fokú gyakorlatokat állít össze, s ezek végrehajtásának tempóját is variálja, valamint a gyermekek terhelhetősége szerint a gyakorlatok ismétlés számát is azeltérő képességek szerint kezeli. Differenciálásra van szükség a segítségadás mértékében, módjában, a foglalkoztatási formákban, a csapatok összeállításában, eszközadásban, és a gyakorlatadásban, stb. Ezzel biztosíthatja a minden gyermeknek kijáró egyéni fejlesztést.

❖ **A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a tevékenységek során:**

A mozgásos élmények által kiváltott kommunikáció – mint a gyermekek szükségleteinek, kívánságainak szóbeli megfogalmazása igen változatos kommunikációs lehetőséget kínál a mozgás, mozgásos játék tevékenységben.

A **járásgyakorlatok zenére és a zenés gimnasztika mozgáselemben** megerősödik a gyermekek nem verbális kommunikációja, amelyet az óvodapedagógus generál az utazásos tanulási helyzettel. Ebben a tanulási helyzetben megjelenik a testbeszéd, az arc mimikájának kifejező ereje, a kéz által üzenhető gesztus nyelv.

Ezért az óvodapedagógus ezeket a gyakorlatokat ne kísérelje instrukciókkal, folyamatos magyarázó beszéddel. Hagyja a gyermeket, hogy esztétikai élményként élje meg a közös együttes mozgásokat.

A fő fejlesztési területen az óvodapedagógus egyénileg értékeli a gyermekeket, hogy tudják, mit csinálnak jól, és mit javítsanak. A gyengébb mozgású gyermekeket buzdítsa, bátorítsa, hogy ne veszítsék el mozgáskedvüket.

A **fő fejlesztési terület keretjátékai** és a mozgásos tevékenységek legvégén beiktatott **fantáziajátékok** stressz oldó helyzetei, **gazdag kommunikációra, párbeszédre adnak lehetőséget**, mert a gyermekek, a különböző érdekes helyzetek megélése után, szívesen elmondják, hogy mit éreztek, és az milyen hatással volt rájuk.

Az óvodapedagógus ezeket a beszédhelyzeteket használja fel a bőbeszédű, vagy csak felsoroló, vagy szaggatott, vagy egybefolyó tagolatlan megnyilvánulások indirekt javítására, fejlesztésére.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- az irányokat,
- a természetes hely- helyzetváltoztató mozgásokat alkalmazó játékokat,
- a mozgástevékenység szokás- és szabályrendszerét,
- a mozgáshoz használt eszközök helyes fogásait,

A gyermek képes:

- térben tájékozódni, irányokat betartani,
- harmonikusan, összerendezett ütemtartással járni,
- a zenés gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan, jó testtartással végezni,
- öt percig kocogni, mászni a különböző szereken is,
- helyben labdát vezetni, kislabdát távolra és célba eldobni,
- az ugrásokat talajérsékor fékezni,
- kitartó, pontos feladatvégzésre,

- kooperatív játéokra,
- mozgáseszközök előkészítésére, elrakására,

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- szeret mozogni, kitartó a mozgásos játékokban,
- élvezi és tetszik neki a zenés gimnasztika szépsége,
- élvezi a futást, kocogást,
- szeretettel segít kisebb, vagy mozgásfejlődésben elmaradt társainak,
- figyelmesen együttműködik társaival a mozgásos tevékenységben,

5. 6. A külső világ tevékeny megismerése

A tevékenység célja: a gyermekek közvetlen majd tágabb környezetének felfedezése, során pozitív érzelmi viszonyának alakítása a természeti világ, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékei iránt. Ezáltal ismerje meg szülőföldjét, és annak helyi hagyományait, szokásait, a családi kultúra értékeit, hogy annak szeretetére, védelmére folyamatosan befogadóvá váljon.

A külső világ megismerése közben a gyermekek mennyiségi, alaki, nagyságbéli, tér- és síkbeli ismereteinek gazdagítása, tapasztalatainak rendezése, melyet más körülmények között is fokozatosan alkalmazni tud. A gyermekek elemi ismeretének megalapozása a szülők segítségével

Az óvodapedagógus feladatai:

- A 3-6 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény- és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle matematikai összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik;
- A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében;
- A gyermekek kommunikációs képességének fejlesztése az átélt élmények, a közvetlen tapasztalatok, vizsgálódások, kísérletezések és azok feldolgozása során.

Projektpedagógia segítségével szerezzenek ismereteket lakókörnyezetükről, az élmény és tapasztalatszerzés útján, amely a cselekvéses felfedezésre épít.

Tartalma:

- ❖ **A 3-6-7 éves korú gyermekek számára érthető, valós, helyi környezeti témakörök összeállítása, természetes helyzetben történő élmény – és tapasztalatszerzés biztosítása, amely számukra sokféle összefüggésben megvizsgálható, felfedezhető és feldolgozhatóvá válik**

A legkisebb gyermekek elsősorban **ismerkedjenek meg az óvodával**, az ott dolgozó felnőttekkel, az óvoda elfogadása, megszerettetése után ismerkedhetnek az óvoda közvetlen környezetével. A gyermekek biztonságérzetének kialakulását segítsék olyan **óvodabejáró napi programok**, amelyek apró részleteiben bemutatják az itt dolgozó felnőttek szorgalmas munkáját, értékeit, az óvoda tárgyi, növényi, esetleg állatvilágát.

Az óvodapedagógusok a féléves befogadási folyamatban olyan projektjellegű témaköröket tervezzenek, amelyek segítenek a gyermekeket közel hozni egymáshoz, és az egyéni értékeiket megismerni. **„A mi családfánk” albumjaikat**, helyezték el a környezeti térben, ahonnan bármikor elő vehetik a még érzelmi labilitású kis gyermekek, saját maguk megvizsgálására is.

Megfigyelhetik az évszakok szépségét színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjthetnek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, az évszakokra jellemző képeket. A talált „kincseket” helyezték el a csoportszoba erre a célra kijelölt helyén. Meglátogathatják a közelben lakó csoporttársaikat, beszélhetnek a család tagjairól. Ismerkedjenek az óvoda utcájával, épületeivel, boltjaival, az ott található intézményekkel, az ott élő emberekkel, növényekkel, állatokkal. Ha vannak a közelben esztétikai alkotások (pl.: szép épületek, szobrok) azokat is figyeljék meg.

Beszélgessenek a környezet formáiról színeiről, nagyság béli, mennyiségi jellemzőiről. Az óvónő a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek rövid videó felvételeket (maximum 2-4 perc időtartamban) nézhessenek.

A legkisebb óvodások vegyenek részt, ismerkedjenek a hagyományőrző jeles hetek programjaival, az óvodai ünnepélyekkel, rendezvényekkel, a művészeti jeles napokkal.

Vegyes csoportokban élő legkisebb óvodások a második félévben már társuljanak a többiek környezeti témaköreihez, dolgozzanak az egy-kéthetes, időkeretben, de az élmény-és tapasztalatszerzési lehetőségeket, valamint a feldolgozási módszereket az óvodapedagógusok differenciáltan, számukra könnyen érthető módon bontsák le.

Az óvónő a **nagyobb óvodások tapasztalat és élményszerző sétáit**, az óvoda utcáján túl, **az óvoda tágabb környezetében** szervezze meg. Az óvónő törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására differenciálására.

A gyermekek ismerjenek fel mennyiségi, alaki, nagyságbeli és téri viszonyokat, alakuljon ítélőképességük, fejlődjön tér-, sík- és mennyiségszemléletük.

A gyermekek az évszakok szépségét, jelenségeit, színeit, az időjárás-változását, megfigyelésük után jelezzék az évszakokat mutató jeltáblákon. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvónő segítségével. **Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtatast, azok ápolását, gondozását a termések betakarítását és feldolgozását. Közösen az óvodapedagógussal készítsenek albumot az évszakokról gyűjtött képekből.**

Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek családi képeket. A gyermekek mutassák be a család tagjait, otthonukat, a **szüleik munkahelyét, és a család érdeklődését.** Gazdagítsák a „**Mi családfánk**” albumjukat a családi változásoknak megfelelően, a család legnagyobb élményeinek képeivel, hogy nagycsoportos koruk végén – akár anyák napi ajándékként – hazavihessék a családjukról készült hároméves munkájuk összegyűjtött emlékeit.

Az óvodapedagógusok tervezzenek olyan projekt témakört, amely **az egészséges életről szól,** amelybe az egészséges táplálkozás, az egészséges gazdag mozgásos élet, egészséges ciklikus életvitel, az öltözködés és az időjárás összefüggése, de az orvos gyógyító munkája, a gyógyszerészek segítő, szolgáltató tevékenysége is belefér. Az óvodapedagógusok szervezzék meg mindehhez a valós élményeket, a témában konkrét gyűjtőmunkát, amit a gyermekek a szüleikkel együtt végeznek. Látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, gyógyszertárba, kondicionáló terembe, Herbária üzletbe stb. hogy a szerzett élményeket, tapasztalatokat a gyermekek feldolgozhassák. **A projekt befejezéseként csoportmunkában alkossák meg azt a kiállítást, amely bemutatja,** mi-mindent hoztak létre e projekt tanulása során, mindezt mutassák be szüleiknek, társ-gyermekcsoportjuknak.

Az elemi ismeretek megszerzése érdekében az óvodapedagógus tervezzen projekttemát a környezetükben megtalálható járművekről, s azok csoportosításáról, a gyalogos közlekedés szabályairól. Foglalkozzanak a rendőreivel, hogy a gyermekek észre vehessék, hogy ők is az emberek nyugalmaért dolgoznak.

Tervezzenek „**Mi szeretnél lenni felnőtt korodban?**” projekt témakört a **gyermekek szüleinek foglalkozásáról,** ismerjenek meg jó néhány munkakört. Mindezen témákban figyeljék meg az emberek viselkedését, szokásait, amelyek a társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához, megvédéséhez szükségesek.

Az óvodapedagógusok az **óvoda környezetében élő növényeket, állatokat, madarakat, bogarakat fedezzék fel** a gyermekekkel együtt, projekttemakörök

keretében életkoruknak megfelelő ismereteket szereztve. Az óvodapedagógusok tervezzenek olyan témaköröket is, amelyek felfedeztetik a gyermekekkel **a helyi környezet esztétikai értékeit. Lehetőség szerint a gyerekek ismerjék meg környezetük jellegzetességeit, kiránduljanak (pld. Fő tér, Duna part, Róka-hegy, Götés-tó, Aquincumi múzeum,)**

A nagyobb óvodások feladata a jeles napokra, ünnepekre, rendezvényekre való felkészülés. A felnőttek ajánlata szerint a gyerekekkel együtt tervezze meg minden csoport, mit szeretnének megvalósítani az ünnepen. Ezekre az ünnepi napokra minden gyermekcsoport külön-külön vállaljon feladatot, hogy megérezhessék az ünnepi felkészülés súlyát, a nagy közösségért végzett felelősséget.

Minden projekttemáról készítsenek albumot, helyezték el azt a környezeti térben, hogy az segítse az adott témakör felidézését, tapasztalataik összegzését.

Évszakonként egy alkalommal **erdei óvodai program** megszervezésére kerülhet sor. A 3-4 éves gyermekek erdei óvodai programjára, amely félnapos, az óvoda közelében található Ezüst-hegy, Götés-tó ad lehetőséget. (A hátizsákokba elkészített tizórai jelzi a félnapos levegőn tartózkodást).

A 4-5 éves gyermekek kétszer fél napot is tervezhetnek a természetben tartózkodásra.

Az 5-6-7 éves gyermekek egy teljes napot is kint tölthetnek, akár távolabbi erdős-ligetes terepen, (pl.: Ezüst-hegy, Hajógyári sziget, Margit sziget, Mogyoró-hegy stb.), ahol az egészséges életmódjuk biztosításához megvannak a feltételek.

Az óvónő készítsen minél több videofelvételt vagy fotót, a közvetlen tapasztalatokat közvetítő, felfedeztető tevékenységekről, hogy a gyermekek a felvételek többszöri megtekintése segítségével újra meg újra átélhessék a szép élményeiket.

❖ A tevékenység megszervezése, differenciált szervezeti formáinak megteremtése és a művészetek integrálása az intellektuális érzelmek gazdagítása érdekében

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében kis létszámú csoportokban, páros munkaformában és egyéni fejlesztéssel történik, a gyermekeket elosztva a hetirend szerint. Az óvodapedagógusok a közvetlen tapasztalat, és élményszerzések hatékonyságát növelik azzal, hogy a gyermekeket az élmény helyszínére kisebb csoportokban viszik el.

Az óvodapedagógus két, háromhetes időintervallumban alakítsa ki a teljes projekttemakör levezetését, feldolgozását. A feldolgozás során nagy hangsúllyal tervezze meg a logikus gondolkodáshoz szükséges gondolkodási műveletek sorát.

A projekt befejezését jelezze **a gyűjtött anyagból esztétikusan összeállított kiállítás.**

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a tevékenységhez szükséges viselkedés alapvető szabályait;
- azokat a magatartási formákat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek;
- a gyalogos közlekedési szabályokat;
- környezetében lévő művészeket, mestereket, esztétikai alkotásokat;
- mennyiségi, alaki, nagyság béli, tér- és síkbeli formákat,

A gyermek képes:

- különbséget tenni az évszakok között, napszakok között;
- megszámlálni bármit legalább 10-ig, azokat mennyiség, nagyság, forma, szín szerint rendezni és összehasonlítani;
- az irányokat, a szófajokhoz társuló igekötőket, névutókat pontosan alkalmazni;
- betartani a gyalogos közlekedés szabályait;
- élményeit kontextusos helyzetben elmondani;
- az alapvető viselkedési szabályokat betartani;
- önállóan, otthonosan mozogni az óvoda egész területén;

A gyermek attitűdjére jellemző, hogy:

- szereti a környezetét, gyönyörködik a szépségben;
- örömmel ismer rá a környezetében lévő intézményekre, szolgáltató üzletekre, művészeti alkotásokra, azokra az emberekre, akiket ott megismert;
- szeretettel beszél a háziállatokról, amelyekhez személyes kapcsolata társul;
- fontosnak tartja a gyalogos közlekedés szabályait, amelyet igyekszik betartani, betartatni a kisebbekkel;
- érdeklődő, szívesen beszélget, kérdez a felnőttektől, társaitól egyaránt;
- törekszik azoknak a magatartási formáknak, szokásoknak betartására, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.
- élvezettel nézi a tapasztalatszerző sétákon, kirándulásokon, rendezvényeken készült fotókat, videofelvételeket.

5. 7. Munka jellegű tevékenységek

A tevékenység célja: a gyermeki munkajellegű teendők megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek munkához való viszonyulását, közösségi kapcsolatát, kötelesség teljesítését. A munkajellegű tevékenységek során a gyermekek tapasztalatokat gyűjtenek az őket körülvevő világról, megismerik környezetüket és kialakulnak a munkavégzéshez szükséges készségeik, képességeik, tulajdonságaik.

Az óvodapedagógus feladata:

- A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez;
- Különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, szervezése, biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése s azok feltételeinek biztosítása.

❖ A felnőttek mintáján keresztül a gyermekek pozitív beállítódásának, viszonyulásának megalapozása a munkajellegű tevékenységekhez:

Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a közösségért végzik, éppen ezért már az óvodába lépéskor el kell kezdeni játékos keretek között a munkához való pozitív viszony kialakítását. Kezdetben az óvodapedagógus segítségével, később pedig teljesen önállóan, öntevékenyen vegyenek részt benne, az óvodapedagógus sugalmazó, bátorító és elismerő szeretetével.

A gyermekeknek a felnőtt a mintaképe. Az óvodapedagógus a gyermekeket engedje magához közel, hogy lássák, meg tudják figyelni, milyen munkát végez.

❖ A különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, biztosítása, munkafolyamatainak megismertetése, s azok feltételének megteremtése:

A gyermeki munkajellegű teendők bevezetése az óvodapedagógusoktól közös, tudatos, tervező és szervező munkát igényel, amit egy csoport irányítása esetében a két óvodapedagógusnak, a dajka néni bevonásával precízen végig kell gondolnia, majd a munkafajtákhoz biztosítaniuk kell a szükséges eszközöket.

Az óvodapedagógus először minden gyermekkel egyenként végezze el a munkafolyamatokat és vegye észre, mit tud a gyermek könnyen elvégezni, miben szükséges segítséget adni ahhoz, hogy megtanulhassa azt önállóan

elvégezni. A gyermekeknek csakis bátorítással, buzdítással segítsen, „Én már erre is képes vagyok!” élményét éljék át.

Az óvodába lépéstől kezdve az óvodapedagógus indítsa el az **önkiszolgálás** munkafolyamatait a gyermekek öltözködésében, tisztálkodásában, étkeztetésében, játékhasználatában, ezekben alkalmazza a szokástanulási módszereink eredményes levezetését. Ebben a munkajellegű tevékenységben el kell érniük, hogy a gyermekek minél hamarabb a maguk kiszolgálásában önállóvá váljanak.

A **közösségért végzett tevékenységek** egyik kiemelt formája a **naposi munka**, melyet az óvodapedagógusoknak nagyon átgondoltan szükséges bevezetni. A napirend során a naposi munkát bármelyik tevékenységben alkalmazhatja az óvodapedagógus. Ezeket a típusú feladatokat, csak a nagyobb gyermekekre bízják.

A program javasolja, hogy a különböző játéktereknek, kuckóknak legyenek naposai, mivel minden kuckóban ott vannak az összes eszközök az irányított tevékenységekhez is.

„Segítés az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek” típusú munkajellegű tevékenység is előre körvonalazható. Az óvodapedagógusok tervezzék meg ezek lehetséges fajtáit, határozottan foglaljanak állást abban a kérdésben, hogy ez az óvoda területén, a saját csoportjukban, és az udvaron elvégzendő teendő lehet. Munkaformáját tekintve javasolható a páros munka és a mikrocsoportos szervezeti forma alkalmazása. Ezek lehetnek: a pénteki játéktisztítási, mosási feladatok, ajándékkészítések, a csoportterem díszítése, csinosítása, nagyobb elrendezések a játékterekben, házimunka jellegű teendők, évszaki munkák az udvaron stb.

Önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízatások főképpen egyéni feladatokat vagy páros munkaformában teljesíthető teendőket jelentenek az óvodai gyakorlatban. Ezek lehetnek ad hoc feladatok, de lehetnek szervezett feladatok is, amelyek a gyermeke önállóságát, felelősségvállalását, céltudatosságát nagymértékben fejlesztik. Ilyenek lehetnek: fürdőszobai megbízás, fogkrémadagolás, stb. Ezeket a teendőket a nagycsoportos gyermekek végzik, hogy kialakulhasson bennük a kisebb gyermekek irányítása, segítése, támogatása, az a példamutató viselkedés, amely a legkisebb gyermekek számára követhető.

A **növényápolás- és állatgondozás**, mivel folyamatos munkajellegű feladatot jelent a csoportoknak, nem csak a környezeti tevékenység része. Ebbe a teendőbe az óvodapedagógus mindhárom korosztályt vonja be.

Az óvodapedagógusok a munkajellegű tevékenységeket évszakonként tervezzék meg, elemezzék, értékeljék az eredményeket.

Az óvodapedagógus fejlesztő értékelése legyen folyamatos a gyermekek munkavégzése során, hogy azzal is erősítse bennük a munka fontosságát, a gyermekek munkához való pozitív viszonyát, munkaszeretétét.

❖ **A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a munkajellegű tennivalók elvégzése során**

A beszéd- és kommunikációs képességek fejlesztésének számos lehetőségét kínálja a munkajellegű óvodai teendők, melyek a gyermek-óvodapedagógus, gyermek-dajka, gyermek-gyermek közötti kapcsolatteremtő, megismerő, együttműködő kommunikatív helyzetek.

Az önkiszolgáló tevékenységek fokozzák a gyermek beszédaktivitását, közlékenységét, mert sokszor még segítségre szorulnak, vagy meg szeretnék tanulni a munkafolyamatokat, szokásokat. A gondozás bensőséges együttlétben kialakuló beszélgetés, bemutatás, nyelvi utánzásra készítés, alkalmat ad a beszédformák gyakorlására, a leváltozatosabb spontán beszédfordulatok alkalmazására.

A munkajellegű tevékenységekben gyakran előforduló beszédhelyzetek a megszólítás udvarias formái, a szóbeli instrukciók, ténymegállapítások, tényközlések, kérések. A munkajellegű tevékenységek megkedveltetését segíti a buzdítás, dicséret

A fejlődés várható jellemzői az óvodáskor végén:

A gyermek ismeri:

- a munkajellegű feladatokhoz szükséges eszközöket, azok használati módját;
- a munkafolyamatokat és azok szabályait;

A gyermek képes:

- az önkiszolgáló teendőit önállóan elvégezni;
- közösen, kooperatívan dolgozni párban és mikrocsoportokban;
- a naposi munkát közös megegyezéssel, kooperatívan, igényesen teljesíteni;
- az egyéni megbízásokat felelősségteljes teljesítésére;
- közreműködni a növények, állatok igényes gondozásában;
- a kitartó munkavégzésre, a kapott feladatok elvégzésére.

A gyermekek attitűdjére jellemző, hogy:

- örömmel dolgozik társaival;
- szívesen teljesíti kötelességeit, boldogan újságolja szüleinek a munkavégzéseinek eredményeit;
- szeretettel elfogadja a felnőttek tanácsait;
- munkafolyamatokban szívesen segít a rászoruló társainak;

6. GYERMEKVÉDELMI MUNKA AZ ÓVODÁBAN

□ **Az óvodai gyermekvédelem személyi feltételei**

Mivel intézményünk négy épületben működik, a gyermekvédelmi munka többfelé ágazó.

A gyermekvédelmi feladatokat a négy óvodában egy óvodapedagógus látja el, aki elvégezte az „Alapfokú gyermekvédelmi tanfolyamot” és folyamatosan részt vesz a kerületünkben folyó ez irányú továbbképzéseken is.

□ **Az óvoda környezetének jellemzői gyermekvédelmi szempontból**

- **A Hunyadi utcai törzsóvoda, a Csetz János utcai telephely** Csillaghegy Dunapart felé eső részén, főútvonalaktól távol, családi házakkal, kertekkel övezett környezetben található, mely ideális hely a gyermekek számára. Mindkét épülethez jól felszerelt játszóudvar tartozik.
- **Az Ürömi utcai telephelyünk** Csillaghegy hegyfelőli részén helyezkedik el, forgalmas utak mellett.
- **A Gyöngyforrás Óvoda - tagóvoda** Budapest III. kerületének kiemelt zöldövezetében, a Római parton helyezkedik el. Az épület a forgalomtól távol eső helyen áll, kiemelkedő nagyságú, ősfás, parkszerű kerttel körülvéve.

A négy intézménybe járó gyermekek szociokulturális helyzete lényegesen nem eltérő. A szülők túlnyomó többsége jó anyagi körülményekkel rendelkezik, elhanyagoló nevelés nem jellemző.

A szülők között sok a magasan képzett, kiemelkedő intelligenciájú egyén. Ennek megfelelően a családok egzisztenciális helyzete is kiemelkedően jó. Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek nem jár óvodáinkba. Az utóbbi években regisztrált hátrányos helyzetű, vagy veszélyeztetett gyermekünk csak egy – egy akadt. Ennek oka valamilyen egészségügyi probléma, vagy a munkanélküliség következtében fellépő anyagi bizonytalanság.

Mind a négy intézményben a szülők érdeklődése, kapcsolata az óvodával, az óvodapedagógusokkal szemben nyitott, gyermekközpontú, együttműködő, és ez kölcsönös mindkét irányba.

□ **Az óvodás gyermekek családi helyzetének évenkénti felméréséhez készített szempontok:**

Minden nevelési év elején felmérés készül az újonnan érkező gyermekekről. Az óvodába érkezés előtti családlátogatás nagyon jó alkalom ennek megfigyelésére, megbeszélésére. Természetesen a körülményekben történt változások miatt ezeket a felméréseket év közben is elvégezheti a gyermekvédelmi felelős (az óvodapedagógusok jelzései alapján).

A felmérés lényege annak a kimutatása, hogy a családban van- e:

- Munkanélküli szülő, az mennyi ideje tart;
- Hányan nevelkednek csonka családban (elvált, vagy egyedül álló,) esetleg nevelőszülőknél;
- Van-e a családban tartósan beteg, vagy fogyatékos családtag;
- Esetleg drog, vagy alkoholfüggő;
- Vannak-e szűkös anyagi körülmények között élő családok

Mindezeket összegezve a gyermekvédelmi felelős elkészítheti összesítését. Ezek alapján könnyen rá lehet találni a halmozottan hátrányos, hátrányos vagy a már potenciálisan veszélyeztetett gyermekekre, melynek okai lehetnek:

- Szociális veszélyeztetettség
- Egészségügyi veszélyeztetettség
- Környezeti veszélyeztetettség

• **Az intézményen belül a gyermekvédelem célja:** elsődleges a felmérés, a problémahelyzet regisztrálása, a prevenció,

A gyermekvédelem feladatai:

- **Általános:** -
 - Személyiségfejlesztés, koordinálás, tanácsadás
 - Egészségvédő programok szervezése: szülőkkel együtt családi életre való nevelés,
 - Szülőkkel való pozitív együttműködés: (szülői értekezlet, fogadóóra, napi kapcsolattartás,)

- Kapcsolattartás külső intézményekkel:

- Gyermekjóléti Szolgálat
- Óvodai Gyermekorvosi hálózat

- Nevelési Tanácsadó
- Családsegítő Központ
- Gyermek és Ifjúsági Ügyosztály
- Gyámügyi Hivatal
- PSZI
- Karitatív Szervezetek

- **Speciális:** sajátos nevelési igényű gyermekek esetében,
 - beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek,
 - szociális hátrányokkal küzdő gyermekek,
 - megkülönböztetett ellátást, különleges gondozást igénylő gyermekek,
 - egészségügyi problémával küzdő gyermekek.

A speciális gyermekvédelem – szakértő kollégák segítségével működik a gyermekek testi – lelki egészségének, jogainak védelmében.

□ **Prevenció és intézkedések:**

A felmérések után fő feladat: a ténymegállapítás konkretizálása – halmozottan hátrányos, hátrányos vagy veszélyeztetett - e a gyermek,

Segítséget jelent:

- * rövidebb vagy hosszabb ideig tartó támogatásuk, anyagi segélyezésük,
- * lehetőség szerinti társadalmi integrációjuk,
- * Hátrányos helyzetű gyermekeknél szakember segítsége,
(Pszichológus, fejlesztőpedagógus, logopédus, stb.)
- * Tanácsadás a szülőknek
- * Szociális ellátások

A prevenciók annál jobban működnek, minél hatékonyabbak az együttműködő felnőttek.

Szakemberek – pedagógusok – szülők → együtt a gyermekekért.

A legnagyobb hangsúly azért a prevención van, mert ezzel lehet a leghatékonyabban korrigálni a problémákat a gyermekeknél.

A prevenció elsősorban a pedagógus kötelessége. A gyermek a legnagyobb érték, ezért úgy kell eljárni minden pedagógusnak, szülőnek, hogy a gyermek egészséges fejlődését minden tevékenység során maximálisan segítse tudása és legjobb képessége szerint.

□ **Az óvoda gyermekvédelmi dokumentumai:**

❖ **Gyermekvédelmi munkaterv**

A gyermekvédelmi programot az adott nevelési évben az óvodavezető pedagógiai, működési tervének melléklete tartalmazza.

A konkrét célok, feladatok meghatározása mindig az adott nevelési év gyermekvédelmi helyzete alapján történik.

❖ Ennek megjelenítése a **csoportnaplóban** is megtalálható.

7. KIEMELT DIFFERENCIÁLT FEJLESZTÉSEK

7.1. A gyermekek egyéni fejlesztése

Sajátos nevelési igényű, és fejlődési ütemében eltérő gyermek

- A Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat szakvéleménye alapján integráltan nevelhető és oktatható, autizmus spektrum zavarral küzdő, enyhe értelmi fogyatékos,
- Egyéb pszichikus funkciók alakulása területén elmaradást mutató:
 - ❖ Részképeség problémával,
 - ❖ Viselkedési, magatartási, beilleszkedési zavarral,
 - ❖ Logopédiai eltérésekkel - küzdő gyermekek,

A programunk célja: hogy a gyermekeknek olyan egyéni fejlesztési rendszert biztosítson, amely minden gyermeknek a fejlődését félévenként nyomon követi, majd az eredmények függvényében minden gyermeknek egyéni fejlesztési tervet készít és biztosítja a program napirendjében a fejlesztési lehetőségek időkereteit. Továbbá célja, hogy minden szülőnek félévenként a gyermeke fejlődéséről és a fejlesztés eredményeiről részletes tájékoztatást adjon.

Feladataink:

- Az eltérő ütemben fejlődő gyermekek elmaradásának mértékét szakemberek segítségével állapítjuk meg. (gyógypedagógus, pszichológus, logopédus, fejlesztőpedagógus)
- Differenciált, személyre szabott bánásmóddal segítjük képességeik kibontakozását.
- Az óvodában dolgozó segítő szakemberek támaszt nyújtanak az óvodapedagógusok számára ezen gyermekek szükségleteinek kielégítéséhez.
- A részképeség és beszédproblémával küzdő gyermekek egyéni illetve kiscsoportos fejlesztését főállású gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, óvodapszichológus és a logopédiai hálózat logopédusa végzi intézményeinkben.

A fejlesztés időtartama mindkét kolléga esetében: heti 2-2 alkalom, az óvodapszichológus pedig heti 1 alkalommal tartózkodik az intézményekben.

- Az óvodapedagógusok az óvodasegítő szakembereivel rendszeres kapcsolatot tartanak, kölcsönösen tájékoztatják egymást. („Mentálhigiénias” csoport működése az intézményeinkben)
- A szülőket a gyermekek fejlődésével kapcsolatban tájékoztatjuk, szükség esetén a Nevelési Tanácsadó, Családsegítő Központ, Gyermekjóléti Szolgálat, Szakorvos segítségét ajánljuk fel.

7. 2. A gyermekek tehetséggondozása

Az óvodavezetése elkötelezett a tehetséggondozás megvalósítására, annak kidolgozására és megvalósítására mind a négy épületben.

A nevelőtestület fontosnak tartja a tehetség-ígéreték felkutatását, a megfelelő feltételek biztosítása mellett a Tehetséggondozó Műhelyek működtetését, a beválogatott gyermekek képességeinek megerősítését, fejlesztését, fokozását.

A tehetséggondozás elvei az óvodánkban

- Valljuk, hogy a tehetségígéretéket gondozó rendszerünk kidolgozása biztosítja a hosszú távú működést;
- A Gyermektükör folyamatos alkalmazása a befogadástól, megfelelően készíti elő a beválogatás lehetőségét a Tehetségígéretéket gondozó Műhelyekbe;
- Elfogadjuk, hogy minden gyermek tehetségígéret lehet – biztosítva evvel is az esélyegyenlőség elvét – kiemelt figyelmet fordítunk a roma gyermekek tehetséggondozására is;
- Az egyéni képességek figyelembe vételével – a kidolgozott „Beválogatási”- szempontsor alapján – ajánljuk fel a részvételt a Tehetségígéretéket gondozó Műhelyekben a nagycsoportos gyermekeink részére;
- Biztosítjuk a folyamatos tevékenykedtetés mellett, a szükség esetén történő átjárhatóságot a Tehetségígéretéket gondozó Műhelyek között;
- Külön kidolgozott dokumentumokkal mérjük, vizsgáljuk a Tehetségígéretéket gondozó Műhelyek hatékonyságát;

A tehetséggondozási célunk az, hogy:

- *Felkutassuk, felfedezzük a nagycsoportos korú tehetségígéretéket;*
- *Különböző Tehetségígéretéket gondozó Műhelyeket (TGM) hozunk létre, a működés során kiemelten figyelünk az értékek megőrzésére;*

- *A nevelőtestület körében tovább erősítjük, gazdagítjuk a módszertani kultúránkat;*

A tehetségigéreték gondozásának tartalma az óvodában

Személyi feltételek

- *szakmai képesítések megszerzésének felvállalása, arra való ösztönzése /szakvizsgák/*
- *alkotó munka támogatása /pld. állandó kiállítások létrehozása/*
- *a tehetségigéretéket gondozó óvodapedagógus jellemző jegyeinek kidolgozása*
- *erőforrás – lista készítése*
- *a lehetséges TGM vezetési időszak tervezése, ütemezése a óvodapedagógusok között*

Tárgyi feltételek

- *a TGM elkülönített helyiségeinek kialakítása (átrendezés, festés, bútorzat)*
- *a tevékenykedtetéshez szükséges eszközök biztosítása (pld. ábrázolási eszközök, CD játszó, leplek, zenei ritmus eszközök)*
- *a megfelelő kommunikáció biztosításához, tájékoztató tábla, kiállító polcok, fényképező gép, video kamera biztosítása*
- *a TGM dokumentációs rendszere minden kollégánk részére megfelelő példányszámban biztosított /Gyermektükör, Beválogató lap, TGM napló, Hatásvizsgáló lap (gyermek, TGM) szülői kérdőív, óvodapedagógusi önértékelő lap*

A tehetségigéreték gondozásához szükséges kapcsolatok kialakításának, működtetésének feladatai

- *a nevelőtestület kölcsönös együttműködése épületen belül és a négy épület között;*
- *a pedagógiai munkát segítő kollégákkal történő együttműködés (fejlesztőpedagógus, pszichológus, logopédus);*
- *az azonos tevékenységre szerveződött TGM vezetőinek együttműködése a törzs óvoda, a tagóvoda és a telephelyek között;*
- *a TGM tevékenységében résztvevő gyermekek szüleivel rendszeres kommunikáció, kapcsolat;*
- *a kerületi, testvéróvodai, fővárosi Tehetségpontokkal való kapcsolat kialakítása;*
- *a testvéróvodai és fővárosi művészet óvodák TGM vezetőivel történő szakmai kapcsolatok tartása;*

Elvárt eredményeink az tehetségigéreték gondozásban

Sikeresnek tekintjük a megvalósított műhelymunkákat

- *ha a gyermekek élményként élik meg a kreatív, gazdag, megszokottól eltérő tevékenységeiket;*
- *ha a megvalósulás során az óvodában dolgozó felnőttek magatartása támogató, együttműködő;*
- *ha a szülők teljes támogatását kapjuk meg a működtetés során;*

8. A PARTNERKAPCSOLATOK INTÉZMÉNYI RENDSZERE

8. 1. Közvetlen partnereink

A minőségfejlesztési rendszerünk kialakításának folyamatában az alkalmazotti közösségünk meghatározta és súlyozással rangsorolta a közvetlen partnereinket.

8. 1. 1. Óvoda és a család:

A gyermekeink nevelése főleg a családok joga és kötelessége; a mi fejlesztő munkánk csak kiegészítő szerepet játszik ebben a folyamatban. Hogy milyen módszerekkel történjen ez a személyiségfejlesztés az intézményeinkben, jól kialakított kapcsolatrendszer, a kitűzött céljaink ebben nagy szerepet játszanak.

Fő célunk: nyitott óvodai élet keretében a szülőkkel való együttnevelés és partneri kapcsolat során - a művészeti nevelés sokoldalú lehetőségeinek kihasználásával – korrekt, partneri együttműködés a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Óvodai nevelőmunkánk tehát a családi nevelésre épül. A szülőnek biztosan tudnia kell azt, hogy az óvodapedagógus vele együtt, az ő egyetértésével neveli a gyermekét. Csak ezen az alapon képzelhető el a biztonságos, vidám, légkör kialakítása az óvodában. Ezt belátva az óvoda minden dolgozója előítéletektől mentesen közeledik minden családhoz, elfogadó, megértő, a gyermek szüleinek kijáró megbecsülést kifejező magatartásával.

Nevelőmunkánk alapját a személyes kötődésen nyugvó gyermek - óvónő kapcsolat adja.

Ennek feltétele: a megbecsülés, a kölcsönös bizalom a szülő és az óvodapedagógus között. Az ilyen szemléletű nevelésben a gyermek kapocs a család és az óvoda együttműködésében.

Feladatunk: a szülőkkel együtt kialakítsuk az együttműködés formáit, mely a folyamatos információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi

munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit és a fejlődés eredményeit hivatott közvetíteni.

Figyelembe venni a családok sajátosságait, szokásait, az együttműködés, a segítségnyújtás során érvényesíteni kell a családokhoz illesztett megoldásokat.

A kapcsolattartás formái:

- **Családlátogatás:** óvodába kerülés előtt minden kisgyermeket meglátogatnak az óvodapedagógusok; illetve év közben bármikor meglátogathatják a családot.
- **„Ovihívogató”:** a leendő óvodások ismerkedési délelőttje; a gyermekek szülei jelenlétében ismerkednek saját óvodapedagógusaikkal, dajkáikkal, csoporttársaikkal.
- **Anyás befogadás:** óvodánkban az anyás beszoktatás vált hagyománnyá. Ez kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, a gyermekek szokásokat, s mintát kapjon gyermeke neveléséhez;
- **Napi kapcsolattartás:** elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről. A szülők az óvodapedagógussal egyeztetve bármikor bemehetnek az óvodai csoportba, részt vehetnek az óvodai életben.
- **Szülői értekezletek:** idejét és témáját a csoportok egyénileg határozzák meg. A nevelési év elején minden csoport köteles értekezletet tartani.
- **„ A szülő tájékoztatása a gyermeke fejlődéséről”:** félévenkénti beszélgetések során a gyermekek fejlődését nyomon követő Gyermektükör mutatja be az óvodapedagógus a szülőknek, valamint a féléves fejlesztési tervét, és annak eredményeit.
- **Fogadóórák:** Egyéni igény szerint az óvodapedagógus és a szülő előzetes egyeztetése során kerül sor.

Cél: Egyéni fejlődés nyomon követése

- **Igény és elégedettségi vizsgálatok:** a PÉM keretében – *a tanfelügyeleti ellenőrzés során* - szülők kifejezett igénye szerint felmérjük a elégedettséget, elégedetlenséget.

A fentiekben felsorolt kapcsolattartási formákon kívül hagyománnyá váltak intézményünkben az alábbi közös együttlétek a szülőkkel:

- ❖ Ünnepeleken, rendezvényeken való közös részvétel;
- ❖ Kirándulások, kiállítások, hangversenyek, sportnapok szervezése;

8. 1. 2. Óvoda és a bölcsőde:

- A gyermekek családi nevelését már az óvodába lépés előtt kiegészítheti más intézményes nevelés is, amelyet a bölcsőde testesít meg. Óvodánk a közelben lévő bölcsődékkal tartalmas kapcsolatot alakít ki, melynek során célunk: egymás nevelőmunkájának megismerése, segítése;

Kapcsolattartás formái:

- Közös tapasztalatcsere a gondozónőkkel;
- Közös részvétel a szülői értekezleten;
- Leendő kiscsoportos óvodásokat fogadó óvodapedagógusok látogatása a bölcsődében;
- Nagycsoportos bölcsődések óvodalátogatása (közös játék; ismerkedés az óvoda dolgozóival),

8. 1. 3. Óvoda és az iskola:

Az eredményes beiskolázás lehetőségét biztosítja a körzetben lévő általános iskolákkal kialakult maximálisan együttműködő kapcsolatunk. Óvodásaink többsége ezekben az iskolákban kezdi el iskolai tanulmányait, így nyomon követhetjük gyermekeink fejlődését, a tanítókkal rendszeres tapasztalatcserét folytatunk. Ugyanakkor tájékoztatjuk a szülőket a kerület bármely iskolájának programjáról a központilag kiadott „**Iránytű**” segítségével.

A kapcsolattartás formái:

- ❖ Az óvodapedagógusok és tanítók kölcsönös látogatásai, hospitálásai, megbeszélései;
- ❖ A tanítónők bemutatkozása a szülőknek, leendő elsősöknek (szülői értekezlet; csoportlátogatás;)
- ❖ Tanulók látogatása az óvodában; (zenés „iskolahívogató „)
- ❖ Óvodások látogatása az iskolában (tanítási órákon való részvétel)
- ❖ Egymás rendezvényein, ünnepein való részvétel; (rajzkiállítás; hangverseny; sportnap)

8. 1. 4. Óvoda és a művészeti iskolák, egyesületek:

Választott programunk fő célkitűzésének - *a művészeti nevelés kiemelt szerepe* - megvalósítását nagymértékben elősegíthetik a művészeti együttesekkel, zeneiskolákkal kialakított kapcsolataink. Velük együttműködve tudjuk elérni, hogy a zene, a képzőművészeti alkotások, a környezet esztétikai értékei jelen legyenek óvodásaink hétköznapjaiban.

A kapcsolattartás formái:

- Zeneiskolások tanulói rendszeresen részt vesznek óvodai hangversenyeinken;
- „Művészeti együttesek” előadásának szervezése óvodáinkban.

8. 1. 5. Az óvoda kapcsolata a fenntartóval:

Az **Oktatási és Kulturális Osztállyal** együttműködő és hatékony a kapcsolatunk. Szükség esetén segítséget kapunk.

A fenntartóval való hatékonyabb együttműködés érdekében a kapcsolattartás formái:

- Reálisan tájékoztatás az Oktatási és Kulturális Osztály munkatársainak az intézmény helyzetéről, eredményeiről, és problémáiról,
- PR tevékenység
- Az Oktatási Bizottság üléseinek látogatása, (különösen az aktuális napirendeknél)
- Kapcsolatfelvétel a területi önkormányzati képviselővel (meghívása az intézményeinkbe,)
- A bizottságok pályázatainak a figyelemmel kísérése,

8. 2. Közvetett partnereink

8. 2. 1. Óvoda és a közművelődési intézmények:

Óvodánk évek óta keresi a kapcsolatot a környezetünkben, illetve a távolabb elhelyezkedő közművelődési intézményekkel. A gyermekek múzeumok, színház, és könyvtár látogatások során ismerkedjenek ezen intézmények érték közvetítő szerepével, a művészeti tevékenységek rendkívül összetett, komplex jellegével.

8. 2. 2. Óvoda egyéb kapcsolatai:

❖ Kapcsolat a kerületi Nevelési Tanácsadóval,

A gyermekek fejlesztése, a zökkenőmentes beiskolázás biztosításának érdekében azonos célokra alapuló kapcsolatot kell fenntartani a Nevelési Tanácsadó pszichológusaival, az EGYMI logopédusaival,

A kapcsolattartás formái:

- Magatartási, lelki problémákkal küzdő gyermekek beutalása vizsgálatra / szülővel történő megbeszélés után /
- A nevelési tanácsadó pszichológusai alkalmanként megfigyeléseket végeznek az óvodai csoportokban.
- Az utazó logopédus az óvodában foglalkozik a beszédhibás gyermekekkel.
- Iskolaérettségi vizsgálatra utalás - melyen az óvodapedagógusok is részt vehetnek.

- ❖ Tartalmas, építő jellegű kapcsolatot tart fenn az óvoda az alábbi szervezetekkel is:
- „Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel” szakmai egyesülettel,
 - Egészségügyi szakszolgálatokkal: az óvodák orvosaival, védőnőivel
 - A gyermek és ifjúságvédelmi intézményekkel,
 - Nemzeti, etnikai, kisebbségi önkormányzatokkal, szervezetekkel,
 - Történelmi egyházakkal,

9. A PROGRAM ERŐFORRÁSAI

9. 1. Személyi feltételeink a művészeti program megvalósításához

A nevelőmunkát az óvoda teljes nyitva tartása alatt óvodapedagógus végzi. Személye minta a nevelésben, értékfelfogása erősen hat a gyermekekre. Egy gyermekcsoport életét két óvónő irányítja.

Cél: az óvodapedagógusi párok tudjanak együtt tervezni, tudjanak összehangoltan, feladatokat megosztva dolgozni. Legyenek képesek pedagógiai elveiket, nevelési gyakorlatukat egyeztetni.

Az óvodapedagógusok vonják be a dajkákat a gyermekek egészséges életmódjának, erkölcsi és szociális nevelésük szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. képességek fejlesztésébe és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. A dajkák legyenek teljes partnereik az óvoda szépítésében, higiénijának megteremtésében.

A nevelőtestület összetétele igen jó. Az óvodapedagógusok érdeklődnek a művészetek iránt, szívügyükké vált a környezetvédelem, igényük az önképzés. Rendszeresen részt vesznek kerületi, illetve fővárosi szervezésű továbbképzéseken. Egymás munkáját segítik, tapasztalataikat szívesen adják át egymásnak.

Az óvodapedagógusok fejlesztő munkáját logopédusok, fejlesztőpedagógusok és pszichológus segíti.

Mind a négy épületben kertész—karbantartó tartja rendben az esztétikusan, gondosan kialakított udvart, illetve a kisebb javításokat is elvégzik. Az óvodavezető adminisztratív munkáját három óvodatitkár segíti.

Az óvodáinkban dolgozó óvodapedagógusok rendelkezzenek az alábbi tulajdonságokkal:

- **Személyiségvonásaikban jelenjen meg: a pedagógiai optimizmus, az emberi humanizmus, tapintat, empátiakészség, az objektivitás, őszinteség, nyíltság; a gyermekekkel való kapcsolatában az elfogadó, segítő, támogató attitűd,**
- Közvetítsék legalább egy művészeti ágban a művészetek tradicionális értékeit;
- Vállalják az ízlésformálást az óvoda tágabb környezetében is;
- A gyermekek fejlesztése során alkalmazzanak egyéni módszereket, melynek eredményeként kialakulhasson a gyermekek pozitív énképe;
- Legyen igényük az önképzésre; szaktudásuk fejlesztésére;
- Az egy csoportba beosztott óvodapedagógusok tudjanak összehangoltan együtt tervezni, dolgozni;

Fontos feladat:

Az óvodapedagógusok gondoskodjanak a közös tervek elkészítéséről, a gyermekek képességének felméréséről, az egyéni fejlesztések biztosításáról és az eredmények rögzítéséről. A szülőket mindezekről folyamatosan tájékoztassák a csoport öltözőjében lévő tájékoztató táblákon keresztül.

A jelenlegi személyi feltételünk biztosítja az adaptált program megvalósíthatóságát.

9.2. Speciális tárgyi feltételek a művészeti program megvalósításához

Óvodáink ideális környezetben helyezkednek el, ami megfelelő nevelési tér a gyermekek számára. Az épületek adottságai változóak, eredetileg csak egy épült óvodának, így belső elrendezésük is különböző.

A neveléshez szükséges infrastrukturális feltételek megfelelőek, ugyanakkor fokozott forrásigényt követel az intézmény állagmegóvása, a modern igényeknek megfelelő nevelési környezet biztosítása.

A feltételrendszer bővítése során megoldandó az épületek felújítása, részbeni akadálymentesítése, ahol hiányzik - **tornaszobák, nevelőtestületi szoba biztosítása, kialakítása.**

Óvodapedagógusaink, dajkáink, pedagógiai asszisztenseink ügyességét, ízlését dicséri a csoportszobák belső kialakítása.

Többségében természetes anyagokból készült bútorok, vidám színvilág, biztosítja a belső harmóniát.

Játékeszközeink szépek, esztétikusak, sok a fejlesztő játék. Tornaszereinket tudatosan, átgondoltan válogattuk össze, így gyermekeink nagymozgásának

fejlesztéséhez sok eszköz a rendelkezésünkre áll. Sajnos tornaterem csak a Gyöngyforrás és Ürömi utcai épületekben található.

Az **udvaraink** adottságai megfelelőek, füves és betonozott részek váltják egymást – a felújításuk anyagi keretünk függvénye.

Természetes anyagokból készült játékokon játszhatnak a gyermekek, amelyeket folyamatosan felújítunk és anyagi eszközeinkhez mérten a lehetőségeket tovább kívánjuk bővíteni.

Programunk a művészetek eszközeivel kíván erősen hatni a gyermekek személyiségére, ezért ***a meglévő – kötelező eszköznormában meghatározott - eszközökön kívül a program alkalmazása megkívánja az alábbi játékok, tárgyak, díszítő eszközök, játékeszközök meglétét és helységek kialakítását az óvodáinkban:***

⇒ *Verselés, mesélés megvalósításához*

Esztétikus mesetér (kuckó), puha párnák, meleg szőnyegek, meseszék, kincsesláda, bábok, könyvek, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről, és mesékről, leplek az átváltoztatáshoz, rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése, stb.

⇒ *Ének- zene, énekes játék, gyermektánc megvalósításához*

Esztétikus énekes kuckó - változatos hangszerek: furulya, gitár, metallofon, dob, ritmusbot, csörgő, triangulum, cintányér, kisebb-nagyobb csengő, népi hangszerek, gyermekek-óvónők által barkácsolt ritmushangszerek, hangsip, hangvilla, szimbólumok a tanult dalokról, szőnyeg, 6 db szék – színharmóniának megfelelő huzattal, rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése.

A **zenés kreatív játékokhoz** – magnó, komolyzenei cd válogatás a tevékenységnek megfelelően, rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése

⇒ *Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka megvalósításához*

Alkotó, rajzos tér – 8 db szék, színharmóniának megfelelő, esztétikus viaszos vászonterítő. Gyermeki munkáknak kialakított polc és egy táblaszerűség, melyre a gyermekek kitűzhetik a rajzaikat. Ezt nevezzük „**mini – galériának**”

Képalakításhoz, különböző méretű rajzlapok, színes papírok, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctollak, viaszkréták, fonalak, anyagok, madzagok, esztétikus eszköztároló lehetőségek,

Plasztikai munkákhoz agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok, szövőkeretek, fonalak; rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése,

Esztétikus ovi-galéria, ahol maximum hét alkotás állítható ki; tároló vitrin

⇒ *Mozgás tevékenységhez* – tornaszobára, vagy az udvaron nagyobb térre van szükség. Mivel a járásgyakorlatokat zenére végezzük, valamint betervezett a zenés gimnasztikai torna is, mindehhez zene lejátszóra van szükség. A zenés mozgásos percek levezetéséhez esztétikus kéziszerkesztők szükségesek: kendők, szalagok, botok, labdák, babzsákok, hullahoppkarikák, zászlók, stb.

⇒ *Külső világ tevékeny megismerése tevékenység megvalósításához esztétikus projekt terek kialakítása a csoportszobában:*

Külső világ megismerésének és a Projektek tere - természeti és társadalmi témakörök projektjeinek feldolgozásához, megjelenítéséhez tábla, esetlegesen térkép;

- gyűjtemények a gyermekek lokálpatrióta szemléletének kialakításához használható szimbólumok az óvoda környezetének objektumairól (orvosi rendelő, templom, piac, stb.)

- könyvek, fejlesztő játékok a témakörökhöz kapcsolódóan, az aktuális témakör gyűjteményes megjelenítése,

- szemléltetéshez képgyűjtemény az egyes témákhoz kapcsolódóan,

- cd gyűjtemény a természet hangjairól,

- esztétikus élősarok, a természet kincseinek gyűjteményével,

- elhelyezhető a térben terrárium, vagy akvárium,

- a gyermekek által készített egyes évszakokat tartalmazó albumok, testünk megismeréséhez összehasonlító albumok,

- az idő múlásának követéséhez szükséges eszközök: óra, születésnap kalendárium (hónapok követése), évszaktábla, napszak tábla, esetlegesen a hét napjainak számolására tábla vagy egyéb eszköz,

- időjárás megfigyelő tábla,

- rajzos diagnosztika feltételeinek megteremtése,

⇒ *Játék, tevékenységekben megvalósuló tanulás egyéb terei, eszközei*

Elkülönített tér szőnyeggel, kockákkal, játék a közlekedési eszközökkel, egyéb konstrukciós játékkal, asztalnál játszható fejlesztő és társas játékok,

⇒ **A családi projekt terében**, kosarakban elhelyezett szerepjáték eszközök, az átváltozáshoz a szülők által nem használt ingek, szoknyák, családi fényképek.

A program megvalósításához szükséges egyéb eszközök

⇒ Az erdei óvodai programokhoz hátizsák, nagyítók, esőkabátok, kulacsok, stb.

⇒ Az udvaron elkülönített rész, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak a gyermekek.

⇒ Kijelölt futópálya, ahol a gyermekek a napi kocogó-futó edzéseiket megtarthatják.

⇒Különböző kézi szerek a zenés-mozgásos percekhez, pl.: labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, különböző színű kendők, zászlók.

⇒Szakkönyvek közül elsősorban a programhoz felhasznált irodalom, illetve számos módszertani kiadvány - **művészeti programkönyvtár**

⇒Az óvoda színvilágának megkomponálása, az ehhez szükséges festékek, textíliák, díszek.

⇒Esztétikus tájékoztató táblák az évszak projekt bemutatásához, a program rendszerének ismertetéséhez, a bátorító nevelés 14 elvének ismertetéséhez, az általános tájékoztatáshoz, valamint a gyermekek eredményeinek bemutatásához.

Mindezen eszközök döntőrészt biztosítottak a csoportokban. A további beszerzéseket pályázati lehetőségek felkutatásával, az alapítványunk támogatására befolyt összegekből, illetve a dologi költségvetésünkből próbáljuk finanszírozni.

10. A PROGRAM TERVEZÉSE, ELLENŐRZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

10. 1. A program szakmai működését tervező dokumentumok:

<i>dokumentumtípusok</i>	<i>tervezési időkeret</i>
<i>Csoportnapló (alternatív óvodapedagógiai program csoportnaplója)</i>	az adott nevelési év
<i>A gyermekcsoport nevelési terve</i>	félév
<i>A gyermekcsoport tevékenységi terve</i>	negyedév
<i>Eseménytervek</i>	havonta
<i>Komplex Gyermektükör – A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció (Családlátogatáson az anamnézist, a befogadás befejezéséig a fejlettség szintjének regisztrálását célszerű elvégezni, hogy tervezni lehessen az egyéni fejlesztéseket.)</i>	három/négy éves, folyamatos
<i>Teendők, tevékenységi formák megfigyelése</i>	három/négy éves, folyamatos
<i>Műhelynapló a tehetséggondozás levezetéséhez</i>	évenként

Az óvodavezető pedagógiai, működési terve- Tervezési időkerete: egy év

Ez a dokumentum hidat képez az óvoda pedagógiai programja és az óvodapedagógusok gyermekcsoportokra elkészített tervei között. A vezető a pedagógiai éves munkatervében tervezzé meg a programjuk módosításainak pontos tartalmát és a nevelőtestületnek ajánlja megvitatásra. Az óvoda nevelőtestülete eldönti, hogyan vezeti be az óvodába a módosításokat, és milyen innovációra, továbbképzésre, hospitálásra van szüksége ahhoz, hogy a leírtak alkalmazhatóvá váljanak.

A program megvalósítását szolgáló formanyomtatványok

	Nyomtatványok típusai	tervezési időkeret
1.	A program óvodaképének elemzéséhez, fejlesztéséhez készült megfigyelés	évenként egy alkalommal
2.	A játéktevékenység éves tervezete, évszakonkénti lebontásban	évenként
3.	Verselés, mesélés éves tervezete Verselés, mesélés kéthetes tematikus terve	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
4.	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc tervezete Ének, zene, énekes játék, gyermektánc vázlata	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
5.	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka éves tervezete Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka vázlata	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
6.	Mozgás tervezete Mozgás vázlata	évente gyakornoki időszakban folyamatosan
7.	Külső világ tevékeny megismerésének tervezete Külső világ tevékeny megismerésének két-háromhetes tematikus terve	évenként gyakornoki időszakban folyamatosan
8.	Munka jellegű tevékenységek éves tervezete, évszakonkénti lebontásban	évenként, évszakonkénti lebontásban
9.	A tehetséggondozás beválogatási dokumentációja, komplex tehetséggondozó programok tervezéséhez formanyomtatvány, hatásvizsgálathoz kérdőívek	évenként

11. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK

A Pedagógiai Program érvényességi ideje:

2019. szeptember 2.- tól -

A Pedagógiai Program módosításának lehetséges indokai:

1. A jogszabályokban, törvényekben bekövetkezett változások,
2. Az adaptált program szerzőjének javaslatára,
3. A feltételrendszer változása,
4. A program ellenőrzése során feltárt hiányosságok megszüntetése miatt,

A programmódosítás előterjesztésének szabályai:

- Írásbeli előterjesztés a nevelőtestületnek, az óvoda vezetőségének
- Írásbeli jegyzőkönyv a módosítás elfogadásáról,

12. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

	Dátum
A Pedagógiai Program elfogadva: A Pitypang Művészeti Óvoda nevelőtestülete	2019. 05. 29.
Véleményt nyilvánítottak: Az óvoda Szülői Szervezetének képviselői	2019. 05. 29.
Véleményezte:	
Jóváhagyta:	
Irattári szám:	43/2/2019

A Pedagógiai Program a 2010. 06.11. napján a fenntartó által jóváhagyott helyi nevelési programhoz képest az 43/2/2019 iktatószámú dokumentum a fenntartóra vonatkoztatott többletkötelezettséget nem tartalmaz!

13. FELHASZNÁLT TÖRVÉNYTÁR

- **A Kormány 137/2018. (VII. 25.) rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet módosításáról**
- A 2011. évi CXC törvény a köznevelésről és annak módosításai
- **229/2012. (VIII.28.) kormányrendelet a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény végrehajtásáról**
- **20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról**
- **32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve**
- **15/2013. (II. 26.) EMMI rendelete a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről**
- Az 1997. évi XXXI. törvénynek való megfelelés – **A gyermekek védelméről és jogairól**, valamint az 1992-es Egyezmény a gyermekek jogairól Egyesült Nemzetek UNICEF

14. FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- dr Balázsné Szűcs Judit (2005): A gyermekközpontú vizuális nevelés /SZORT Bt. – Budapest/
- Balogné Fitos Anikó (2008): Szokástanulás új módszerekkel /Óvónők Kincsestára RAABE – Budapest/
- Barsi Ernő (1999): Népi hagyományaink az óvodában /Óvodai Nevelés LII. évf. 1. sz. – Budapest/
- Bíró Marianna (2013): „Építő alkotás – alkotó építés” a művészetek eszközeivel /Óvónők Kincsestára RAABE – Budapest/
- Csányi Tamás (2013): Hova tovább, óvodai testnevelés? /Óvónők Kincsestára RAABE – Budapest/
- Deme Tamás (2016): A művészeti nevelés megújítása – pedagógiai katalizátor és integráció /A Magyar Művészeti Akadémia lapja, IV. évf. 1. sz. – Budapest/
- Dankó Ervinné dr (1993): Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkba. /Dinasztia Kiadó – Budapest/
- Forrai Katalin (1974): Ének az óvodában / Editio Musica – Budapest/
- Nagy Jenőné (2006): Gyermektükör /ONME Egyesület – Szolnok/
- Nagy Jenőné (2017): Óvodai nevelés a művészetek eszközeivel 8. szám /Szolnok/
- Nagy Jenőné (1996): Csak tiszta forrásból /Szolnok/
- Nagy Jenőné-Németh Menyhértne-Novákné Cseh Ibolya (1999): Rajz, mintázás, kézimunka /ONME Egyesület – Szolnok/
- Nagy Jenőné (1979): A zenei alkotókészség fejlesztése /Óvodai Nevelés XXXII. évf. – Budapest/
- Nagy Jenőné (1995): Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet- és természetvédelmi neveléshez /Tisza Klub – Szolnok/
- Nagy Jenőné (1995): Zene az óvodában /Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Pedagógiai Intézet – Szolnok/
- Nagy Jenőné (2004): A gyermekek alkotóképességének fejlesztése az ének, énekes játékok és a zenehallgatás módszereivel /ONME Egyesület – Szolnok/
- Nagy Jenőné (2006): Projektpedagógia /Óvodavezetési Ismeretek RABBE – Budapest/
- Nagy Jenőné (2012): Tehetségígéretnek gondozásának elmélete és gyakorlata /ONME Egyesület – Szolnok/
- Tarján Gábor (1984): Mindennapi hagyomány /Mezőgazdasági Kiadó – Dabas/
- Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában /Zeneműkiadó, Budapest/
- Tóth Ágnes (2007). Vers az óvodában /Óvónők Kincsestára RAABE – Budapest/